

**M A S A R Y K O V A
U N I V E R Z I T A**

FILOZOFICKÁ FAKULTA

**Nederlandstalige
kinder- en
jeugdliteratuur in
Tsjechische vertaling**

Magisterská diplomová práce

DANIELA PRŮŠOVÁ BA

Vedoucí práce: Mgr. Marta Kostecká, Ph.D.

Ústav germanistiky, nordistiky a nederlandistiky
Obor Překladařství moderních evropských jazyků

Brno 2023

MUNI
ARTS

Bibliografický záznam

Autor:	Daniela Průšová BA Filozofická fakulta Masarykova univerzita Ústav germanistiky, nordistiky a nederlandistiky
Název práce:	Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in Tsjechische vertaling
Studijní obor:	Překladatelství moderních evropských jazyků
Vedoucí práce:	Mgr. Marta Kostecká, Ph.D.
Rok:	2023
Počet stran:	150
Klíčová slova:	Nederlandstalige jeugdliteratuur, receptie onderzoek, vertaalanalyse, Bart Moeyaert, cultuurspecifieke elementen

Bibliographic record

Author: Daniela Průšová BA
Faculty of Arts
Masaryk University
Institute for German, Scandinavian and Dutch Studies

Title of Thesis: Dutch and Flemish Literature for Children and Youth in Czech Translation

Degree Programme: Translation of Modern European Languages

Supervisor: Mgr. Marta Kostecká, Ph.D.

Year: 2023

Number of Pages: 150

Keywords: Dutch-language children's literature, reception research, translation analysis, Bart Moeyaert, culture-specific elements

Annotatie

Deze masterproef gaat over de Nederlandstalige jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling. Het theoretische uitgangspunt is de polysysteemtheorie van Even-Zohar. Het descriptieve gedeelte bestaat uit receptieonderzoek naar de periode van 1934-2022. Het praktische gedeelte analyseert de fragmentvertaling van Bart Moeyaerts boek *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* met focus op cultuurspecifieke elementen. Ten laatste wordt de mogelijke positie van Bart Moeyaert binnen het Tsjechische literaire veld beschreven.

Abstract

This master's thesis deals with Dutch-language children's literature in Czech translation. The theoretical starting point is Even-Zohar's polysystem theory. The descriptive part consists of reception research on the period from 1934-2022. The practical part analyzes the excerpt translation of Bart Moeyaert's book *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* with a focus on culture-specific elements. Finally, the possible position of Bart Moeyaert within the Czech literary field is described.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma **Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in Tsjechische vertaling** zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v textu a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

Verklaring

Ik verklaar, dat ik de masterscriptie getiteld Nederlandstalige kinder- en jeugdliteratuur in Tsjechische vertaling zelfstandig heb geschreven. Alle bronnen, die ik heb gebruikt, werden in de tekst geciteerd en ze worden in de literatuuropgave vermeld.

V Brně 30. listopadu 2023

Daniela Průšová BA

Dankbetuiging

Ik zou graag Mgr. Marta Kostelecká, Ph.D. bedankt voor het begeleiden van mijn masterscriptie, haar adviezen en correcties.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	13
2	Praktische, theoretische en methodologische kaders	19
2.1	Het vertalen van jeugdliteratuur	19
2.2	Theorie	25
2.3	Methode	28
3	Receptie	31
3.1	1905-1945	31
3.2	1946-1989	33
3.3	1990-2010	39
3.4	2011-2022	45
3.5	Vertalers	57
3.6	Uitgeverijen	60
3.7	Literaire prijzen	63
3.8	De rol van het Letterenfonds	66
4	Bianca	70
4.1	Boekenpitch	70
4.2	Analyse	73
5	Conclusie	88
	Bibliografie	91
Bijlage 1:	Overzicht van vertalingen van Nederlandse en Vlaamse jeugd- en kinderliteratuur in het Tsjechischgeordend per jaar	99
Bijlage 2:	Overzicht van vertalingen van Nederlandse en Vlaamse jeugd- en kinderliteratuur in het Tsjechischgeordend per auteur	99
Bijlage 3:	Nieuwe vertalingen en herdrukken van Nederlandstalige jeugdliteratuur in het Tsjechisch in de periode 1934-2022	136
Bijlage 4:	De vertaling van Tegenwoordig heet iedereen Sorry van Bart Moeyaert	137

1 Inleiding

Elke avond voor het slapen gaan las onze moeder mij en mijn broer een hoofdstuk voor. Ze heeft ons boeken van Astrid Lindgren, C. S. Lewis, Lewis Carroll en Timothée de Fombelle, om maar een paar te noemen, voorgelezen. Op deze manier werd mijn verbeeldingsvermogen avond na avond gestimuleerd. Ik heb van mijn moeder de liefde voor boeken gekregen. Op een hogere leeftijd ben ik zelf boeken gaan lezen met een vanzelfsprekendheid, net zoals een mens ademt. Sinds ik een universitaire opleiding ben begonnen, hap ik elke tekst die ik zie.

De bovengenoemde auteurs zou ik alle voornamelijk klassiekers noemen. Wat ze nog gemeenschappelijk hebben, is dat ze allemaal vertaald moesten worden zodat wij – kinderen van Tsjechische afkomst, die toen in het buitenland woonden, ze konden begrijpen. Zweeds-Tsjechisch, Engels-Tsjechisch, Frans-Tsjechisch waren de taalcombinaties die de vertalers beheersten. Voor het Zweeds waren dat Břetislav Mencák, Libor Štukavec, Milena Niklová, Jarka Vrbová, Josef Vohryzek, Dagmar Hartlová en Olga Kühnelová – wij hebben veel boeken van Astrid Lindgren gelezen. De vertalers vanuit het Engels waren Veronika Volhejnová en Aloys en Hana Smoukalovi. De vertaling van Timothée de Fombelle heeft Drahoslava Janderová gemaakt. Ik geef toe dat ik de namen moest opzoeken. Niettemin, dankzij deze mensen kon ik in mijn jeugd als persoon gevormd worden. De rol van vertalers is belangrijk maar in het geval van jeugdliteratuur durf ik te zeggen dat het nog belangrijker is dan in het geval van volwassenenliteratuur.

Zover ik mij kan herinneren, waren er geen Nederlandse boeken bij. Jammer, want het onderstaande onderzoek naar de Nederlandstalige jeugdliteratuur in Tsjechische vertaling laat zien dat er veel boeken voor jonge lezers in deze taalcombinatie bestaan. Gezamenlijk zijn er 54 Nederlandstalige auteurs die een vertaling in het Tsjechisch hebben gekregen. De Nederlandstalige jeugdliteratuur is van hoge kwaliteit en biedt talrijke relevante thema's aan de kinderen. Deze literatuur kent een paar grote auteurs – klassiekers als je maar wilt. Een van de hedendaagse in het Nederlands schrijvende auteurs steekt volgens mij echter boven alle anderen uit. Het gaat om de Vlaamse schrijver van kinder- en jeugdboeken Bart Moeyaert (1964). Winnaar van de belangrijkste literaire prijs voor jeugdliteratuur Astrid Lindgren Memorial Award 2019 is desalniettemin niet bekend in Tsjechië. Hoewel hij in andere taalgebieden vertaald wordt, is geen enkel boek van zijn rijk oeuvre in het Tsjechisch verschenen. Bart Moeyaert viert dit jaar 40-jaar schrijverschap, om dat te vieren is hij de inspiratie voor deze scriptie geworden.

Het onderwerp van deze scriptie is enerzijds de Nederlandstalige jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling in de jaren **1905** tot **2022** en anderzijds de vertaling van een fragment uit het boek Tegenwoordig heet iedereen Sorry van Bart Moeyaerts. Op de door mij gemaakte vertaling geef ik dan een commentaar en verduidelijk ik mijn vertaal beslissingen. Het casus van Bart Moeyaerts boek Tegenwoordig heet iedereen Sorry zal het theoretische kader uitdagen en aan het einde som ik de resultaten in een conclusie.

De centrale **onderzoeksvraag** van deze scriptie luidt als volgt: Hoe zou de vertaling van Bart Moeyaert binnen de Nederlandstalige literatuur voor jonge lezers die naar het Tsjechisch is vertaald passen? Door deze onderzoeksvraag ontstaat er een aantal **deelvragen** die zullen helpen met het zoeken naar mogelijke antwoorden op de hoofdvraag.

Eerst moet de stand van zaken van de bestaande jeugdliteratuur uit de Lage Landen in Tsjechië beschreven worden. Wat werd er tot nu toe wat betreft de jeugdliteratuur uit de Lage Landen in Tsjechië uitgegeven? Om deze vraag te beantwoorden zal ik een kleinschalig receptieonderzoek verrichten. Binnen de literatuurgeschiedenis kan literatuur bekeken worden als een sociocultureel verschijnsel. De polysysteemtheorie van Even-Zohar (2005) sluit zich bij deze opvatting aan en benadert literatuur eerder als een systeem dan als een geïsoleerd fenomeen. In deze scriptie ga ik er vanuit dat de jeugdliteratuur zoals Ghesquière (2009, 19) het stelt een complex literair systeem is. Binnen het literaire systeem ontstaat een spanning tussen verschillende subsystemen en strijd om het centrum te behalen. De volgende vraag is naar de acteurs die een rol in de processen van deze culturele transfer spelen. Deze vraag focust op de receptie en sluit het theoretisch-descriptieve gedeelte van deze scriptie af.

Verder, in het praktische gedeelte, moet de casus betrokken worden. Om de Tsjechische vertaling van Bart Moeyaerts boek Tegenwoordig heet iedereen Sorry te onderzoeken moet die eerst gemaakt worden. Voordat ik passages uit het boek ga vertalen, zal ik eerst een algemene theoretische basis voor het vertalen van jeugdliteratuur formuleren met het oog op de cultuurspecifieke elementen. De volgende subvraag is dus: Hoe vertaalt men cultuurspecifieke elementen binnen de jeugdliteratuur? Vervolgens zal ik in de analyse bespreken hoe ik de specifieke problemen binnen deze vertaling heb opgelost. De laatste subvraag is dus: Wat zijn de specifieke problemen bij de vertaling van Tegenwoordig heet iedereen Sorry van Bart Moeyaert?

De antwoorden op deze vragen zullen hopelijk een verklarend antwoord op de onderzoeksvraag geven. Ik verwacht geen absolute conclusies aangezien jeugdliteratuur een heel complex fenomeen binnen het gehele systeem van literatuur is en de ruimte voor deze scriptie beperkt is. Maar ik hoop op basis van dit onderzoek een beter begrip te krijgen in hoe vertalingen van jeugdliteratuur de culturele grenzen tussen de Lage Landen en Tsjechië overtreden. Welke trends ze volgen en welke acteurs er bij het proces betrokken zijn. Wat de hypothese betreft, stel ik voor dat er bepaalde parallellen met de volwassenenliteratuur te trekken zijn. Ik verwacht dat bepaalde tendensen in het geval van een aantal titels zich zullen herhalen waardoor men over een patroon zou kunnen spreken. Hopelijk zal ik een helder overzicht geven en de productie van Nederlandstalige jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling in kaart brengen.

De vertalingen vanuit het Nederlands naar het Tsjechisch binnen de jeugdliteratuur zijn tot nu toe niet heel nauwkeurig beschreven en er bestaat geen coherente bibliografie ervan. Krijtová neemt in haar Bibliografie van vertalingen uit het Nederlands in het Tsjechisch en Slowaaks vanaf 1890 tot 1993 (Krijtová, Pellar, Schürová 1994) alle jeugdtitels op de lijst. In meer diepte wordt het fenomeen in de literatuurgeschiedenis *Průvodce dějinami nizozemské literatury* uit 1990 (Krijt, Krijtová 1990, 250-255) besproken binnen het hoofdstuk Nederlandstalige literatuur van de tweede helft van de 21st eeuw in het subhoofdstuk Kinder- en jeugdliteratuur. De focus hier ligt op de receptie van de Nederlandstalige literatuur binnen de Lage Landen en heeft niet veel met de receptie in Tsjechië te maken. Het hoofdstuk gewijd aan kinder- en jeugdliteratuur binnen de grote academische *Geschiedenis van Nederlandse en Vlaamse literatuur* van Wilken Engelbrecht et al uit 2015 is geschreven vanuit hetzelfde oogpunt. Toufarová Brázdová (2015, 468-502) bespreekt de thematiek in het hoofdstuk over jeugdliteratuur vrij uitgebreid, maar de keuze aan auteurs die aan bod komen is beperkt. Het volgende hoofdstuk van deze literatuurgeschiedenis "Receptie van Nederlandse literatuur in Tsjechische vertaling" behandelt hoe Nederlandstalige literatuur op het Tsjechische literaire veld wordt ontvangen (Smolka Fruhwirtová 2015, 503-526). Jeugdliteratuur is hier echter niet het focuspunt en deswegenst komt ze zelden aan bod. Eveneens binnen het proefschrift van Lucie Smolka Fruhwirtová (2011) *Recepce nizozemské literatury v českém literárním kontextu let 1945-2010* is de focus op de volwassenenliteratuur. Verder heeft Veronika Horáčková (2022: online) een bijdrage over de situatie in Tsjechië tot het hoofdstuk over jeugdliteratuur geschreven. Naast deze fysieke publicaties bestaan nog artikelen en recensies op de website van iLiteratura. Bovengenoemde bronnen zijn heel beperkt. Bovendien ontbreekt er een bibliografie van de Nederlandstalige literatuur voor jonge lezers in de Tsjechische vertaling na 2010 (waar Smolka

Fruhvirtová (2011) haar bibliografie eindigt). Er bestaat dus een leegte die vraagt om nauwkeurig te worden onderzocht.

Jeugdliteratuur wordt als een marginale verschijnsel gezien, als een versimpelde versie van de volwassenenliteratuur. Er heerst een opvatting dat het vertalen van jeugdliteratuur makkelijker en vrijer zou zijn (De Sterck 2019: online). In de werkelijkheid vereist het vertalen van jeugdliteratuur een hoge mate van creatieve oplossingen. De markt van literatuur voor jonge lezers is groot. Uit de cijfers van de database van het Nederlandse Letterenfonds blijkt dat in de jaren 2000-2019 er in totaal 4349 titels zijn vertaald naar andere talen wat bijna 40% van alle vertalingen is (ibid.). In het geval van Tsjechië is het aandeel jeugdboeken ietsje kleiner – 17% van alle vertalingen (ibid.).

De vraag naar wat **jeugdliteratuur** is laat zich niet makkelijk beantwoorden. Een versimpeld antwoord zou zijn dat het om teksten gaat, geschreven voor en gelezen door (Ghesquière 2009, 9) lezers van de leeftijd tussen 0 en 18 jaar. Dit antwoord negeert belangrijke kwesties binnen het genre. Rita Ghesquière (2009) wijdt in haar boek *Jeugdliteratuur in perspectief* een volledig hoofdstuk aan de definitie van de jeugdliteratuur. Ze beschrijft de jeugdliteratuur vanuit historisch, structureel, sociologisch en esthetisch perspectief. Joosen en Vloeberghs (2008) hebben het over drie hoofdfuncties van de jeugdliteratuur: de didactische, de ontspannende en de esthetische functie. Deze staan volgens hen voortdurend in spanning met elkaar waardoor ook de visie op het kind en de adolescent door de tijd heen verandert. Het “kind” en de jeugdliteratuur ondergingen vanaf de jaren 70 een emancipatie – “op steeds jeugdiger leeftijd gedraagt het kind zich als een gesprekspartner van de volwassene” (Ghesquière 2009, 13). Hierdoor verandert de manier waarop werkelijkheid in de jeugdliteratuur verwerkt wordt. Steeds meer volwassen onderwerpen worden aan de kinderen aangeboden. Het kind wordt als een kritische lezer genomen die open staat voor esthetische ervaring – de didactische- en de ontspanningsfunctie verdwijnen de laatste jaren niet helemaal maar worden systematisch onderdrukt (Joosen & Vloeberghs 2008, 14). “Daartegenover staat de opvatting dat het kind in een eigen gesloten wereld leeft, waar alles nog mogelijk is. In dit geval zal men vooral een positief beeld van de werkelijkheid aanbieden” (Ghesquière 2009, 18).

Het didactische element is iets eigenaardigs voor de jeugdliteratuur want door het lezen wordt de jonge lezer gevormd (Joosen & Vloeberghs 2008, 14). Juist wanneer de pedagogische eigenschap overheerst wordt jeugdliteratuur niet als gelijkwaardig aan de volwassenen literatuur beschouwd

maar als iets kleins (Ghesquière 2009, 18). Later zullen wij zien dat deze normatieve opvatting over literatuur binnen het theoretische kader van de polysysteemtheorie verworpen wordt.

Tot slot wil ik hier een overzicht van de structuur van deze scriptie geven. Deze masterproef heeft een vorm van een vertaalscriptie, dat betekent dat de benadering zowel praktisch als theoretisch is met nadruk op het praktische gedeelte. Als geheel verdeel ik de tekst in een descriptief en praktisch gedeelte. De eerste twee hoofdstukken van de scriptie zijn descriptief. In het eerste hoofdstuk beschrijf ik de vertaaluitdagingen die specifiek voor jeugdliteratuur van toepassing zijn. Dat doe ik op basis van de bevindingen van de vertaalwetenschap en teksten die er over deze problematiek binnen de Neerlandistiek zijn verschenen. Daarna ga ik dieper in op de polysysteemtheorie die ik koos als het theoretische uitgangspunt voor de receptie van Nederlandstalige jeugdboeken in de Tsjechische vertaling wat een onmisbaar onderdeel is van het theoretische gedeelte. Vervolgens beschrijf ik mijn methodologische benadering tot de receptie. Deze benadering baseert zich op de polysysteemtheorie.

Het tweede hoofdstuk neemt de receptie onder de loep. Voor overzicht en om de tendensen te kunnen aanduiden is de receptie in vier periodes verdeeld die subhoofdstukken vormen. In bijlage 1 en 2 treft men twee bibliografieën waarin jeugdtitels die tot nu toe uit het Nederlands naar het Tsjechisch zijn vertaald. De eerste bibliografie is opgesteld op basis van het jaar en geeft een chronologisch overzicht. De tweede bibliografie bevat dezelfde gegevens en is gesteld op auteurs waarmee men overzichtelijk kan zien hoeveel titels per auteur naar het Tsjechisch is vertaald. In bijlage 3 is nog een grafische weergave van alle vertalingen en herdrukken te vinden. De vier periodes van de receptie worden aangevuld door nog vier andere subhoofdstukken, elk subhoofdstuk bevat één belangrijke factor binnen het Tsjechisch-Nederlandse polysysteem van jeugdliteratuur. Het descriptieve gedeelte wordt hiermee dan afgesloten.

Het derde hoofdstuk is gewijd aan de analyse van de proefvertaling van een fragment uit Tegenwoordig heet iedereen Sorry van Bart Moeyaert. De vertaling naar het Tsjechisch werd door me in het kader van deze scriptie gemaakt en bevindt zich in de bijlage 4. In de analyse focus ik me op cultuurspecifieke elementen binnen de proefvertaling. Ik maak een thematische verdeling van de vertaaluitdagingen. Bij de oplossingen van concrete vertaalproblemen baseer ik me op de vertaaltheorie uit het eerste hoofdstuk. Binnen de analyse beschreef ik hoe ik te werk ging met het vertalen van concrete cultuurspecifieke elementen. In het laatste, vierde hoofdstuk, komt de

conclusie waarin ik de resultaten van het receptieonderzoek samen met de analyse van de proefvertaling opsom.

2 Praktische, theoretische en methodologische kaders

In dit hoofdstuk richt ik me op de praktische, theoretische en methodologische kaders van deze masterproef. Deze kaders vormen een basis voor het verdere onderzoek. Het hoofdstuk is verdeeld in drie subhoofdstukken. In het eerste gedeelte worden de uitdagingen van het vertalen van jeugdliteratuur op basis van vertaaltheorieën besproken. In het tweede deel wordt de polysysteemtheorie van de Israelitische wetenschapper Itamar Even-Zohar besproken. Het derde, methodologische gedeelte vloeit uit de theorie voort en beschrijft hoe de polysysteemtheorie in het receptieonderzoek zal toegepast worden.

2.1 Het vertalen van jeugdliteratuur

In dit subhoofdstuk zal de problematiek van het vertalen van jeugdliteratuur toegelicht worden. Boeken voor jonge lezers worden op vergelijkbare manier als boeken voor volwassenen vertaald, toch bestaan er specifieke problemen met de visie op wie het kind is en hoe een begrijpelijke tekst voor jonge lezers eruitziet. Hierbij is het communicatieproces van belang. De algemene opvattingen over hoe de kinderwereld er uit ziet bepalen de keuzes die men maakt tijdens het vertalen. Met focus op de cultuurspecifieke elementen zal ik hieronder enkele mogelijke vertaalstrategieën aankaarten.

Jeugdliteratuur werd lang als marginaal beschouwd, zoals in de inleiding al gezegd werd. Jeugdliteratuur krijgt een positie in de marge van het polysysteem. Hoewel jeugdliteratuur wel werd vertaald, kreeg de vertaling ervan binnen de academia weinig aandacht, hierbij kan nog eens gezegd worden dat er geen volledige receptie van Nederlandstalige jeugdliteratuur in Tsjechië bestaat. Het veld van professionals beschouwt het vertalen van jeugdliteratuur als iets makkelijks en daardoor ook goedkoper dan de echte literatuur, literatuur voor volwassenen. Blijkbaar veroorloven zich de vertalers van jeugdliteratuur meer vrijheid (De Sterck 2019: online). Het tegenovergestelde is echter de waarheid.

Het vertalen van jeugdliteratuur heeft zijn specifieke kenmerken en uitdagingen. In vergelijking met het vertalen van de literatuur voor volwassenen is het proces van vertalen van jeugdliteratuur op sommige vlakken identiek en op sommige vlakken anders. Dat geldt vooral voor het doelpubliek. Peuters, kinderen en adolescenten hebben uiteraard een ander cognitief vermogen dan volwassenen. In zijn artikel (Vertalen voor kinderen: hoe anders?) gaat Jan van Coillie (2005) er in

diepte op. Hij stelt dat er een aantal aanpassingen moeten plaatsvinden zodat een jonge lezer de tekst, die door middel van de vertaling een culturele transfer ondergaat, kan begrijpen.

Een belangrijk kenmerk voor jeugdliteratuur is de **dubbele gerichtheid**. Zowel de auteur als de vertaler van de jeugdliteratuur moeten met het feit werken dat het eindresultaat door zowel kinderen als hun ouders goedgekeurd moet worden. De zender van de tekst moet zich bewust worden van de dubbele geadresseerdheid, want vooral in de vroege fase wanneer het kind nog niet lezen kan, zijn de volwassenen er altijd aanwezig – ze lezen mee of kiezen en schaffen de boeken aan voor wat oudere kinderen. Hierdoor sturen ze actief de literaire smaak van jonge lezers bij en hebben ze invloed op de markt met jeugdliteratuur (De Sterck 2019: online).

Bij het proces van vertalen van jeugdliteratuur zijn **maatschappelijke opvattingen** rond kinderen en jeugdliteratuur een sturende kracht. Deze opvattingen verschillen per taalgebied. Een vertaler moet daarvan op de hoogte zijn en moet zich daaraan houden. Deze set van ongeschreven regels kan ook door de tijd heen veranderen: “Volgens traditionele opvattingen over jeugdliteratuur moeten boeken voor kinderen bestaande waarden en verwachtingen bevestigen, zodat jonge lezers zich veilig aan de verhalen kunnen overgeven: de plot moet makkelijk te volgen zijn en er mogen alleen concrete en vertrouwde onderwerpen aan behandeld worden” (Van Joosen 2003: online).

Wij kunnen stellen dat de verwachtingen een soort mentale verzameling van regels zijn en inderdaad verwachtingen die men als maatstaf voor de literaire werken voor jonge lezers houdt. Deze verwachtingen komen overeen met het centrum van het literaire veld. Als een literair werk de verwachtingen niet waarmaakt, kunnen er twee dingen gebeuren: ofwel zal het werk als beter dan normaal beschouwd worden of zal het onder vallen, waardoor de waarde binnen het literaire veld daalt.

In het proces van vertalen is de **functie** van een tekst cruciaal. Ghesquière (2009) benadrukt het belang van literatuur bij taalverwerving en cultuuroverdracht bij de kinderen. Daarnaast heeft jeugdliteratuur volgens haar maatschappelijke, psychologische en intellectuele (waaronder de informatieve, de filosofische en de literair-esthetische) functie (111-138). De functies zijn constant in spanning met elkaar. Welke functie een tekst heeft verspiegeld zich dan in de werking op de jonge

lezer. Om een juiste werking op het doelpubliek te kunnen bereiken moet de vertaler strategieën uitoefenen die over een met de functie van de originele tekst stemmen.

Literatuur is een communicatie tussen de lezer en de auteur. Een tekst heeft altijd een boodschap en komt tot stand door middel van actoren. Een auteur¹ schrijft een tekst aan een impliciete lezer. De impliciete lezer wordt dan een reële lezer wanneer het boek gelezen wordt. In het geval van jeugdliteratuur krijgt het **communicatieproces** nog extra belang, want er komen meer actoren bij. De tekst wordt bemiddeld aan jonge lezers door volwassenen.

Door vertaling wordt het communicatieproces nog verder uitgebreid. Het communicatie- proces bij vertalingen van jeugdliteratuur ziet er volgens Joosen (2008, 222) er als volgt uit: een tekst geschreven door een auteur met de gedachte van een impliciete lezer wordt door een vertaler bewerkt. De vertaler verdiept zich in de tekst, interpreteert de tekst en vertaalt hem met een beeld van een impliciete lezer van de vertaling in gedachte. Deze vertaling wordt vervolgens door een reële lezer van de vertaling gelezen. Met onderzoek werd aangetoond dat de impliciete lezer van de vertaling niet noodzakelijk dezelfde eigenschappen heeft als de impliciete lezer van het origineel (ibid.).

Binnen het vertaaltvak is de vraag “voor wie?” men vertaalt een essentieel element. Elke auteur en elke vertaler hebben een mentale opvatting over de jonge lezers die hun teksten zullen lezen. Beide hebben een bepaald **beeld** van wie het kind is en over diens wensen en vermogen (ibid.). Op basis hiervan passen ze hun teksten aan. Uiteraard verschillen de kinderbeelden per cultuur. Het cultuurspecifiek kinderbeeld stuurt de keuze aan vertaalstrategieën aan (Van Coillie 2005, 17). Hoe groter de afstand tussen de twee culturen, hoe groter de omvang van de aanpassingen (Joosen 2008, 224). De auteur van jeugdliteratuur houdt nog meer rekening met zijn publiek dan in het geval van volwassenenliteratuur, consequent moet dat ook door de vertaler gedaan worden (Ghesquière 2009, 111).

Om de tekst toegankelijker te maken voor het doelpubliek worden er verschillende aanpassingen door de vertaler gemaakt. **Van Coillie** (2005) onderscheidt drie soorten aanpassingen:

¹ de auteur is een volwassene, jeugdboeken geschreven door minderjarigen zijn heel zeldzaam

- aan de cultuur
- van formulering en plot
- van waarden en normen

Voor de analyse van een proefvertaling uit *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* die in hoofdstuk 3 volgt, zijn vooral de aanpassingen aan cultuur van belang. De twee resterende categorieën worden in de analyse niet besproken.

Verder maakt Van Coillie (2005, 18) naar aanleiding van O'Sullivan (2000) onderscheid tussen drie verschillende manieren waarop men de culturele aanpassingen kan toetakelen. De drie hoofdstrategieën zijn: **exotiseren, neutraliseren en naturaliseren**.

Door te neutraliseren kiest de vertaler om de tekst eigen aan zijn doelcultuur te maken. Hij/zij doet dit “vooral omwille van de herkenbaarheid en identificatie, twee belangrijke criteria binnen de kinderliteratuur.” (ibid.). Door te naturaliseren haalt men de vreemde weg en behoudt men een veralgemeende term in plaats van een cultuur specifieke term. Deze aanpak verandert het register van het woord. Neutralisatie en naturalisatie worden vooral gebruikt om het leesplezier en het inlevingsvermogen van de kinderen te verhogen en dat vooral in het geval van een heel jong leespubliek (ibid.). Bij exotiseren behoudt men het originele, soms voor de lezer helemaal onbekende term. Hoe ouder de kinderen worden, hoe groter hun kennis van de wereld en ze kunnen tegen een stootje. Zo kan de vertaler moeilijkere of zelfs vreemde woorden in de tekst laten staan. Door te exotiseren toont de vertaler respect voor de broncultuur en de brontekst en de stijl van de auteur (Van Coillie 2005, 18-19).

Hoe weet een vertaler welke aanpak beter is? Van Coillie (2005) concludeert dat de meeste vertalers uiteindelijk tot een compromis komen tussen trouw aan de brontekst en de leesbaarheid (22). Ook door de geschiedenis heen veranderde de benadering van vertalers. Vanaf de jaren zestig tot aan de jaren tachtig heerste er een opvatting dat de jeugdliteratuur bij het niveau van de jonge lezers zich moest aansluiten, daarom was het gebruikelijk om veel aanpassingen te maken (Van Coillie 2005, 16). Vanaf de jaren tachtig werd de jeugdliteratuur meer autonoom en de mate van

aanpassingen daalde. Volgens De Sterck (2019: online) “is het de kunst om het midden te houden tussen deze twee uitersten”. Deze aanpak is dus nog wat vrij.

Een tweede aanvullende, wat concreter aanpak is die van **Diederik Grit** (1997). Deze zou van toepassing kunnen zijn tijdens het vertalen van de fragment uit *Tegenwoordig heet iedereen Sorry*. Waar de bovengenoemde vertaalstrategieën een soort van algemene toon aangeven, focuste Grit (1997) juist op het oplossen van concrete uitdagingen die hij realia noemt. Tijdens het proces van vertalen komen vertalers universele problemen verbonden met cultuur tegen. Deze cultuur bepaalde termen en uitdrukkingen worden “realia”² genoemd. Voor het vertalen van realia in literaire teksten formuleert Grit (1997) de volgende acht universeel gebruikelijke vertaalstrategieën:

1. Handhaving
2. Leenvertaling
3. Benadering
4. Omschrijving
5. Kernvertaling
6. Adaptatie
7. Weglating
8. Combinatie

Nog voordat men aan de slag met deze acht verschillende vertaalstrategieën gaat moet men bepalen in hoeverre denotatie en connotatie van belang is (Grit 1997). Bij **denotatie** ligt de nadruk op de formele vorm van het woord, zoals dat geformuleerd staat in het woordenboek, en bij **connotatie** gaat het om de diepere, figuurlijke betekenis achter het woord die uit de context blijkt. Dit principe geldt ook voor uitdrukkingen en volledige zinnen. De spanning tussen denotatie en connotatie is bepalend bij de keuze tussen de concrete vertaalstrategieën.

De lijst van de acht vertaalstrategieën zou met voetnoten en verklarende woordenlijsten aangevuld worden (Van Haute 2019: online). Deze worden echter in het Tsjechisch uit conventie vermeden, zeker zijn ze niet gebruikelijk binnen jeugdliteratuur. De keuze van een geschikte strategie is

² tegenwoordig is de term cultuur specifieke elementen meer gebruikelijk

afhankelijk van drie factoren: over welke soort tekst gaat het?; wat is het doel van de tekst?; wie is de doelgroep en wat is haar voorkennis? (Grit 1997).

Grit (1997) definieert zijn strategieën als volgt. Bij **handhaving** wordt het woord letterlijk uit de brontaal overgenomen. **Leenvertaling** haalt inspiratie bij de brontaal, maar zet het woord in de doeltaal letterlijk om. Bij **benadering** zoekt de vertaler een bestaande uitdrukking in de doeltaal, maar die hoeft niet volledig met het origineel overeen te komen. Bij de **omschrijving** of definiëring kan de reale worden vervangen door een korte uitleg, die de kern ervan uitdrukt. Bij **kernvertaling** is de kern of de boodschap van belang en slechts die wordt vertaald. Bij **adaptatie** wordt de functie geïnterpreteerd in de doeltaal cultuur, de taalinhoud is niet van belang. Een vertaler kan de keuze maken dat de bepaalde term niet van belang is en kan die dan weglaten. De laatste en het meest gebruikelijke, net als bij de strategieën van Van Coillie (2005), is een combinatie van de bovenstaande strategieën.

Volgens Van Haute (2019: online) is een omschrijving in combinatie met handhaving in alle soorten teksten een zeer geschikte en populaire strategie – de lezer leert een nieuw woord kennen en tegelijkertijd krijgt die een uitleg met de betekenis van dat woord erbij. Tegenwoordig is het gewenst dat de vertaling als natuurlijk overkomt. Deze trend sluit aan bij de opvattingen van de Tsjechische vertaaltheoreticus Jiří Levý die voor het leesplezier van de lezer pleit. Vooral bij jeugdliteratuur kan de natuurlijkheid van de vertaling van belang zijn. Door te veel kernvertalingen kunnen de stijlkenmerken van de auteur verarmd worden (Grit 1997).

De term realia zorgt voor problemen. In de vertaalkunde wordt ondertussen liever de term cultuur-specifieke elementen gebruikt dan realia. Deze term duidt beter de waaier aan termen die met een specifieke cultuur verbonden zijn, hoewel zij op het eerste gezicht niet cultuur-specifiek te lijken zijn (Tryczyńska). Dit kan geïllustreerd worden aan de Sinterklaas feestdag in Nederland en Tsjechië. Het feest bestaat in beide landen, maar er zijn andere gewoontes aan verbonden. Kinderen in Nederland krijgen deze dag veel grote cadeautjes maar in Tsjechië krijgen ze alleen maar snoep. In Tsjechië krijgen de kinderen cadeautjes op 24 december onder de kerstboom. In een vertaling zou het Sinterklaasfeest een verschuiving van betekenis veroorzaken. Sinterklaas hoort niet bij realia maar is wel een cultuur-specifieke term, of anders cultuurgebonden vertaalprobleem. Tryczyńska

(2014, 63) voegt nog toe dat niet alle cultuurgebonden elementen op het eerste gezicht zichtbaar zijn, daarom benadrukt ze het belang van de context.

Het vertalen van cultuurgebonden elementen vergt genuanceerde oplossingen en is vaak niet eenduidig. Elke strategie wordt bij een specifieke situatie gebruikt en geen vertaalprobleem kent een absolute oplossing – “[v]ertalen beantwoordt niet aan vaste recepten of regels, maar aan een hoogstpersoonlijke mix van hoogstpersoonlijke keuzen [...]. Dé perfecte oplossing bestaat niet [...]” (De Sterck 2019: online). Tryczyńska (2014, 63) merkt op dat cultuur specifieke problemen een complex fenomeen zijn en niet in één universele lijst opgesomd kunnen worden. De vertaler moet telkens overwegen welke strategie bij het concrete geval het beste past. Het is daarom niet belangrijk van welke auteur de methode voor het vertalen van een fragment tekst uit *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* afkomstig is, hoelang ik me aan de algemene richtlijnen houd.

Nadat wij boven de theoretische uitdagingen van het vertalen van cultuurgebonden vertaalproblemen aan de orde hebben gesteld, kunnen wij overgaan naar het gedeelte dat zich specifiek op de receptie toespitst. Eerst wordt deze theoretische benadering uit het uitgangspunt van de polysysteemtheorie van Even-Zohar.

2.2 Theorie

De polysysteemtheorie van Even-Zohar leent zich voor als het theoretische kader om de gebeurtenissen binnen het Tsjechische literaire veld te beschrijven. Lucie Smolka Fruhwrtová (2011) verwerkt deze theorie in haar proefschrift *Receptce nizozemské literatury v českém literárním kontextu let 1945-2010*. Volgens haar is een methode stemmende uit de polysysteemtheorie bruikbaar voor het receptieonderzoek. Omdat het kader van deze theorie te ingewikkeld en breed is voor een scriptie van een beperkt aantal pagina's, zal ik niet uitgebreid op alle aspecten van het polysysteem ingaan. Het karakter van de receptie binnen deze scriptie is eerder descriptief, toont bepaalde trends binnen de Nederlandstalige jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling en doet zeker geen poging om uitputtend te zijn.

De polysysteemtheorie is geworteld in het Formalisme en het idee van gestratificeerde cultuur (Even-Zohar 2005, 4). Het vertrekpunt is dat alle menselijke uitingen een deel van een groter geheel maken, een systeem, en kunnen niet in isolatie bestudeerd worden. Zo kan ook de literatuur niet zonder haar sociale, culturele en historische context bestudeerd worden. In tegenstelling tot Formalisme pleit Even-Zohar voor een meer inclusieve definitie van literatuur die niet alleen op canonieke/hoge literatuur focus maar sluit marginale genres, zoals jeugdliteratuur en vertalingen, in (Munday 2016, 171). Deze literaturen fungeren als systemen op zich en maken deel uit van een groter polysysteem.

Even-Zohar definieert het polysysteem als volgt: “a multiple system, a system of various systems which intersect with each other and partly overlap, using concurrently different options, yet functioning as one structured whole, whose members are interdependent” (Even-Zohar 2005, 3).

Het polysysteem is verdeeld in lagen en heeft twee polen – het centrum en de periferie. Zoals in elke samenleving vormt zich een hiërarchie tussen de systemen – elk systeem strijdt om naar het centrum te komen door verschillende strategieën in te zetten (Sheffy 1990, 5). Dit resulteert in dynamische processen binnen het polysysteem. De strategieën noemt Even-Zohar het repertoire. Het gaat hier niet om teksten maar eerder een abstracte reeks van regels die de activiteiten (van de productie en consumptie van een tekst) bepalen (Smolka Fruhwirtová 2011, 20, Sheffy 1990, 8). Om invloed te hebben moet een boek/vertaling tot de dynamische laag behoren – dan kan het het productieve principe volgen.

Het polysysteem is gestratificeerd met een centrum en periferie. De strijd om de primaire en secundaire positie te behalen doet men denken aan de canon. Zoals Sheffy (1990) er op wijst, stemt het idee van het “centrum” niet overeen met het idee van “canon”. Hij duidt het verschil tussen de klassieke “canon” en de term binnen de polysysteemtheorie “canonity” aan (Sheffy 1990, 4). Volgens hem stemt “canonicity” overeen met iets dat trendy is, met de hedendaagse smaak, in plaats van de traditionele opvatting van canon als “the common heritage of past and present valued texts”.

Volgens Smolka Fruhwirtová (2011, 24) is de literaire communicatie binnen de polysystemen te begrijpen als “proces, waarin literaire instituties en de markt belangrijke spelers zijn.” Sheffy (1990, 8) spreekt zo over de rol van instituties en acteurs: “contemporary book publishers and editors of

periodicals exercise norms of selection which tend to reflect (and, indeed, to create) “literary fashions,” that is their choices of inclusion and exclusion directly reflect performances in the actual literary production.”

De vertaalde literatuur maakt net als jeugdliteratuur een deel van het polysysteem. Met de ontwikkeling van deze theorie verschoof de aandacht binnen de translatologie van prescriptief naar descriptief onderzoek. De vertaalde literatuur neemt een primaire of secundaire positie binnen een polysysteem. Wanneer haar positie primair is, draagt deze literatuur op een actieve manier tot het vormen van het gehele polysysteem (Munday 2016, 171). Meestal neemt de vertaalde literatuur de secundaire positie binnen het polysysteem en belandt op de periferie waar het geen grote invloed heeft en wordt zelfs conserverend werken “preserving conventional forms and conforming to the literary norms of the target system” (ibid., 172).

Het polysysteemtheorie heeft aantal voordelen voor het bestuderen van vertaalde literatuur:

1. “literature itself is studied alongside the social, historical and cultural forces;
2. Even-Zohar moves away from the isolated study of individual texts towards the study of translation within the cultural and literary systems in which it functions;
3. the non-prescriptive definition of equivalence and adequacy allows for variation according to the social, historical and cultural situation of the text [the context].” (Munday 2016, 173-174)

Omdat het bestuderen van het literaire systeem als een heterogene systeem van kleinere subsystemen met verschillende waardenschalen, normen en modellen heel complex is er ook kritiek op de theorie ontstaan. de volgende punten worden de theorie verwijt:

1. “overgeneralization to universal laws of translation based on relatively little evidence;
2. het contrast tussen formalistische aanpak vs. de dimensie van evolutie binnen de theorie;
3. the tendency to focus on the abstract model rather than the real-life constraints placed on the texts and translators;
4. the question as to how far the supposed scientific model is really objective.” (Munday 2016, 174)

Niettemin is de polysysteemtheorie van Even-Zohar heel invloedrijk geweest sinds haar ontstaan. Om de methode van deze scriptie te formuleren zal ik gebruik maken van een aantal uitgangspunten van de polysysteemtheorie.

2.3 Methode

Het onderzoek naar de receptie van Nederlandstalige jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling zal worden verricht aan de hand van een analyse van de achtergrondinformatie over de vertalingen van de Nederlandstalige jeugdliteratuur die in Tsjechië zijn verschenen. De poging om de productie van de Nederlandstalige jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling te beschrijven sluit aan bij het receptieonderzoek. Helaas bestaat er binnen dit onderzoeksgebied geen duidelijke methode. Baserend op het theoretische kader komen er een paar aandachtspunten die onderzocht kunnen worden naar voren.

Om aan het onderzoek te kunnen beginnen moet eerst het corpus opgesteld en afgebakend worden. In de bijlage van deze scriptie zijn twee bibliografieën toegevoegd die het corpus voorstellen (bijlage 1 en bijlage 2). Het corpus bevat vrijwel alle titels van jeugdliteratuur die uit het Nederlands naar het Tsjechisch zijn vertaald. De gegevens zijn gebaseerd op de catalogus van de Nationale Bibliotheek van Tsjechië (Národní knihovna České republiky: online). De catalogus van deze bibliotheek resulteert uit de depotplicht. Deze verplicht de Nationale Bibliotheek van Tsjechië om alle geregistreerde documenten te verzamelen en bewaren. De catalogus zou dus compleet moeten zijn. Dat lijkt echter niet het geval te zijn. Enkele titels worden in de bibliografieën met een ster aangeduid. Dit symbool betekent dat de titels elders zijn vermeld, maar het is me niet gelukt om die fysiek te kunnen vinden of dat deze titels niet in de catalogus worden vermeld. Waar de catalogus onvoldoende informatie geeft, werd de databank van het Nederlandse Letterenfonds en de boeken zelf, wanneer mogelijk, geraadpleegd. Desondanks is het niet te voorkomen dat sommige titels verloren zijn geraakt of dat de informatie onvolledig is. Het is te vermoeden dat het om enkele titels gaat en dat hun aantal te verwaarlozen is.

De onderzochte periode duurt van 1905, wanneer de eerste vertaling van een jeugdroman in het Tsjechisch is verschenen, tot 2022. De taal van de bronteksten voor de Tsjechische vertalingen is

naast het Nederlands ook het Engels en het Duits. Voor de doelen van deze scriptie zijn titels die geschreven zijn door een Nederlandse of Vlaamse auteur van belang. Afgezien van de bovenstaande definitie van jeugdliteratuur beperk ik het corpus tot titels die literaire waarde hebben. Literaire waarde definieer ik als stukken teksten met een verhaallijn. Zo sluit ik encyclopedieën, teksten gepubliceerd in een tijdschrift, hulpboeken, prentenboeken zonder tekst, doe het zelf boeken, boeken met godsdienst thematiek, en dergelijke meestal non-fictie titels uit. Wat wel in het corpus opgenomen wordt, zijn prentenboeken met tekst, romans voor adolescenten, poëzie, leesboeken enz.

Het volledige corpus wordt gepresenteerd in twee bibliografieën die in de bijlage te vinden zijn. De eerste bibliografie is alfabetisch opgesteld. Het biedt een overzicht van welke auteurs en hoeveel titels per auteur er vertaald zijn. De tweede bibliografie is op jaar geordend. Door de chronologische ordening is de evolutie van Nederlandstalige jeugdliteratuur in Tsjechië zichtbaar.

Om over de ontwikkeling van de receptie helder te kunnen praten heb ik de onderzochte periode tussen 1905 en 2022 in vier fases verdeeld. Ik baseer me enerzijds op de bestaande literatuur en anderzijds op mijn eigen onderzoek. Engelbrecht & Vaidová (2015, 15) onderscheiden ongeveer vier periodes in de Tsjechische receptie van de Nederlandstalige literatuur: “De eerste duurt van de jaren 40 van de 19de eeuw tot 1918, de tweede betreft het Interbellum, het zgn. Protectoraat en de eerste naoorlogse jaren, de derde fase is die van het communistische regime, waarbij deze weer in kleinere etappes kan worden onderverdeeld. De laatste fase is die van 1989 tot het heden [2015]” (ibid.). Hoewel bruikbaar, moet deze periodisering aan de doelen van deze scriptie aangepast worden.

Aangezien de eerste vertaling van jeugdliteratuur *De kleine Johannes* van Frederik van Eeden pas in het jaar **1905** is verschenen, begint het verhaal van Nederlandstalige jeugdliteratuur in Tsjechië hier en duurt tot **1945**, het jaar dat een belangrijk wendingspunt was. De tweede periode **1946-1989** stelt een vervolg en omvat het hele communistische regime in Tsjecho-Slowakije. Na de omwenteling in 1989 zien wij dat het literaire veld drastisch verandert. De derde periode loopt van **1990 tot 2010**. Rond deze tijd eindigen de tot nu toe verzamelde bibliografieën van Engelbrecht & Vaidová (2015) en Smolka Fruhwirtová (2011). Ik neem de draad hier op en sluit aan met eigen onderzoek naar tot dusver onbeschreven bibliografie in de periode tussen **2011 en 2022**. De laatste ruim tien jaar, zoals wij later zullen zien, toont voldoende nieuwe tendensen aan. Buiten de grote

opsommende grafiek in bijlage 3 hoort bij elke periode een grafiek waar de aantallen vertalingen per auteur in die periode duidelijk zichtbaar zijn.

De receptie zelf is gebaseerd op de titels die in de opgestelde bibliografieën voorkomen. Ik zet ze in de culturele en historische context. Deze context wordt door enkele acteurs gestuurd. Van belang zijn hier de vertalers, de uitgevers van de vertalingen en de literaire prijzen die de bepaalde titel zowel in de Lage Landen als in Tsjechië heeft gekregen. Samen met de recensenten zijn deze acteurs belangrijk binnen het literaire polysysteem. Door analyse van de bestaande informatie ontstaat een heldere kaart van waar alle titels hun eigen plek hebben. Hierbij gebruik ik enkel secundaire literatuur over de jeugdliteratuur zoals monografieën en literatuurgeschiedenissen zoals de titels die in de inleiding over de bestaande literatuur aan bod komen. Daarnaast ga ik op zoek naar bronnen die de vertalingen uit het corpus titels bespreken. Ik beperk me op bronnen die online³ te vinden zijn. Het gaat vooral om het online literaire tijdschrift iLiteratura. Dit tijdschrift heeft een uitgebreide sectie over literatuur van de Lage Landen, waar regelmatig recensies verschenen. Daarnaast komen ook een aantal recensies uit andere tijdschriften aan bod. Bij het analyseren van de informatie spits ik me op het herkennen van de regels van een polysysteem.

³ Deze scriptie onderzoekt de niet eerder beschreven receptie van Nederlandstalige jeugdliteratuur in Tsjechië. Het is de eerste stap die door verder grondig onderzoek aangevuld kan worden.

3 Receptie

Zoals bij Nederlandstalige volwassenenliteratuur in de Tsjechische vertaling geldt ook hier dat het landschap van vertaalde titels heel anders is dan de Nederlandse canon (Smolka Fruhwirtová 2011, p. 12). De voorkeur gaat naar bepaalde auteurs, bepaalde boeken worden meerdere keren herdrukt en de populariteit van auteurs in de Lage Landen is niet altijd een garantie voor succes. Tot zekere zin zijn de literaire prijzen waarmee een titel bekroond werd van belang, maar niet altijd. Hoewel het Tsjechische literaire veld qua vertaalde werken heel eigenaardig is, vertoont het bepaalde patronen. Uit de bibliografie van kinder- en jeugdliteratuur van 1905 tot 2022 blijkt dat er in Tsjechië meer dan 100 titels zijn uitgegeven. Als wij de totale cijfers van vertalingen uit het Nederlands naar het Tsjechisch erbij nemen 650 (Engelbrecht, Smolka Fruhwirtová 2015, p. 503) dan vormt literatuur voor jonge lezers meer dan één zevende van het totale aantal vertalingen. Bij De Sterck (2019: online) is dat in geval van Tsjechië 17%. Dat is niet weinig, maar ook niet veel – Van Coillie (2017, 3) stelt ambitieus vast dat in sommige literaturen ruim de helft van de vertaalde Nederlandstalige literatuur uit jeugdliteratuur bestaat.

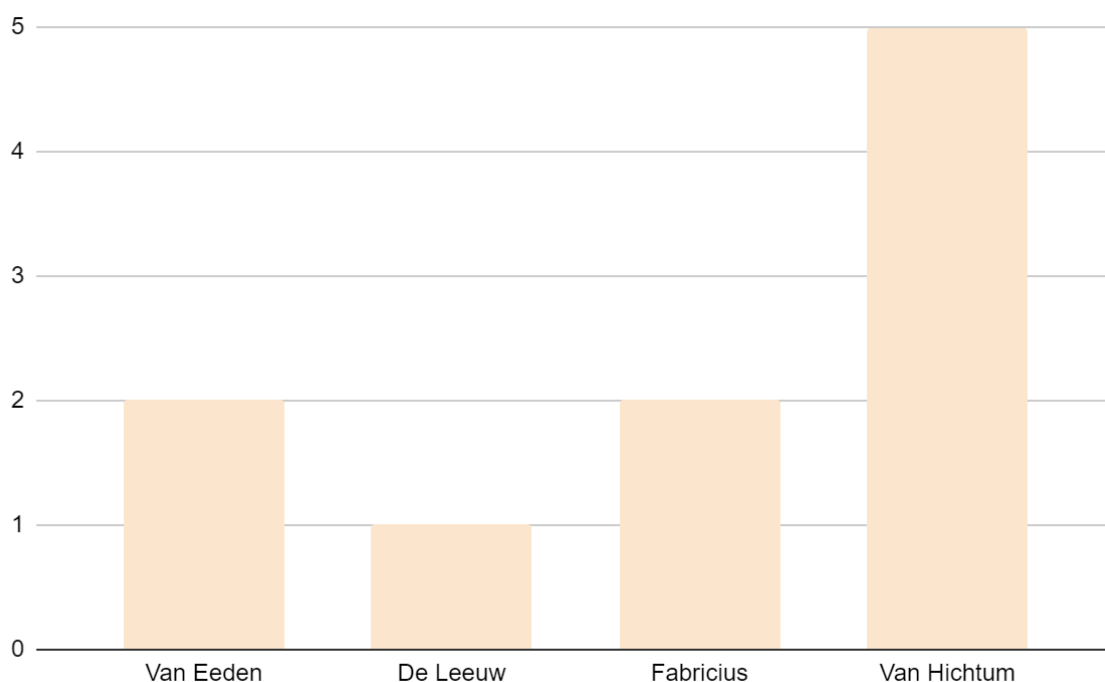
In de grafiek in bijlage 3 zien wij alle uitgaves van Nederlandstalige jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling en de evolutie ervan. Tussen de jaren 1905 en 1934 is er een lange periode waarin geen titel verscheen, deze periode wordt in de grafiek niet weergegeven. Vanaf 1934 zien we een groei in het aantal vertalingen en herdrukken. Aan het einde van de onderzochte periode verschenen bijna regelmatig enkele nieuwe vertalingen per jaar. De tendensen zullen bij elk subhoofdstuk zullen de tendensen nog nader besproken worden.

3.1 1905-1945

Deze periode wordt gekenmerkt door de eerste contacten tussen de Nederlandstalige literatuur voor kinderen en het Tsjechische literaire veld. In de eerste 40 jaar zijn er 5 vertalingen verschenen. Dat betekent dat er 4 verschillende vertalers een bijdrage tot de Nederlandstalige jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling hebben gemaakt. De aanloop is traag, maar de tijden waren vrij turbulent. De eerste vertaling is ontstaan nog onder de Oostenrijk-Hongaarse beheersing. Tijdens de Eerste Wereldoorlog werd niets uitgegeven. En pas met ontstaan van de

eerste Tsjecho-Slowaakse Republiek zien wij beweging ook in de vertaalde titels. Laten wij aan het begin beginnen.

De onderstaande grafiek geeft het aantal uitgegeven vertalingen en hun herdrukken in de periode 1905-1945 weer. In de eerste 40 jaar van het bestaan van Nederlandstalige jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling zijn er slechts titels van 4 verschillende auteurs verschenen. Van elke auteur is er een vertaling van een titel verschenen. Behalve van Van Hichtum zijn er twee verschillende titels vertaald. De rest van de uitgaven waren herdrukken.

Grafiek 1: Aantal uitgaven per auteur in de periode 1905-1945

Het eerste boek voor jonge lezers is in de Tsjechische vertaling al in 1905 verschenen. Het was *De kleine Johannes* van **Frederik van Eeden** vertaald door Arnošt Procházka en uitgegeven bij de uitgeverij van Kamila Neumannová-Krémová. In dit jaar is ook het korte symbolische verhaal *Het krabbetje en de gerechtigheid* (*Malý krab a spravedlnost*) in het tijdschrift *Moderní revue* in de vertaling van Procházka verschenen. Hetzelfde verhaal is al in het jaar 1898 in het tijdschrift *Lumír* onder de titel *Ráček a spravedlnost* in vertaling van Otakar Kamper verschenen (Engelbrecht & Vaidová 2015, 39). Volgens Engelbrecht & Vaidová (2015: *ibid.*) lijkt het verhaal over kleine Johannes op *Het labyrint van de wereld* van Jan Amos Comenius. In 1919 kreeg dit boek nog een

herdruk. In meer recente jaren, namelijk 2002 ontstond er opnieuw belang voor deze titel. De vertaling van Arnošt Procházka van *De kleine Johannes* gemoderniseerd door Radomil Hradil en voorzien van illustraties van Markéta Doubravská verscheen bij de uitgeverij Hranice de derde keer in het Tsjechsich.

De tweede Nederlandstalige titel van jeugdliteratuur in Tsjechië is in 1934 verschenen. Het ging om een verzameling van verhaaltjes uit Java samengesteld door **Hendrik de Leeuw**. De vertaling is verschenen bij de uitgeverij Julius Albert en werd door Božena Paličková gemaakt. De originele titel van *Het eiland van de gelukkige jeugd: het boek van sprookjes uit Java* wordt in het boek niet vermeld.

Een jaar later werd een derde titel voor jonge lezers vertaald. Dit keer was het *De Scheepjongens van Bontekoe* van **Johan Fabricius**. Dit boek is gebaseerd op het scheepsjournaal van Willem Ysbrantsz. Voor het eerst werd deze titel in 1935 uitgegeven in de vertaling van Lída Faltová en later werd deze titel nog 7 keer herdrukt⁴. Het was een bestseller en in totaal werden er meer dan 750.000 exemplaren verkocht (Smolka Fruhwirtová 2015, 506). Pas 11 jaar na de eerste druk van *De Scheepjongens van Bontekoe* in 1935 kwam er in 1946, het eerste naoorlogse jaar, bij de uitgeverij Družstevní práce een herdruk van deze titel. De titel heeft twee verschillende vertalingen gekregen. De uitgave van *De Scheepjongens van Bontekoe* uit 1996 werd opnieuw door Gustav Kadlec vertaald, maar werd slechts één keer uitgegeven.

Johan Fabricius behoort niet tot de Nederlandstalige canon en toch heeft hij in Tsjechië vooral als auteur van boeken voor volwassenen succes geboekt. Naar het Tsjechisch werden 14 titels van Fabricius vertaald, waaronder 4 titels voor jonge lezers. De auteur werd in Nederlands-Indië geboren en gebruikt vaak zijn achtergrond in zijn romans. Twee van de vier vertaalde titels: *De Scheepjongens van Bontekoe*, *Het geheim van het oude landhuis* gaan over de koloniale thematiek en bijdragen zo tot diversiteit van de Tsjechische literaire markt, die anders geen inheemse auteurs heeft die over de kolonies zouden schrijven. Vierde vertaalde titel *Jongensspel* gaat over een waargebeurde moord gepleegd door drie jongens in Baarn. Het boek werd in 1984 uitgegeven, was door de auteur bedoeld als psychologisch verhaal met documentaire karakter voor volwassenen, maar is op het Tsjechische literaire veld uitgebracht als een boek voor adolescenten vanaf 13 jarige

⁴ in 1940, 1946, 1958, 1966, 1977, 1996 en 2010.

leeftijd (Krijt & Krijtová 1990, 250). *Toontje Poland, een Alkmaars jongen in de dagen van Napoleon* werd in 1981 in vertaling door Olga Krijtová bij Albatros⁵ uitgegeven in de editie van avonturenromans voor adolescente lezers: *Knihy odvahy a dobrodružství* (Boeken van moed en avontuur). Verder zijn in deze editie van Johan Fabricius nog *De Scheepsjongens van Bontekoe* en *Het geheim van het oude landhuis* verschenen.

Aan de avontuurlijke sfeer sluiten de boeken van **Nienke van Hichtum** (pseudoniem van Sjoukje Troelstra-Bokma de Boer). In 1939 werd *Oehoehoe in de wildernis* vertaald door Lída Faltová, bij de uitgeverij Družstevní práce uitgegeven. Twee jaar daarna verscheen *De geschiedenis van de kleine Eskimo Kudlago* vertaald door Th. Kilián bij de uitgeverij Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví uitgegeven. In het oeuvre van Van Hichtum zijn er veel verschillende categorieën te onderscheiden – de twee bovengenoemde titels sluiten aan bij de verhalen over vreemde culturen, waarin deze uitheemse culturen zo realistisch mogelijk worden beschreven (Van der Veer 2014, 4). De eerste titel gaat over zwarte Zuid-Afrikanen en de tweede titel gaat over Eskimo-kinderen. Haar boeken in de Tsjechische vertaling kregen nieuwe illustraties. Het feit dat *De geschiedenis van de kleine Eskimo Kudlago* binnen twee jaar na het verschijnen drie herdrukken kreeg is een volgende bewijs dat verhalen uit verre streken goed door de Tsjechische lezers werden ontvangen. Hoewel haar meest bekende titel Afke's tiental niet werd vertaald. Samen met Nellie van Kol en Ida Heijermans wordt Nienke van Hichtum de pioniers van de Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur genoemd (ibid. 6). In 1964 werd de Nienke van Hichtum-prijs ingesteld, waaruit de waardering voor deze schrijfster blijkt.

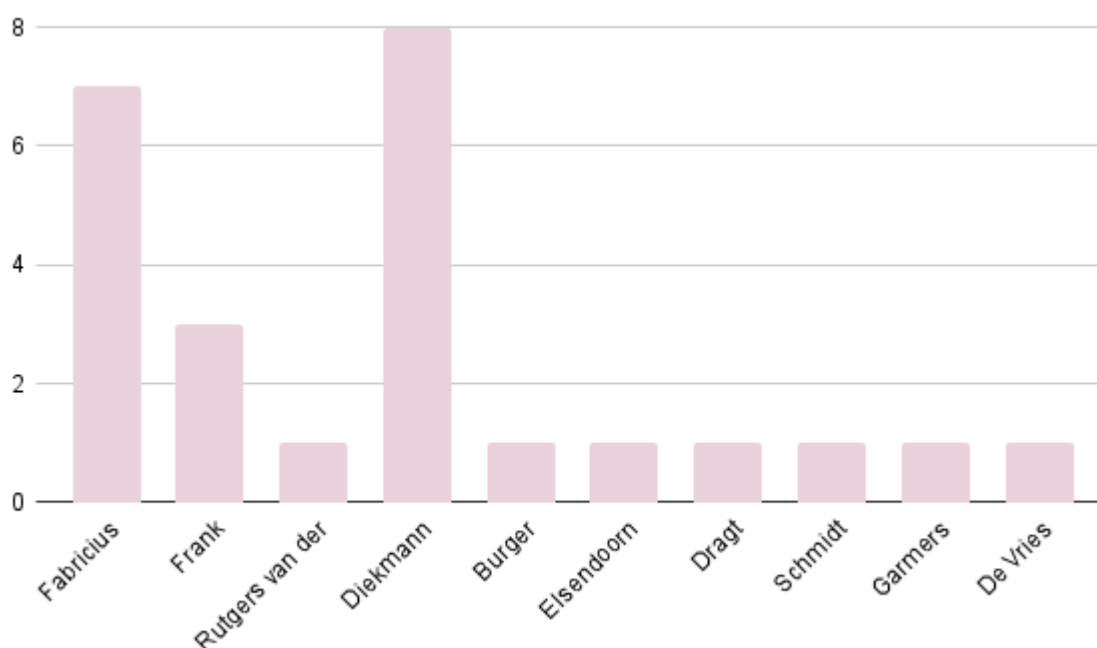
3.2 1946-1989

De periode tussen 1946 en 1989 omhelst de tijden van het communistische regime in Tsjechië. Dat betekende dat er door de censuur alleen specifieke titels verschijnen mochten. Over het algemeen waren dat titels die bij de ideologie van de partij pasten, literatuur over de oorlog of boeken die als klassiekers hielden. Er naast verschijnen er nog al gepopulariseerde genres zoals streekromans, koloniale literatuur, historische romans en ook jeugdliteratuur (Engelbrecht & Vaidová 2015, 71). De

⁵ eerder de uitgeverij SNDK

jeugdliteratuur werd gezien als minder problematisch in die tijden. Vanaf het jaar 1949 vielen boeken onder de wet van uitgave en verspreiding van boeken, muziek en andere niet-periodieke publicaties⁶, wat in de werkelijkheid betekende dat private ondernemers geen boeken mochten uitgeven (Halada 2007, 8). In de jaren 60 was er een progressief wending zichtbaar (ibid. 9).

De naoorlogse periode wordt gekenmerkt door een aantal dominante auteurs: Johan Fabricius, Anne Frank, An Rutgers van der Loeff-Basenau, Miep Diekmann, Tonke Dragt en Annie M. G. Schmidt. De twee prominente vertaalsters in deze periode zijn Lída Faltová en later Olga Krijtová. Uit grafiek 2 blijkt dat de populairste auteurs van deze periode waren vooral Diekmann, Fabricius en Frank.

Grafiek 2: Aantal uitgaven per auteur in de periode 1946-1989

Er naast zijn er ook titels van auteurs die maar een vertaling naar het Tsjechisch hebben gekregen. Het gaat om *Heraios en de Beker* van Sacha Burger uitgegeven in 1973 bij de uitgeverij Svoboda, *De blaaspijpers van de Montelbaan* van Jo Elsendoorn uitgegeven in 1976 bij Albatros, *Wonen in een glimlach* van Sonia Garmers uitgegeven in 1988 bij Mladá fronta en *Ik loop weg hoor* van Dolf

⁶ Zákon o vydávání a rozšiřování knih, hudebnin a jiných neperiodických publikací

de Vries uitgegeven in 1988 bij Albatros. Bij de twee laatste titels zien wij dat ze door iemand anders dan Olga Krijtová zijn vertaald, namelijk door Jitka Růžicková-Hronová en Jaroslava Znamenáná.

Na een lange pauze van tien jaar na de 3de druk van *De Scheepsjongens van Bontekoe* van Fabricius in 1946 en de eerste vertaling na de Tweede Wereldoorlog verscheen er in 1956 weer een vertaling vanuit het Nederlands naar het Tsjechisch. Het was het dagboek van Anne Frank, *Het Achterhuis*, bij de uitgeverij Svobodné slovo-Melantrich. De eerste versie uit 1956 is door Gustav Janouch vertaald uit het Nederlandse origineel met de raadpleging van de Duitse vertaling *Das Tagebuch der Anne Frank*. Later zullen er nog meerdere heruitgaven, nieuwe vertalingen en heruitgaven van verschillende versies (A, B, D) van het dagboek komen. In totaal werd het dagboek van Anne Frank op de Tsjechische literaire markt 14 keer uitgebracht in verschillende versies. De vertaling van Miroslav Drápal en Michaela Jacobsoenová werd uit het Nederlandse origineel met behulp van de Duitse versie gemaakt. Later maakte Janouch nog een vertaling waarbij hij deze keer de Nederlandse en Engelse versie gebruikte. Magda de Bruin Hüblová heeft in 2019 het dagboek opnieuw vertaald, deze keer volledig uit het Nederlands. In Nederland wordt het dagboek gezien als authentieke naoorlogse documenten, in Tsjechië wordt het boek aan adolescenten aanbevolen. Urbanová (2018) stelt dat met het dagboek van Anne Frank in de Tsjechische vertaling de thematiek van holocaust in Tsjechië binnen de context van jeugdliteratuur werd geopend (47-59). Anne Frank geldt in Tsjechië als een van de bekendste Nederlandse personen.

In 1961 verscheen bij de uitgeverij SNDK het boek *Lawines razen* van **An Rutgers van der Loeff-Basenau**. Eén jaar na het verschijnen in Nederland 1955 is het boek tot het beste boek van het jaar gekozen. De Tsjechische vertaling werd door Olga Krijtová gemaakt. Voor het spannende en avontuurlijke karakter werd *Lawines razen* binnen de reeks *Knihy odvahy a dobrodružství* uitgegeven. *Lawines razen* speelt zich af in Zwitserland. Een groep kinderen uit het internationaal kinderdorp voor slachtoffers van de Tweede Wereldoorlog Pestalozzi, helpt aan een dorp dat door een lawine wordt getroffen (Gosselink 1991, 6). Later in 1967 ontving de schrijfster in Nederland de Staatsprijs voor kinder- en jeugdliteratuur. Rutgers van der Loeff-Basenau geloofde dat kinderen recht hebben op “helderheid en volledigheid” (ibid. 4). Met de vertaling van *Lawines razen* valt de productie voor 9 jaar stil (behalve de herdrukken van Fabricius en Frank). Pas in 1970 komt er een nieuwe Nederlandstalige jeugdtitel op de Tsjechische markt. Hier begint een constante trend van een nieuwe vertaalde titel per jaar.

De volgende schrijfster die ook op een realistische wijze schreef (Toufarová Brázdová 2015, 483), de Staatsprijs voor kinder- en jeugdliteratuur (1970) heeft ontvangen en wiens 11 boeken op de Tsjechische markt zijn verschenen is **Miep Diekmann**. Ze is een interessant personage binnen het Tsjechisch literaire veld. Specifiek aan haar is dat ze nauwe banden met de Tsjechische cultuur heeft gehad. Zelf heeft ze een paar Tsjechische boeken vertaald in samenwerking met de echtgenoot van de grootste vertaalster uit het Nederlands naar het Tsjechisch Olga Krijtová – Hans Krijt. Het waren de volgende vijf titels: *Die avond met Milan* van Jana Červenková, *De eerste ploeg* van Karel Čapek, *Hard tegen hard* van Josef Bouček, *Ik heb geen naam* van Dagmar Hilarová en *Vroemvroem het roverskind* van Václav Čtvrtek.

Traditioneel wordt Diekmann in Nederlandstalige literatuurgeschiedenissen tot de auteurs van koloniale literatuur gerekend (Toufarová Brázdová 2015, 499). Zo kunnen wij haar naast Fabricius plaatsen. De eerste vertaling van Miep Diekmann in Tsjechië kwam uit in 1970 *De boten van Brakkeput*. De titel won in 1957 in Nederland de CPNB-prijs voor het beste kinderboek van het jaar. Met één uitzondering na heeft Olga Krijtová al haar boeken vertaald. In 1971 volgde *Marijn bij de Lorredraaiers*. Deze twee titels zijn bij Albatros binnen de editie *Boeken van moed en avontuur* uitgegeven. Allebei titels zijn gesitueerd in de Nederlandse Antillen. Hierbij kunnen wij nog *Padu is gek* toevoegen en de lijst van boeken van Diekmann over koloniale thematiek in de Tsjechische vertaling is compleet.

Een jaar na *Marijn bij de Lorredraaiers* in 1972 kwam de reeks over Annejet stilaan op de markt. In totaal zijn er vier titels over de avonturen van Annejet in Tsjechië uitgegeven. De uitgaven bevatten telkens verschillende boeken die in Nederland apart zijn verschenen. De grote populariteit van deze reeks blijkt uit de meerdere heruitgaven. De titel *Annejet má problém* werd vier keer op de markt gebracht⁷. Voor de uitgevers moest dit een aantrekkelijke titel zijn gebaseerd op de vroegere verkoopcijfers. Het gaat om typische verhalen bedoeld voor meisjes over het opgroeien met serieuze problematiek als scheiding of lichamelijke handicap (Krijt & Krijtová 1990, 252). Naast boven besproken boeken voor wat oudere, adolescente kinderen (avontuur romans en reeks over Annejet) werd ook aan de kleine kinderen gedacht. Naar het Tsjechisch zijn *Krik de prins die trouwen moest* (2000), *Hannes en Kaatje, wat is dat voor praatje?* (1993), *Wiele wiele stap* samen met *Stappe stappe step* en *Sjon Karko* (1983) uitgegeven. De laatste was een samenwerking van Olga Krijtová

⁷ 1978, 1986, 1992, 2004

die het boek inhoudelijk heeft vertaald en de dichter Pavel Šrut die de tekst tot gedichten omzette. Voor *Wiele wiele stap* heeft Diekmann in 1978 de Gouden Griffel gekregen. Bovendien werd Diekmann in 1975 ook met de Nienke van Hichtum prijs bekroond.

Illustraties maken een fundamenteel deel uit de boeken voor jonge lezers. Naast de auteur is vaak ook de illustrator de tweede scheppende kracht, vooral bij de boeken voor kleine kinderen (Ghesquière 2009, 46). Tijdens het proces van vertalen ontvangt de vertaling soms een nieuwe kaft en illustraties. Voor bepaalde redenen wordt in het geval van jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling soms voor deze strategie gekozen. Bij het verschijnen van *Hannes en Kaatje, wat is dat voor praatje?* in 1993 in de vertaling van Krijtová ontving het boek nieuwe illustraties door de beroemde Tsjechische illustrator Adolf Born. De strategie hier kon zijn, dat de Tsjechische kinderen en ouders goed bekend waren met de stijl van Borns illustraties en zo kon de titel beter verkocht worden. Op het thema van illustraties zullen wij nog later terugkomen.

Het belang van Diekmann voor het Tsjechische literaire veld wordt bewijzen door de publicatie die aan de persoon van deze schrijfster is gewijd – *Miep Diekmannová v českém překladu Olgy Krijtové*⁸ (2005). Aan Miep Diekmann is ook een controverse verbonden. Samen met Dagmar Hilarová heeft ze een boek geschreven, het auteurschap van dit boek is omstreden. De strijd wordt in de Tsjechische media goed beschreven. Het politiek gefocust tijdschrift Reflex vent er een artikel aan (Benešová 2010), maar op iLiteratura wordt er geen woord aan gewijd. De Nederlandse versie is in 1980 verschenen en een jaar daarna kreeg het de literaire prijs Boekensleutel. De Tsjechische versie van het boek kwam pas in 2010 met een herdruk in 2012. De naam van Miep Diekmann staat niet op de kaft. Ondanks deze strijd naar auteurschap is Miep Diekmann ook in Tsjechië goed bekend als schrijfster van jeugdliteratuur.

Annie M. G. Schmidt is de Nederlandse auteur van literatuur voor de jonge lezers bij uitstek. Elk kind in Lage Landen kent haar verhalen. Naar het Tsjechisch zijn slechts enkele haar boeken, gedichten en sprookjes vertaald. De avonturen van Jip en Janneke die hand in hand gaan met het beeld van Schmidt werden naar het Tsjechisch niet vertaald, hoewel dat bv. in het Pools wel is gebeurd. In 1988 heeft Annie M. G. Schmidt voor haar gehele oeuvre de internationale Hans Christian Andersen prijs gekregen. Dat Schmidt deze prijs heeft ontvangen is “van groot belang [...]

⁸ Miep Diekmann in de Tsjechische vertaling van Olga Krijtová

geweest voor de internationale verspreiding van haar werk” (Van Collie, Kalla 2017, 4). Naast deze prijs ontving zij nog andere literaire prijzen waaronder de Staatsprijs voor kinder- en jeugdliteratuur (1964) en Constantijn Huygens-prijs (1987).

Vanaf het jaar 1985 werden drie titels van haar naar het Tsjechisch overgebracht. Eerst werd *Waaidorp* door Olga Krijtová vertaald en bij Albatros uitgegeven. Internationaal het meest vertaalde boek van haar is *Minoes*. Voor deze titel ontving Schmidt in 1971 de Zilveren Griffel. Het werd in 29 talen vertaald (Het Nederlands Letterenfonds (1): online) en in het Tsjechisch verscheen het in 1999 in de vertaling van beginnende vertaalster Jitka Růžicková, met illustraties van Václav Hlavatý bij Albatros. Verder heeft *Minoes* weinig aandacht gekregen. De tweede titel die dat jaar werd uitgegeven was *Wiplala*, bij de uitgeverij Albert uitgegeven. Deze titel werd al in 1957 gekozen tot het Beste Kinderboek. Het ging om een studentenvertelling, van studenten uit de Masaryk Universiteit in Brno onder de begeleiding van Emmy Máčelové – van den Broecke.

Voor hoe zeer Schmidt een symbool van jeugdliteratuur in Lage Landen staat en de literaire prijs van Hans Christian Andersen, staat op iLiteratura geen enkel artikel over haar. De titels van Schmidt hebben kennelijk geen enorm succes bij Tsjechische lezers geboekt als wij haar met auteurs als Johan Fabricius, Miep Diekmann of later Guus Kuijer vergelijken. Slechts drie titels van haar zijn naar het Tsjechisch vertaald en geen enkele werd heruitgegeven. De vertalingen kwamen laat in haar leven, toen ze in Nederland al bekend was en de twee laatste vertalingen verschenen zelfs naar haar dood.

De volgende dame en klassieker binnen de jeugdliteratuur in Lage Landen en in Tsjechië met twee titels vertegenwoordigt is **Tonke Dragt**. Ze is een schrijfster met koloniale herkomst. Hoewel ze in Nederland door een aantal literaire prijzen, onder anderen de meest prestigieuze Staatsprijs voor kinder- en jeugdliteratuur voor haar gehele oeuvre in 1976 werd bekroond, zijn naar het Tsjechisch twee titels van haar vertaald, telkens met een tweede druk. Ze is bekend als auteur van boeken voor adolescentle lezers.

De eerste titel op de markt was *Torenhoog en mijlen breed* verschijnen in 1979 bij de uitgeverij Omnia. Het werd uitgegeven nadat Dragt voor deze titel in 1970 de Nienke van Hichtumprijs heeft gekregen. Deze titel werd collectief vertaald door studenten van de Karls universiteit in Praag onder de begeleiding van Olga Krijtová. Aan de vertaling hebben: Jana Červenková, Kamila Follová, Jana

Nepilová, Hana Pločková en Hana Sýkorová deelgenomen. Het boek is oorspronkelijk bedoeld als jeugdliteratuur maar werd in Tsjechië als sci-fi voor volwassenen uitgegeven (Krijt & Krijtová 1990, 250). De tweede druk is bij de uitgeverij Triton in 2006 verschenen. Bij deze druk worden alleen Jana Červenková en Hanna Válková-Pločková als vertaalsters vermeld, deze vertaling is enigszins aangepast (Horáčková). Een mogelijke reden voor het opnieuw uitgeven van *Torenhoog en mijlen breed* kan het feit zijn dat Dragt in 2004 de Griffel der Griffels voor een ander boek heeft gekregen, namelijk *De brief voor de koning*. Deze titel werd al eerder tot het Kinderboek van het jaar 1962 gekozen. In Tsjechië verscheen *De brief voor de koning* in vertaling van Jana Pellarová in 2000 bij Albatros. *De brief voor de koning* werd in het origineel door Dragt zelf geïllustreerd, in de vertaling is het echter met illustraties van Markéta Šišková verschenen. De Tsjechische heruitgave van *De brief voor de koning* in 2022 werd voorafgegaan door een reeks van gebeurtenissen. De titel werd in 2004 tot Griffel der Griffels uitgekozen. In 2008 ontstond een Nederlandse verfilming ervan en later in 2020 heeft Netflix het verhaal tot een Engelstalige serie geadapteerd. In 2022 verschijnt bij Albatros de tweede druk van *De brief voor de koning*, deze keer met de illustraties van Tonke Dragt, aanbevolen aan kinderen vanaf de leeftijd van 11. Ook na zestig jaar lijkt deze titel nog steeds actueel te zijn. De universele thema's als eer, moed en rechtvaardigheid bewijzen dat het boek na zestig jaar van het eerste verschijnen, tijdloos is (Smejkalová 2023).

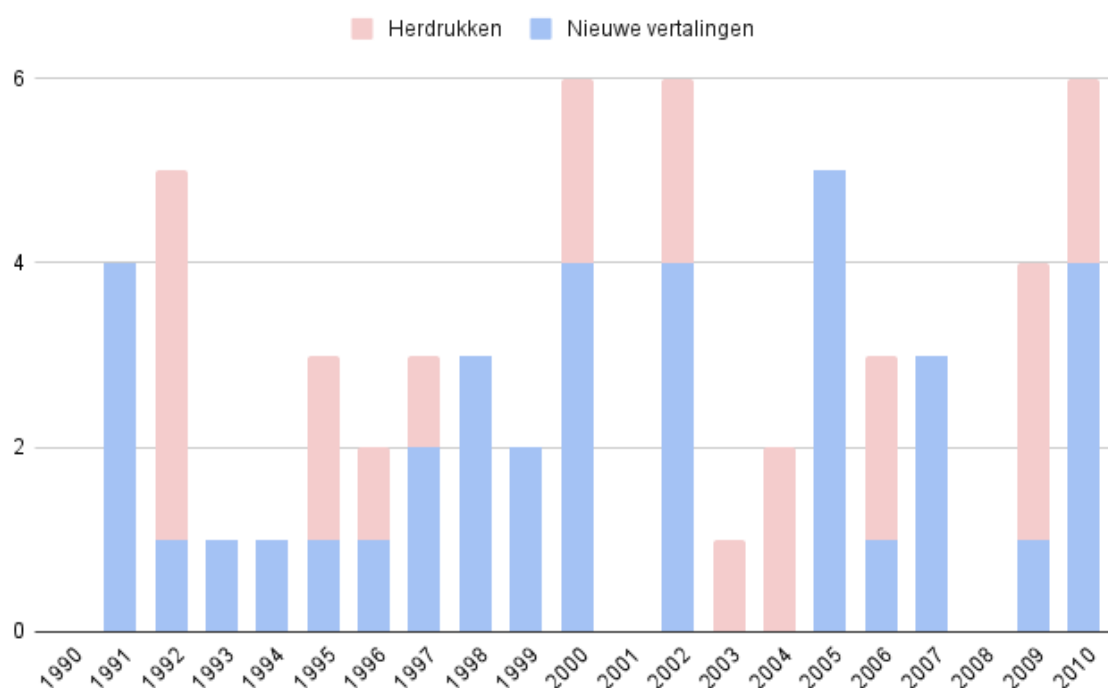
In deze periode kwamen een aantal belangrijke namen van de Nederlandstalige jeugdliteratuur aan bod. Wat betreft de cijfers zien wij een groei in de hoeveelheid uitgegeven titels. De trend is om werken van bepaalde auteurs meer uit te geven dan andere. Veelzeggend is ook of een titel een herdruk krijgt of niet. De titels die in deze periode zijn vertaald moesten door de censuur goedgekeurd worden. De markt met Nederlandstalige jeugdliteratuur in Tsjechisch wordt stabiel met ongeveer één titel per jaar. Met de omwenteling zal deze situatie veranderen en de productie valt stil.

3.3 1990-2010

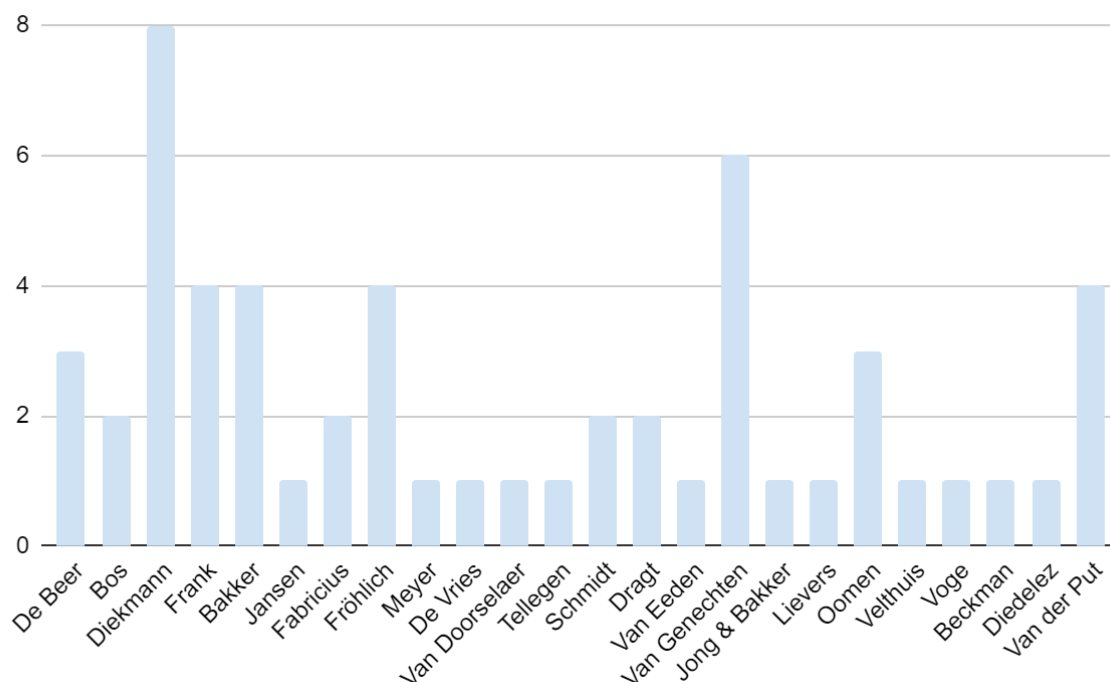
Met de omwenteling in 1989 komen er grote veranderingen binnen het Tsjechische literaire veld. De markt was opeens vrij en liberaal, de mogelijkheden waren onbeperkt. Het aantal uitgeverijen in 1990 groeide van 45 tot 550 in dat ene jaar en in 1992 verdubbelde het aantal uitgevers tot 1080

(Smolka Fruhwirtová 2011, 66). De markt onderging drastische veranderingen en een van de tendensen na de omwenteling was onder andere dat de jeugdliteratuur in opmars was (ibid. 67).

In grafiek 3 zien we hoe het aantal uitgaven in de periode 1990-2010 tussen nieuwe vertalingen en herdrukken verdeeld was. Buiten de jaren 1990, 2001 en 2008 verschenen er in Tsjechië regelmatig Nederlandstalige jeugdtitels. Op het gebied van vertalingen zien wij dat tussen 1991 en 2000 regelmatig tenminste een nieuwe vertaling verscheen. Ook al uitgegeven titels worden heruitgegeven. Uit grafiek 4 wordt duidelijk welke auteurs in deze periode het meest populair waren. In vergelijking met de voorgaande periode is hier meer diversiteit zichtbaar. Bijvoorbeeld Diekmann, Frank en Fabricius keren deze periode weer terug. Het hoge aantal nieuwe namen brengt nieuwe tendensen met zich mee.

Grafiek 3: Aantal uitgegeven vertalingen en herdrukken in de periode 1990-2010

Grafiek 4: Aantal uitgaven per auteur in de periode 1990-2010

Na de omwenteling begint de productie van Nederlandstalige literatuur voor jonge lezers weer in 1991 met de reeks prentenboeken van *Kleine IJsbeer* van Nederlandse illustrator en schrijver **Hans de Beer**. De vertalingen van de drie volgende titels: *Kleine IJsbeer in de tropen*, *Kleine IJsbeer, wat is er mis?* en *Kleine IJsbeer, laat me niet alleen!* gebeurd via het Duits en werd door Helena Čechová gemaakt. Ze werden bij de uitgeverij Kentaur uitgegeven. De originele illustraties werden behouden, wat wij tot nu toe in het geval van Nederlandstalige jeugdproductie in Tsjechië niet zagen. In 2019 werd bij de uitgeverij Euromedia Group een nieuwe vertaling door Alena Bezděková via het Duits gemaakt van *Kleine IJsbeer in de tropen* en *Kleine IJsbeer, weet jij de weg?*. In 2022 werd de reeks nog door *Kleine IJsbeer en de pandaberen* aangevuld.

In 1991 vertaalde Čechová nog *De kleine olifant Ollie* van **Burny Bos** met de illustraties van De Beer. Hans de Beer en Burny Bos hebben op meerdere jeugdboeken samengewerkt. De volgende titel van dit duo verscheen al het komende jaar. *Valentino de kikker* werd door Miroslav Čech weer via het Duits vertaald en bij dezelfde uitgeverij uitgegeven. In 1991 heeft deze titel in Bratislava de Gouden Plaqueette prijs gekregen (Staal 1996). De verhalen over de *Kleine IJsbeer* zijn in de Lage Landen vrij populair. Omdat de auteurs van deze prentenboeken geen prestigieuze literaire prijzen

hebben gewonnen, en niet door gevestigde vertalers als Olga Krijtová zijn vertaald, kunnen wij vaststellen dat het om commerciële vertalingen ging. Een nieuwe categorie die na de omwentelingen meer gebruikelijk zal worden.

Een interessant commercieel verschijnsel is de reeks van 365 dierenverhalen voor het slapen gaan van verschillende auteurs en illustratoren waarvan vertalingen in de jaren 1994, 1995, 1997, 2002, 2005 en 2009 bij de uitgeverij Rebo zijn verschenen. Deze titels zijn niet van hoge literaire kwaliteit en werden door mensen vertaald die dan niet verder geen boeken vertalen. De auteurs van de reeks zijn niet opgenomen in het *Lexicon van jeugdliteratuur*. Evenmin waren deze verhalen populair in de Lage Landen. Binnen het polysysteem van Even-Zohar (2005) zouden de 365 dierenverhalen voor het slapen gaan bij de marginale literatuur belanden, omdat het om titels gaat die vooral moeten verkopen, waarbij de kwaliteit niet van belang is. De theorie van het polysysteem zegt dat ook zulke titels tot literatuur behoren. Ook deze titels zijn ooit op de markt beland en worden door de ouders en kinderen gelezen en daarom zijn ze ook in deze bibliografie opgenomen. Er bestaat geen secundaire literatuur over de marginale titels, maar ook op basis van dit gebrek aan informatie kan men conclusies trekken.

Bij de dieren thematiek sluit ook het werk van **Toon Tellegen** aan. In het Tsjechisch is *Toen niemand iets te doen had* in 1998 in vertaling van Jiřina Holeňová verschenen. Deze schrijver werd veelmaals bekroond met literaire prijzen (waaronder onder anderen de Woutertje Pieterse Prijs, Gouden Uil en de Theo Thijssenprijs). Het boek dat naar het Tsjechisch werd vertaald heeft in 1988 de Gouden Griffel gekregen. De keuze om deze auteur en deze titel te vertalen is dus beredeneerd. Tellegen schrijft heel eigenaardige dierenverhalen die rond vriendschap en existentialistische kwesties draaien (Staal 2010, 3). Het hoofdpersonage in *Toen niemand iets te doen had* is een eekhoorn en een mier. “Elk boekje is door een andere illustrator van kleurenprenten voorzien.” (Staal 2010, 7) maar de Tsjechische uitgave kreeg illustraties van Pavel Šuk. Naast deze ene jeugdtitel werd naar het Tsjechisch ook *Twee oude vrouwtjes* vertaald (vertaling Jiřina Holeňová 2007).

In Lage Landen is **Francine Oomen** zeer populair, zoals aangetoond door de meermaals gekregen literaire prijzen van kinderjury waar de lezers zelf beslissen over het beste boek van het jaar (Prijs van de Nederlandse Kinderjury 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, Jonge Jury 2004, 2005, 2006, 2010, 2011, Hotze de Roosprijs 2003, 2004, 2005). Op de Tsjechische markt zijn

er twee reeksen met telkens drie titels gekomen nadat Oomen de talrijke jeugdliteratuurprijzen heeft gewonnen. In Tsjechië werden de reeksen voor meisjes over het opgroeien: *Lena Lijstjes* en *Hoe overleef ik...* vertaald door Jana Broekman Minářová. Het gaat om een reeks van adolescentenliteratuur voor lezers van 12 jaar bij Albatros. Vier van de zes vertalingen werden met de steun van het Nederlandse Letterenfonds uitgegeven. Karakteristiek voor de hoofdpersonages van Oomens boeken is dat ze zelfstandig, zelfzeker, direct en gelijk aan volwassenen zijn of kunnen zich zelfs in sommige situaties meer gevorderd gedragen dan de volwassenen (De Bruin Hüblová 2005: online).

In 1997 werd bij de uitgeverij Cinemax een editie van Nederlandse boeken opgericht. De titel die er als eerste is verschenen was een verzameling van Vlaamse sprookjes samengesteld door **Maurits Meyer** in de vertaling van Petra Schürová. Later verscheen in deze editie nog *Toen niemand iets te doen had* van Toon Tellegen. De editie had een kort leven. De verzameling van sprookjes kan men vergelijken met later uitgegeven soortgelijke boek, namelijk *Bludný bruslař: pověsti a báchorky z Nizozemska a Flander* (De Vliegende Schaatser: legenden en strek verhalen uit Nederland en Vlaanderen) van **Elke Jong en Cornelis Bakker**. Deze werd door Magda de Bruin-Hüblová vertaald.

Het meest vertaalde boek van **Thea Beckman** is *De kruistocht in spijkerbroek*. Deze werd ook naar het Tsejchisch door Gerard Keijsper omgezet. De vertaling is bij de uitgeverij Deus in 2007 verschenen. Nog ervoor kreeg de titel in 1974 de Gouden Griffel en in 1976 de Europese prijs voor het beste historische jeugdboek. Daarnaast zijn haar andere werken ook met literaire prijzen bekroond. Een jaar voor de Tsjechische vertaling werd het verhaal verfilmd. De boeken van Thea Beckman zijn vaak historisch en avontuurlijk van aard. Vanaf 2002 ter eer van deze schrijfster wordt er de Thea Beckmanprijs voor de beste historische jeugdroman uitgerekend.

Aantal vertalingen die geen bijzondere invloed hadden zijn bij de uitgeverij Albatros verschenen. Waaronder een boek van **Menno Lievers**: *Dat is waar* in 2005 in de vertaling van Olga Krijtová met illustraties van Marcel Stecker. In 1988 kwam bij de uitgeverij Albatros de eerste druk van *Ik loop weg hoor* van **Dolf de Vries**. De vertaling werd door Jaroslava Znamenáná gemaakt. De illustraties waren van Pavel Sivko. Negen jaar daarna verscheen deze vertaling opnieuw bij de uitgeverij UNI met illustraties van Pavel Botka. In 2007 verscheen er bij Albatros het boek van **Guy Didelez**

Kadavergedaver. De vertaling was gemaakt door Lucie van Donselaar met originele illustraties van Jozef Danglár Gertli.

Guido Van Genechten is een Vlaamse auteur en illustrator van boekjes voor kleine kinderen, met felle illustraties en minimale tekst. Zijn prentenboeken waren de eerste uit het Nederlandstalige gebied die in Tsjechië zijn verschenen. In 2002 verschenen er drie boeken over Rikkie. Twee titels werden rechtstreeks uit het Nederlands vertaald door Jiří Stach en een titel werd via het Engels door Matilda Sal vertaald. In 2009 kwam er in Tsjechië nog het eerste deel uit de educatieve reeks voor peuters *Mag ik eens in je luier kijken?*, later in 2018 zijn er ook *Hoogdringend, Ik zoen je* en *Mag ik eens in je potje kijken?* bijgekomen. De boeken van Van Genechten verkopen zowel in Lage Landen als in het buitenland goed maar volgens De Schepper (2006) lijkt zijn werk vaak “te gemakkelijk en te commercieel” te zijn. Dat stemt overeen met de aard van uitgeverijen waarbij de titels in Tsjechië zijn uitgegeven (Amulet, Barrister & Principal). Later in 2022 is er van Van Genechten nog *Het ongelooflijke maar waargebeurde verhaal over dino's* in vertaling van de prestigieuze vertaalster Veronika ter Harmsel Havlíková bij Mladá fronta verschenen.

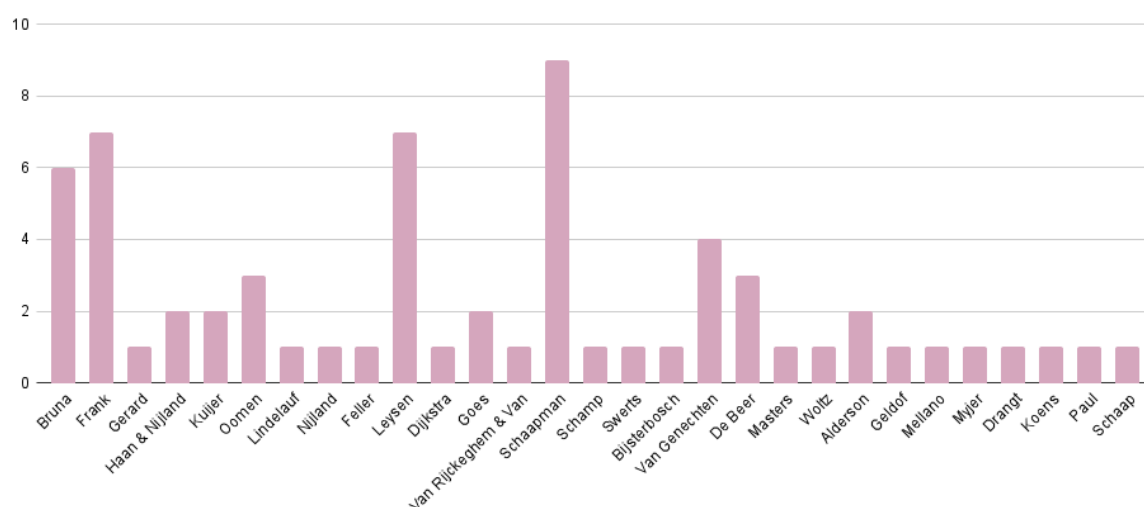
Op de Tsjechische markt van de prentenboeken voor de kleinste kinderen is ook een deel van de reeks over dieren van **Klaartje van der Put** bij de uitgeverij Computer Press. De vier titels werden in een jaar uitgegeven. In tegenstelling tot Van Genechten komt Van der Put niet in het *Lexicon van de jeugdliteratuur* en heeft dus zelfs in Lage Landen geen aandacht gekregen. Het is waarschijnlijk dat de prentenboeken van Van der Put in Tsjechië werden uitgegeven voor commerciële doelstellingen.

In de periode na de omwenteling verandert de literaire markt en het aantal vertalingen uit het Nederlands neemt toe. Deze periode werd gekenmerkt door uitgave en heruitgave van gevestigde auteurs als Miep Diekmann, Johan Fabricius, Tonke Dragt enz., maar er verschijnt ook een aantal nieuwe auteurs. Zichtbaar wordt dat er boeken in reeksen vertaald worden (Lena Lijstje en de Kleine IJsbeer). In de turbulente tijden krijgen wij vertalingen van een brede waaier aan titels. Zo zien wij dierenverhalen en reeksen over het opgroeien, prentenboeken, sprookjes en de eerste historische roman. Tegelijkertijd lijkt het dat men meer op het potentiële commerciële succes van een titel acht. Vanaf het jaar 2011 komen er een groot aantal nieuwe Nederlandstalige auteurs op de Tsjechische

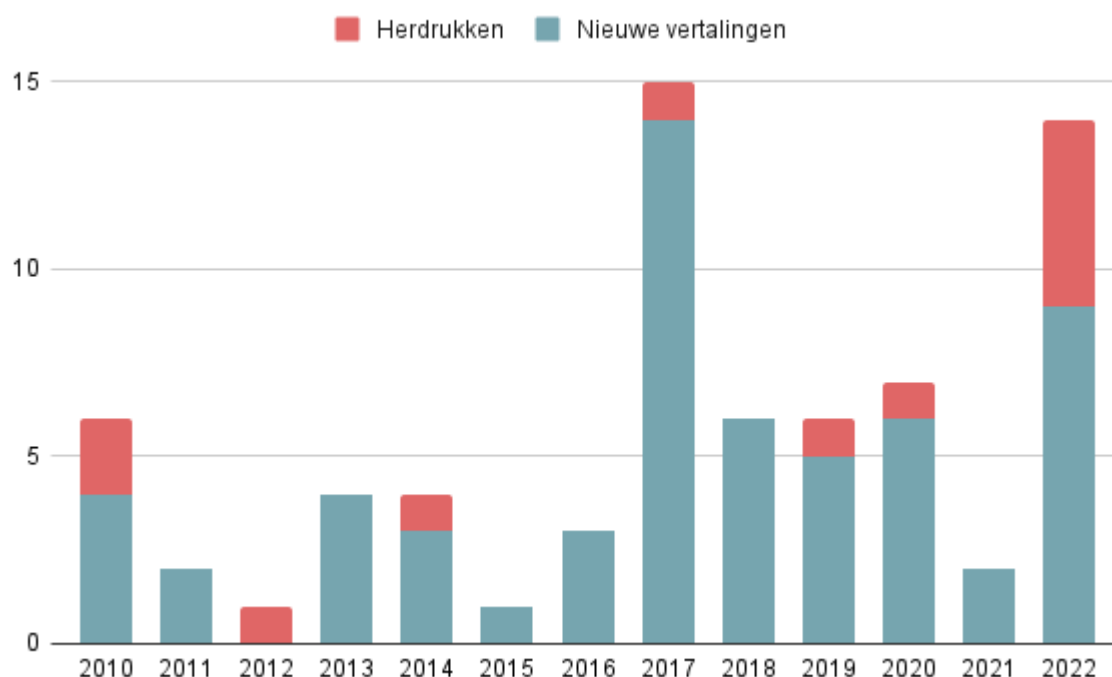
literaire markt voor jonge lezers. In een korte tijd van de volgende periode tussen 2011-2022, 11 jaar verdubbelt het totale aantal uitgegeven titels.

3.4 2011-2022

In deze periode zien wij nog meer diversiteit binnen de vertaalde auteurs. In totaal zijn dat 29 verschillende schrijvers. Hierbij horen zowel auteurs met een titel als auteurs met meerdere vertaalde titels. Behalve het jaar 2012 verschenen tussen 2011 en 2022 regelmatig nieuwe vertalingen uit het Nederlands. Het meest vruchtbare jaar binnen de hele receptie was het jaar 2017. Toen verschenen er op de Tsjechische literaire markt 14 nieuwe vertalingen en een herdruk. Twee jaar later, in 2019 is de coronapandemie uitgebroken. Het aantal uitgaven stagneerde en was het laagste in 2021 met maar twee nieuwe titels. Met het jaar 2022 steeg het aantal van vertalingen weer fors.

Grafiek 5: Aantal uitgaven per auteur in de periode 2011-2022

Grafiek 6: Aantal uitgegeven vertalingen en herdrukken in de periode 2011-2022

Deze periode van felle stijging binnen het aantal uitgegeven vertalingen begint met het uitgeven van het iconische prentenboek van **Dick Bruna** over het konijn meisje Nijntje. Nijntje is een symbool van de Nederlandse cultuur geworden en Bruna is overal ter wereld bekend. De Tsjechische peuters moesten tot 2011 wachten totdat ze ook bekend met Nijntje zijn geworden. Aanvankelijk zijn er drie boekjes uitgegeven bij de uitgeverij Baobab. Het waren: *kiekeboe! wie is daar, nijntje?*, *kiekeboe! wie zit daar, nijntje?*, *nijntjes vergrootglas* en later in 2017 zijn nog: *welke kleur zie je, nijntje?*, *nijntje in de dierentuin*, *nijntjes vergrootglas* en *tel mee met nijntje?* verschenen. Alle vijf titels zijn via het Engels vertaald (Horáčková 6). De prentenboeken zijn volgens Nešporová (2017 (1): online) simpel, speels en grappig en men kan ze niet over het hoofd zien voor het specifieke kleurenpalet dat Bruna gebruikt. Aan Dick Bruna wordt ook een artikel op iRozhlas gewijd in de gelegenheid van diens dood in 2017 (iRozhlas: online).

Maar één titel van de reeks van de beroemde Nederlandse tekenaar **Max Velthuijs** werd in 2005 op de Tsjechische markt uitgebracht. *Kikker en de vreemdeling* werd uitgegeven ter gelegenheid van het 10-jarige bestaan van Marta-programma van het Nederlandse ministerie voor Buitenlandse Zaken. Dit programma had als doel om de ontwikkeling in landen van Centraal- en Oost-Europa te

ondersteunen. Net als in andere prentenboeken over de Kikker staat hier één motief centraal, in dit geval het omgaan met het “vreemde”. Velthuis heeft ook een aantal prijzen uitgereikt door de CPNB (Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek) gekregen. Ondanks zijn enorme populariteit duurde het 22 jaar totdat een titel van hem naar het Tsejchsich werd vertaald. Bovendien heeft deze kinderboekenillustrator een tentoonstelling bij de gelegenheid van zijn 100-verjaardag in het Haagse Literatuurmuseum gekregen. Hij is dus een absolute klassieker van de Nederlandstalige jeugdliteratuur. In dit opzicht is hij te vergelijken met Dick Bruna of Toon Tellegen.

Tussen de grote verhaallijn van deze receptie worden ook boeken uitgegeven die moeilijk te plaatsen zijn in het grote beeld. Zo'n boek is bijvoorbeeld *Heinrich Oooh en de zaak van de zwarte zeven* van **Hilde E. Gerard**, die 2013 in de vertaling van Martina Loučková bij de uitgeverij Mladá fronta werd uitgegeven. Het gaat om een spookachtig avontuurboek voor kinderen vanaf 10 jaar. Het verhaal speelt zich af in een hotel voor spoken. De originele illustraties van Eric Bouwens werden behouden. Deze vertaling is zonder aandacht in de media blijven.

Een Nederlandstalig boek dat veel impact in Tsjechië heeft gehad, ook buiten het literaire veld, was *Koning & koning* van het duo **Stern Nijland** en **Linda de Haan**. Het boek werd naar het Tsjechisch door Adéla Ebel vertaald en in 2013 bij een kleine uitgeverij Meander uitgegeven. Het mannelijke hoofdpersonage wordt verliefd op een prins en ze trouwen samen. Het is een prentenboek bedoeld voor het leespubliek vanaf 4 jaar. Nog voordat het boek uitgegeven werd, veroorzaakte het groot maatschappelijk debat, omdat het een van de eerste kinderboeken met homoseksuele thematiek was (Houdek 2017: online). Ebel heeft voor haar vertaling prijs van de academici van de Masaryk universiteit gekregen. Men kan verwachten dat dit prentenboek enerzijds ophef onder de lezers heeft veroorzaakt en anderzijds warm werd ontvangen vanwege het inclusieve thema van homoseksualiteit.

Vier jaar erna in 2017 verschijnt het tweede deel: *King & king & family* bij de onafhankelijke uitgeverij Větrné Mlýny. Deze keer was het origineel in het Engels geschreven, maar het werk werd weer door Adéla Ebel vertaald. Zoals Ebel zelf in een interview beweert, is het LGBT thematiek belangrijk voor haar (Povolný 2015: online). Het volgende boek dat in 2015 is verschenen bij LePress en door Ebel op de Tsjechische markt bemiddelde werd, is van **Pieter Meller**: *Een cavia en twee moeders* gaat over het opgroeien van een jongen met twee vrouwelijke ouders.

De drie vertalingen waren in de Tsjechische context van belang voor organisaties zoals Hate Free Culture die zich met gay rechten betrekken. De boeken dienen als didactisch materiaal voor de Tsjechische kinderen om met LGBT problematiek vertrouwd te worden. In tegenstelling tot de twee andere boeken met gay problematiek krijgt *Een cavia en twee moeders* wel een recensie op iLiteratura. Volgens Pilátová (2015: online) ontkent het boek niet dat de non traditionele familie stelsels onproblematisch zijn, maar op een realistische manier wijst op de nuances.

In het vertaalouvre voor jonge lezers van Elbel is nog het boek *Mevrouw Dientje en het leverworst mysterie* van **Stern Nijland**. De titel is bij Meander in 2014 uitgegeven. De illustraties maken een coherent deel van het verhaal. In Nederland heeft dit boek de Zilveren Griffel gekregen, wat met zeker prestatie hand in hand gaat. In hetzelfde jaar werd ook het boek *Het beest heet Mona* van Bart Moeyaert gelauwerd, maar dat werd dan niet naar het Tsjechisch vertaald. Op het Tsjechische literaire veld is Mevrouw Dientje zonder aandacht gebleven. Alle drie vertalingen van Elbel uit het Nederlands hebben de steun van het Nederlandse letterenfonds gekregen.

In de jaren tachtig van de 20ste eeuw heeft de Nederlandse jeugdliteratuur zich geëmancipeerd (Toufarová Brázdová 2015, 485). Deze periode wordt in de geschiedenis van kinder- en jeugdliteratuur het “probleemboek” genoemd (Joosen & Vloeberghs 2008, 105). Vanaf de jaren zeventig werden openbaar en expliciet **maatschappelijke problemen** binnen de jeugdliteratuur behandeld (Joosen & Vloeberghs 2008, 105). De auteurs die naar het Tsjechisch werden vertaald en die tot deze categorie behoren zien wij vooral pas na 2010.

Guus Kuijer wordt binnen het Tsjechische literaire veld als de meester van Nederlandstalige jeugdliteratuur gepresenteerd (Pilátová 2018: online). Deze auteur krijgt het hoogste aantal artikelen op de website van iLiteratura van alle Nederlandstalige auteurs van jeugdliteratuur, namelijk 7. Buiten dit portaal hebben zijn boeken ook aandacht bij twee tijdschriften gekregen, namelijk binnen de culturele rubriek van Respekt en in het culturele tijdschrift A2.

Guus Kuijer is een zeer productieve auteur van jeugdliteratuur, bekroond met talrijke literaire prijzen. Hij werd in Tsjechië goed ontvangen. Tot nu toe zijn er van hem twee boeken in Tsjechische vertaling, gemaakt door Magda de Bruin Hübllová bij de uitgeverij Albatros verschenen. In 2013 was

dat *Het boek van alle dingen* en in 2018 verscheen *Polleke*. In Nederlandstalige ruimte ontving *Het boek van alle dingen* in 2005 de Gouden Uil en in hetzelfde jaar ook de Gouden Griffel, in 2007 ook de Zilveren Griffel. In 1979 ontving hij de Staatsprijs voor kinder- en jeugdliteratuur. In 2014 werd Magda de Bruin Hübllová voor haar vertaling van *Het boek van alle dingen* genomineerd voor Zlatá stuha (Gouden lint) in de vertaal categorie en kreeg Výroční cenu nakladatelství Albatros (Jaarprijs van uitgeverij Albatros). De vertaling is in Tsjechië verschenen twee jaar nadat Kuijer de Astrid Lindgren memorial prijs in 2012 ontving. Op basis van dit kenmerk is het belang van Guus Kuijer voor het literaire veld te vergelijken met dat van Bart Moeyaert.

In de cultuur column van het tijdschrift Respekt verschijnt vier maanden na de uitgave van *Het boek van alle dingen* in Tsjechië een uitgebreide recensie met de titel "Eerlijk boek voor dappere kinderen". Kuijer wordt daarin geprijsd voor zijn natuurlijke manier van omgaan met de jonge lezers, hij neemt ze serieus, als gelijke individuen, wat volgens Nezbeda (2014) niet altijd het geval is binnen boeken voor kinderen en jeugd. Volgens de auteur ontbreken in het boek zwarte witte veroordelen, kant en klare oplossingen en moraliserende lessen, wat bijdraagt tot de complexiteit en tot het anders zijn van deze titel (ibid.). De originele illustraties van Japanse kunstenares Nanako Ishida worden hier vergeleken met de beroemde Tsjechische illustrator en auteur van boeken voor kinderen Petr Šis. Zo wordt *Het boek van alle dingen* positief binnen het Tsjechische literaire veld geplaatst.

In 2018 verschijnt *Polleke*. Het is een verzameling van vijf verhalen over Polleke, een pubermeisje, haar opgroeien en de multiculturele omgeving. De flaptekst van de vertaling presenteert *Polleke* als een boek dat tot de canon van moderne Nederlandstalige literatuur voor kinderen en jeugd behoort (Kuijer 2018). Šrámková (2018) noemt het boek een schat die in positieve zin aan verwachtingen over adolescentenliteratuur ontwijkt.

Volgens Hamar (2017), die de roman vanuit sociologisch perspectief analyseert. Het opgroeien is een moeilijk proces op zich, maar het twaalfjarige meisje moet zich erbij nog met de onvolwassen volwassenen bemoeien. Bij Kuijer is het kinderlijke hoofdpersoonage vaak innerlijk sterker dan de volwassenen in zijn/haar omgeving, zo zijn ook de hoofdpersonages van *Het boek van alle dingen* en *Polleke*. In de recensies wordt vaak op de hoogte gesteld dat de auteur de literaire werkelijkheid voor kinderen niet verzoet (Nezbeda 2014, Hamar 2017, Šrámková 2018). In tegenstelling tot andere

boeken die op het Tsjechische literaire veld verschijnen gaan de titels van geprijste Nederlandstalige auteurs om met kinderen als gelijkwaardige individuen. Dit is het geval bij Guus Kuijer. Hoewel de roman uit Nederlandse culturele context is ontstaan, stelde Hamar (2017) vast dat de tekst wat het thematiek betreft met de actuele behoeftes van het doelgebied overlapt en zou dus ook potentieel in Tsjechië relevant zijn.

Bij Guus Kuijer stemt het aantal vertalingen overeen met het beleid van het Nederlandse letterenfonds voor subsidie voor maximaal twee vertalingen per auteur bij een uitgeverij. Het is mogelijk dat *Polleke* in de vertaling haar redelijke succes te danken heeft aan versterkte mediale aandacht omwille van het succes van de eerste vertaling van Kuijer in Tsjechië.

De volgende auteur voor adolescente kinderen boven de leeftijd van 12 jaar is **Benny Lindelauf**. Hij is bekroond met talrijke literaire prijzen, waaronder bv. de Zilveren Griffel en de Woutertje Pieterse Prijs voor *Hele verhalen over een halve soldaat*. In 2004 (een jaar na de uitgave in Nederland) werd op de Tsjechische markt de titel *Negen open armen* in vertaling door Jana Pellarová uitgebracht. Toen had deze titel de auteur nog geen literaire prijs verdient. Later zal de titel wel literaire prijzen krijgen. Het verhaal van het boek gaat over een familie bestaande uit kinderen, vader en een oma die naar een spookachtig huis verhuist. Het verhaal wordt gesitueerd in de Nederlandse provincie Limburg. De auteur gebruikt het Limburgse dialect in de dialogen en het boek wordt aan het einde voorzien van een verklarende woordenlijst. De originele tekst bevat veel realia die men volgens Pilátová (2015 online) in de vertaling verliest. Niettemin kan het contact met de onbekende wereld een verrijkend effect op de jonge Tsjechische lezer hebben.

Nog een schrijver die over grote thema's van het alledaagse leven schrijft is **Anna Woltz**. Woltz schrijft boeken die in de traditie van Annie M. G. Schmidt en Guus Kuijer gaan (De Bruin Hüblová 2020 (1): online). Zij sluit aan bij de Nederlandstalige auteurs die niet bang zijn om in hun werk **taboes** te bespreken en de jonge lezers ernstig nemen. Het enige boek van haar dat in de Tsjechische vertaling werd uitgegeven in 2019 is *Gips*. De vertaling is bij een katholieke uitgeverij Pretium verschenen. De plot gaat over een meisje wiens ouders zich van elkaar scheiden. De auteur maakt een vergelijking tussen het gips dat het hoofdpersonage op haar gebroken arm draagt en het genezen van de relatie tussen de ouders. De boeken van Anna Woltz zijn in de Lage Landen populair bij kinderen en worden door de ouders gewaardeerd waarvan de talrijke bekroningen met literaire

prijzen een bewijs zijn (Nienke van Hichtum-prijs in 2015 voor *Honderd uur nacht* en Gouden Griffel voor *Gips* in 2016).

Een volgende schrijver die in de traditie van probleemroman schrijft is **Enne Koens**. Deze schrijfster wordt op iLiteratura geportretteerd als auteur van boeken voor jonge lezers over ernstige thema's zoals ziekte, dood, scheiding of pesten op school (De Bruin Hüblová 2023: online). Bij de uitgeverij Meander is in 2022 het laatste boek van Koens *Ik ben Vincent en ik ben niet bang* verschenen. Het boek gaat over een serieus onderwerp – de pesterij op school. De vertaling werd door Pavla van Dam Marková gemaakt en is met originele illustraties van Maartje Kuiper verschenen. "Dit is geen sprookje dat aan de oppervlakte blijft, de ervaren Nederlandse auteur beschrijft op empathische wijze het leiden van een gevoelige, eenzame jongen die zich in een vicieuze cirkel bevindt" Nešporová (2023: online). Het boek wordt ook als rakend beschreven in een uitgebreide recensie van het literaire tijdschrift Tvar (Schwarzová Žallmannová 2023).

Op de Tsjechische markt zijn vijf titels van Vlaamse auteur en illustrator **An Leysen** uitgebracht. Het gaat om geïllustreerde sprookjes voor kleinere kinderen: *Baba Jaga*, *Belle en het Beest*, *De Notenkraker*, *Dapper Duimelijntje* en *De droom van Pinocchio*. Hoewel deze boeken niet de aandacht van prestigieuze literaire spelers hebben gekregen, zouden zij dat wel bij de lezers hebben aangezien de uitgeverij ervoor koos om meerdere titels van Leysen uit te geven. Bovendien hebben twee titels: *Baba Jaga* en *De Notenkraker* een herdruk gekregen. Deze auteurs hadden succes bij de Tsjechische lezers. Alle titels van Leysen werden door Ter Harmsel Havlíková vertaald.

Bij de oeuvre van Leysen past goed qua vorm het boek *Zo blij met jou* van **An Swertsen**, die in 2017 bij de uitgeverij Naše vojsko is verschenen. Het boek werd via het Engels vertaald, maar heeft haar originele illustraties van Jenny Bakker behouden. Net als het werk van An Leysen zijn deze zachte illustraties van personages met grote hoofden heel karakteristiek. Het verhaal gaat over de eerste liefde.

Het grootste en leukste beeldwoordenboek ter wereld van de Vlaamse illustrator **Tom Schamp** werd naar het Tsjechisch in 2017 door Veronika ter Harmsel Havlíková vertaald. Op het eerste gezicht gaat het om een serieuze encyclopedie, van binnen is het boek vol met illustraties waarin humor niet ontbreekt. De tekst ondersteunt literair de esthetische kant en samen vormen ze een coherent

geheel (Nešporová 2017 (2): online). Op iLiteratura wordt de encyclopedie geprijsd. Het grote formaat en het subgenre van encyclopedieën is de laatste jaren meer en meer populair en nieuwe titels schieten uit de grond als paddenstoelen (Matocha 2017: online). De auteur werd in het Nederlandstalige gebied met een aantal literaire prijzen gekroond, onder anderen Boekenpauw in 2008 en 2013.

Educatieve stemming heeft ook het boek *Jakkes! 101 walgelijke weetjes* van **Masters Mathilda** dat in 2019 in Tsjechië bij de uitgeverij CPress is verschenen. Het boek is een verzameling van vieze merkwaardigheden rond het menselijke lijf. De illustraties bij de vertaling waren de originele illustraties van Madeleine van der Raad. De vertaling werd gemaakt door de vertaalster Veronika Horáčková. Zij heeft in 2015 een erkenning binnen de vertaalwedstrijd genoemd naar bekende vertaalteoreticus Jiří Levý gekregen.

Het boek *Palmen op de Noordpool* van **Marc ter Horst** gaat over het verschijnsel van de klimaatopwarming die in de vroege eenentwintigste eeuw een luid actueel thema in de samenleving is. Het fenomeen valt moeilijk te begrijpen vanwege zijn complexiteit. Ter Horst verwerkt dit thema op een toegankelijke manier in een non-fictieboek voor kinderen. Naar het Tsjechisch werd het boek door Jana van Luxemburg vertaald. Het is de enige Nederlandstalige titel uit jeugdliteratuur die in vertaling bij de uitgeverij *Host* is verschenen. *Host* is op dit moment de grootste en de meest prestigieuze uitgeverij van literatuur voor volwassenen op de Tsjechische boekenmarkt. Dit geeft de titel grote slaagkansen. Want voor de lezer is de naam van de uitgeverij een garantie van kwaliteit. En verder zijds is het voor de Nederlandstalige literatuur een goed teken dat een beroemde uitgeverij ervoor heeft gekozen om een Nederlandstalige titel uit te geven.

Dat het geslaagde keuze was laat de recensie op iLiteratura zien. Martina Siwek Macáková (2021: online) noemt het een “literární počín” (belangrijke literaire initiatief). Ze maakt de potentiële lezer warm door de creatieve verwerking van het thema en mooie illustraties te prijzen. De Tsjechische vertaling behoudt de originele illustraties van Wendy Panders. Volgens haar Siwek Macková is dit boek niet alleen geschikt voor kinderen maar volwassenen kunnen er ook van profiteren. Aan de andere kant reageert Kovaříková (2021: online) in haar recensie kritisch op het boek. Ze bekritiseert de probleemgerichte aanpak die tot paniek zaaien bij de jonge lezers leiden kan. Graag zouden de recensent meer motiverende oplossingen zien want die van Ter Horst hebben volgens haar nauwe

context. Helaas heeft een complex fenomeen als klimaatverandering geen kant en klare oplossingen. Positief is dat aan de hand van *Palmen op de Noordpool* nu ook met Tsjechische kinderen gepraat kan worden.

In hetzelfde jaar als *Het grootste en leukste beeldwoordenboek ter wereld* werd de encyclopedie over de geschiedenis van de Aarde *Tijdljn: Een reis door de geschiedenis* van **Peter Goes** bij Kniha Zlín gepubliceerd. Het boek werd door Veronika ter Harmsel Havlíková vertaald met de steun van het Vlaamse Letterenfonds. De titel werd een bestseller (Nešporová 2018: online). In deze encyclopedie ontdekt het kind de geschiedenis van de wereld door aandachtig de prenten die op twee pagina's uitstrekken te bestuderen waarin de tekst met interessante feitjes wordt verstoppt. Het is een soort van visuele kaart die geschiedenis als één groot verhaal beschouwd (Matocha 2017: online). De encyclopedie mijdt de onaangename momenten van de geschiedenis niet. De menselijke lood is zwaar, gekenmerkt door oorlogen en crisis, dat wordt lichter gemaakt door positieve weetjes vooral vanuit de technologische vooruitgang. Matocha (ibid.) reist een kritisch punt dat het discours van de encyclopedie een kijk op de geschiedenis vanuit het oogpunt van grote culturen geeft. Aan het einde van zijn artikel houdt hij een pleidooi voor lokalisatie binnen de vertaling. Idealiter zou er volgens hem minder over de historische kwesties die Nederland en België betrekken gesproken worden in plaats waarin men meer over de Tsjechische en Slowaakse context zou vertellen (ibid.).

Bij dezelfde uitgeverij, vertaald door dezelfde vertaalster, werd een jaar later het boek *Rivieren* van Goes uitgegeven. Qua vorm sluiten Rivieren bij zijn voorganger. Volgens Nešporová (2018: online) tonen ze ook disproportie in behandelde continenten, omdat Europa een derde van de gehele aandacht krijgt. In tegenstelling tot de vorige titel is ook Tsjechië met twee realia (Elbe en het berggeest Rübezahl) vertegenwoordigd (ibid.). Afgezien van de ideologische tekortkomingen (inclusieve) mikken beide titels van Peter Goes op succes. *Het grootste en leukste beeldwoordenboek ter wereld* heeft onmiddellijk in 2018, 18 maanden na het uitgeven een heruitgave gekregen. Voor kinderen vanaf 12 jaar.

Dat er in Nederland veel over de Tweede Wereldoorlog, de Holocaust en het verzet wordt geschreven is bekend. Deze literatuur wordt ook hevig vertaald en dat ook binnen jeugdliteratuur. Een voorbeeld is de populariteit van het dagboek van Anne Frank. Binnen de romans voor volwassenen wordt in het artikel over dit fenomeen op iLiteratura ook de titel voor jongeren *Het*

meisje met de vlechtjes van **Wilma Geldof** besproken. In 2020 heeft deze titel een Tsjechische vertaling gekregen. Volgens vertaalsters uit het Nederlands naar het Tsjechisch boekt deze thematiek succes bij de uitgevers (De Bruin Hüblová 2022 (1): online). Het boek is geïnspireerd door het verzet tegen Nazies van een veertienjarig meisje – Freddie Oversteegen. Wellicht vanwege de dringende thematiek wordt het boek zowel in het origineel als in de vertaling voor jongeren aanbevolen. De titel belandde in 2019 op de shortlist van de Thea Beckmanprijs en werd beloond met de Vlaamse prijs de Kleine Cervantes in 2020. Al na het verschijnen in Tsjechië werd *Het meisje met de vlechtjes* goed in Duitsland ontvangen waarvan het aantal literaire prijzen getuigd.

De historische roman *Jonkvrouw* van twee Vlaamse auteurs: **Jean-Claude Van Rijckeghem** en **Pat Van Beirs** was een succes in het Nederlandstalige literaire veld. De roman ontving onder anderen de Thea Beckmanprijs voor het beste historische jeugdboek. Het boek werd in het Tsjechisch in 2017 uitgegeven in vertaling van drie vertalers: Lenka Strnadová, Jana Červenková en Ruben Pellar. Het hoofdpersonage, een 14-jarige Vlaamse jonkvrouw, is koppig en zelfstandig. Magda van Duijkeren Hrabová (2017 online) trekt hier een parallel met de Tsjechische versie van de Assepoester. In tegenstelling tot een sprookje baseert deze roman zich op realiteit. Van Beirs en Van Rijckeghem putten het verhaal uit het leven van Margaretha van Male (1350) uit. Het boek is rijk aan informatie over eigentijdse realia en kan voor het jonge leespubliek verrijkend zijn.

Van het feit dat de reeks over muizen van **Karin Schaapman** veel kinderharten heeft veroverd, getuigt het costante veder uitgeven van volgende delen van de reeks door de uitgeverij Meander. De volgende delen zijn in het Tsjechisch verschijnen: in 2017 *op de kermis*, in 2018 *ABC* en *het grote feest*, in 2019 *piknik*, in 2020 *haven*, in 2022 *museum, circus, Sam & Julia in het theater* en *Sam & Julia*. Alle delen zijn door Lenka Sovová vertaald. De uitgeverij Meander promoot de reeks op hun website op de titelpagina. Aantrekkelijk aan het Muizenhuis is volgens hen dat de figuurtjes en de kulissen zelf door Schaapman uit papier en andere materialen zijn gemaakt. De reeks werd aanbevolen als lectuur voor kinderen die beginnen met zelfstandig lezen. Nešporová (2016) merkt op dat er discrepantie tussen het beeld en de tekst bestaat. De literaire waarde van de tekstuele lijn is volgens haar niet hoog vanwege de versimpelde hedendaagse situaties. Wat ze aan de vertaling zelf verwijt zijn frequente taalfouten. Niettemin heeft Het muizenhuis succes in Tsjechië geboekt.

Hamley op pompoenenjacht van **Sandra J. Paul** is in 2022 bij de uitgeverij Fragment verschenen. Het boek werd door Tereza Dubenská vertaald en heeft haar originele illustraties gehouden. Het plot is geïnspireerd door het vieren van Halloween. De titel is de eerste die tot nu toe van de reeks over het katse hoofdpersonage Hamley in Tsjechië is verschenen. Het is een kort verhaaltje over een poes Hemley en een pompoen voor kinderen vanaf 7 jaar.

Een van de verste Nederlandstalige titels op de Tsjechische markt is *Lampje* van **Annet Schaap**. Een donker en griezelig verhaal over een dochter van een vuurtorenwachter. De schrijfster heeft in 2018 voor *Lampje* de prestigieuze Woutertje Pieterse Prijs voor het beste Nederlandstalige jeugdboek ontvangen (net als Guus Kuijer en Bart Moeyaert). Verder ontving ze ook de Nienke van Hichtum-prijs (2017), de Gouden Griffel (2018) en de Boekenleeuw (2018). De titel heeft bijna alle prijzen die er te krijgen waren op het gebied van jeugdliteratuur gekregen. *Lampje* werd met razend tempo naar 21 talen vertaald. *Lampje* werd in Tsjechië in 2022 bij de uitgeverij Baobab verschenen. De vertaling komt van de handen van de gevorderde vertaalster Radka Smejkalová. Bij de prestigieuze uitgeverij voor kinderen Baobab is het de enige Nederlandstalige titel die daar uitgegeven werd, behalve de prentenboeken van Dick Bruna. Hieruit kunnen wij afleiden dat de titel een zekere prestige heeft. Deze kwaliteiten hoeven niet met een naar financiële succes omgezet te worden. Opmerkelijk aan de Tsjechische uitgave zijn de illustraties van Jindřich Janíček. Het Tsjechische boek *Šrafiňoví ledňáčci a Glutaman* geïllustreerd door Janíček heeft in 2021 de meest prestigieuze literaire prijs Magnesia Litera in de categorie jeugdliteratuur gewonnen. Dit was dus een opzettelijke keuze van de uitgeverij. Volgens Bočková (2022: online) was de vervanging van Schaaps originele illustraties een goede keuze want Janíček was beter in staat om de diepte van de emoties weer te geven, ook de negatieve. Annet Schaap wordt geprijsd door De Bruin Hübllová (2022 (2): online) voor serieuze benadering van kinderen en wordt vergeleken met het succes dat Guus Kuijer bij de Tsjechische lezers boekte.

Het jaar na de covid-pandemie, **2022**, zien wij een forse stijging in het aantal uitgegeven vertalingen van Nederlandstalige jeugdboeken. In totaal waren dat 14 titels. Naast een heruitgave van Anne Frank *Het Achterhuis* verscheen er nog *De brief voor de koning* van Tonke Dragt en twee titels van An Leysen *Baba Jaga* en *De Notenkraker* opnieuw. Daarnaast zijn er 9 nieuwe titels vertaald. Een groot deel daarvan, namelijk 4 zijn de boeken van Karin Schaapman. De rest is een nieuw deel van de reeks Hans de Beer *Kleine IJsbeer en de pandaberen*, *Het ongelooflijke maar waargebeurde verhaal over dino's* van Guido Van Genechten. Het jaar 2022 heeft op de Tsjechische markt ook

drie nieuwe Nederlandstalige auteurs en hun titels gebracht: *Lapje* van Annet Schaap, *Ik ben Vincent en ik ben niet bang* van Enne Koens en *Hamley op pompoenenjacht* van Sandra J. Paul. Dit is de productie die het vruchtbaarste jaar binnen de context van het receptieonderzoek betreft.

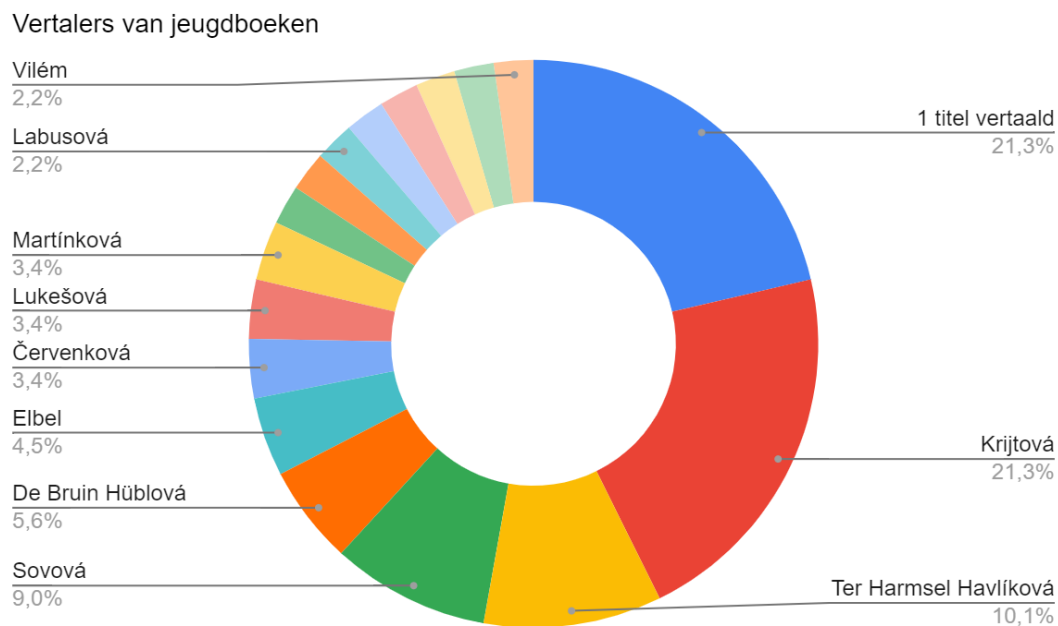
Qua thema's zien we in de laatste decennia een tendens om actuele veranderingen in de maatschappij te weerspiegelen. Niettemin worden ook klassiekers uit de vroegere jaren weer op de markt hergebracht (denk aan *De brief voor de koning* van Tonke Dragt). Heruitgaven van bepaalde titels laten zien dat deze goed verkopen. In de periode van 2011-2022 zien wij voor het eerst ook waardering voor het werk van vertalers, onder anderen door de nominatie van de vertaling van *Het boek van alle dingen* van De bruin Hüblová op de Gouden en de keuze om illustraties voor de Tsjechische vertaling van *Lampje* door een geerde illustrator Jindřich Janíček. In deze periode zijn er 9 vertalingen van Karina Schaapman verschenen, de tweede plaats wat het totale aantal drukken betreft houdt An Leysen met haar prentenboeken van sprookjes en Anne Frank met de heruitgaven van het dagboek. Er zijn dan vooral veel titels van prentenboeken van Dick Bruna en van Van Genechten en De Beer uitgegeven. Daarnaast laat deze periode zien dat de productie heel gevarieerd is met 29 verschillende auteurs die tussen 2011 en 2022 op de Tsjechische literaire markt zijn uitgegeven.

De bovenstaande hoofdstukken hebben laten zien dat elke periode haar specifieke kenmerken heeft. Vanaf het begin (1905) tot de laatste jaren heeft de Nederlandstalige jeugdliteratuur op de Tsjechische markt een vaste plaats gekregen. De cijfers zijn echter niet de enige indicator, zoals de theorie van polysystemen van Even-Zohar laat zien, die het gehele beeld van het literaire veld bestuurt. Laten we verder kijken naar de rol van de vertalers, de verschillende uitgeverijen, literaire prijzen en de functie van het letterenfonds op de productie van Nederlandstalige jeugdliteratuur in Tsjechië.

3.5 Vertalers

Sinds het eerste Nederlandstalige jeugdboek op de Tsjechische markt is verschenen, hebben 35 verschillende vertalers zich ingezet om Nederlandstalige literatuur dichterbij de Tsjechische jonge lezers te brengen. Hieronder worden nauwkeurig alleen vertaalsters besproken die vier en meer vertalingen op hun naam hebben staan. Het gaat om Olga Krijtová, Veronika ter Harmsel Havlíková,

Lenka Sovová, Magda de Bruin Hüblová en Adéla Elbel. Uit grafiek 7 blijkt dat deze vertaalsters samen de helft van de vertalingen hebben gemaakt (50,5%). Het vertalen van jeugdliteratuur behoort tot de vertaalgenres waarmee ze zich bezig houden. Uit de grafiek komt naar voren dat meer dan een vijfde van de titels door vertalers die maar een titel hebben vertaald, werd gemaakt. Evenveel vertalingen heeft op haar naam Olga Krijtová staan.

Grafiek 7: Het aandeel van verschillende vertalers van de Tsjechische vertalingen

Als wij de receptie van jeugdliteratuur vergelijken met die van volwassenenliteratuur, is het opmerkelijk dat er andere namen van vertalers voorkomen dan in de recepties van Smolka Fruhwirtová (2011) of Smolka Fruhwirtová (2015, 503-526). Zo heeft bijvoorbeeld de prominente vertaalster van het begin 20ste eeuw **Lída Faltová** maar slechts twee titels voor jonge lezers vertaald (*De Scheepsjongens van Bontekoe* van Johan Fabricius en *Oehoehoe in de wildernis* van Nienke van Hichtum). Nog voor Faltová was er de vertaling van Arnošt Procházka van het boek *De kleine Johannes* van Frederik van Eeden al in 1905.

Olga Krijtová wordt de grand dame van de Tsjechische Neerlandistiek genoemd (Engelbrecht et al. 2015, 16). Ze was een vertaalster en docente aan de afdeling Neerlandistiek aan de Karlsuniversiteit in Praag. Op haar naam heeft ze meer dan 70 vertalingen staan, waaronder 19 titels voor jonge lezers. Krijtová heeft ook enkele literatuurgeschiedenis geschreven en is daarom

echt een link tussen de Nederlandse en Tsjechische literatuur. Ze heeft nieuwe generaties vertalers opgeleid, haar studenten waren onder anderen: Radka Smejkalová, Jana Irmannová, Petra Schürová, Ruben Pellar, Veronika ter Harmsel Havlíková (Engelbrecht et al. 2015, 523-524). Voor haar enorme inzet voor de literatuur werd zij meermaals met prijzen bekroond. In 1969 heeft Krijtová de meest prestigieuze prijs voor vertalers, de Martinus Nijhoff prijs gekregen. In 2006 ontving zij Magnesia Litera en in 2007 de NLPVF Vertalersprijs (De Bruin Hüblová 2013: online). Vanaf de jaren 1954 tot haar dood was ze de hoofd vertaalster van Nederlandse en Vlaamse literatuur in Tsjechië (Smolka Fruhwirtová 2015, 503).

Na Krijtová heeft het grootste aantal vertalingen van de jeugdliteratuur **Veronika ter Harmsel Havlíková** op haar naam staan, namelijk 9. Ter Harmsel Havlíková is op dit moment de meest actieve vertaalster van het Nederlands naar het Tsjechisch en wij kunnen verwachten dat het aantal vertalingen nog zal groeien. In 2022 heeft ze een literaire prijs voor vertalers van het Nederlandse Letterenfonds voor haar vertaling van *De avond is ongemak* van Marieke Lucas Rijneveld gekregen. Zij heeft deze erkenning gekregen “vanwege haar excellente vertalingen van belangrijke Nederlandstalige titels in het Tsjechisch, en haar cruciale rol als begeleider van nieuwe vertalers en bemiddelaar voor de Nederlandse literatuur in Tsjechië” (Nederlandse Letterenfonds 2022, 21). Zij focust zich binnen de jeugdliteratuur vooral op geïllustreerde titels.

Na Ter Harmsel Havlíková is ook **Magda de Bruin Hüblová** een belangrijke hedendaagse vertaalster. Zij heeft 5 titels naar het Tsjechisch omgezet, inclusief het dagboek van Anne Frank. Twee titels van de 2012 ALMA winnaar Guus Kuijer werden door De Bruin Hüblová naar het Tsjechisch vertaald. De Bruin Hüblová is heel actief op iLiteratura waar zij verantwoordelijk voor de Nederlandse sectie is. Haar vertaling van Guus Kuijers *Het boek van alle dingen* werd als enige vertaling voor een literaire prijs De Gouden Lint genomineerd. Binnen de jeugdliteratuur ligt haar voorkeur bij boeken voor wat oudere kinderen.

Een vertaalster die 8 vertalingen voor jeugd heeft gemaakt is **Lenka Sovová**. Zij heeft de reeks over *Het muizenhuis* van Karina Schaapman naar het Tsjechisch vertaald. Naast de vertalingen voor kinderen is Sovová ook bezig met het vertalen van graphic novels.

Adéla Elbel heeft 4 jeugdboeken uit het Nederlands naar het Tsjechisch vertaald. Na het afstuderen van Neerlandistiek in Brno was zij even bezig met het vertalen en is nu een stand-up comedian

geworden. Het feit dat Elbel bekend persoon in de popcultuur is, zou kunnen bijdragen tot de popularisatie van haar eigen vertalingen en de Nederlandstalige literatuur in Tsjechische vertaling over het algemeen. De titels *Een cavia en twee moeders* en *Koning & Koning* die ze heeft vertaald, openden het thema van homoseksualiteit in boeken voor kinderen in Tsjechië, wat zeer vernieuwend op het plaatselijke literaire veld was.

Naast de Nederlandse taal vertaalt men ook via andere talen, in het geval van Tsjechië zijn dat vooral het Engels en het Duits. Via het Engels werden 10 titels naar de Tsjechische markt gebracht en via het Duits zijn dat 8 titels. De rest werd rechtstreeks vanuit het Nederlands naar het Tsjechisch vertaald.

3.6 Uitgeverijen

De waaier aan Tsjechische uitgeverijen is heel breed. Deze trend is ook zichtbaar in de talrijke uitgeverijen die in de bibliografie van het overzicht van vertalingen uit Nederlandse en Vlaamse jeugd- en kinderliteratuur in het Tsjechisch (zie bijlage). De 157 titels zijn bij 43 verschillende uitgeverijen verschenen. Dat is ongeveer 3 drukken per uitgeverij. Er bestaat geen uitgeverij die zich specifiek op Nederlandstalige literatuur richt. De meeste Nederlandstalige jeugdboeken zijn bij Albatros verschenen maar dat is omdat deze uitgeverij de grootste speler op het gebied van boeken voor jonge lezers is.

Albatros heeft 19,4% van de drukken op de markt gebracht en is dus de grootste uitgeverij op het gebied van Nederlandstalige jeugdliteratuur in Tsjechië. Hoewel de uitgeverij niet meer het monopolie op het gebied van jeugdliteratuur na de revolutie in 1989 bezit, geldt zij nog steeds als een van de grootste met een jaarlijks 100 tot 200 nieuwe titels (Halada 2007, 35). De uitgeverij is in 1945 onder de naam SNDK (Státní nakladatelství dětské knihy – Staats uitgeverij van kinderboeken) begonnen en richtte zich vanaf het begin op een brede schaal van jeugdliteratuur voor de kleinste kinderen zowel als adolescenten (ibid. 33). Vanaf 1969 heeft de uitgeverij zijn huidige naam. Hier is de editie *Knihy odvahy a dobrodružství* ontstaan. In deze editie gewijd aan avontuurlijke verhalen zijn 6 verschillende Nederlandstalige titels verschenen: van Johan Fabricius *De Scheepsjongens van Bontekoe* (1958, 1966, 1977), *Het geheim van het oude landhuis* (1972), *Toontje Poland*, een

Alkmaars jongen in de dagen van Napoleon (1981), van An Rutgers van der Loeff-Basenau *Lawines razen* (1961), Miep Diekmann *De boten van Brakkeput* (1970), Tonke Dragt *De brief voor de Koning* (2000). Verder worden de titels uit Albatros regelmatig voor de Zlatá stuha prijs genomineerd. Bij deze uitgeverij zijn de opmerkelijke boeken verschenen onder andere van Guus Kuijer.

Mladá fronta is al in 1945 ontstaan en naast boeken heeft deze uitgeverij ook een lange traditie van uitgeven van tijdschriften voor zowel volwassenen als kinderen. In het begin was het een socialistische uitgeverij (ibid. 212). “De uitgeverij verzamelde rond zich inheemse en buitenlandse auteurs van zowel fictie als non-fictie van hoge kwaliteit, belangrijke illustratoren en grafici (...)” (ibid. 213). De eerste Nederlandstalige titel (van Miep Diekmann) is hier pas na de normalisatie verschenen. Van de 9 titels zijn dat meestal reeksen en avontuurlijke interactieve boeken die bij deze uitgeverij verschenen. In 2016 en 2018 heeft Mladá fronta twee keer Zlatá Stuha gekregen. De uitgeverij met 76-jarige traditie werd in 2021 door Albatros Media gekocht.

Albatros Media is een mediale maatschappij die in 2008 is ontstaan. Sindsdien heeft het meerdere kleinere uitgeverijen onder zich. Van in de bibliografie van Nederlandstalige jeugdtitels (zie bijlage) zijn dat de volgende namen: Albatros, Computer Press, CPress, Fragment, Kniha Zlín, Mladá fronta, XYZ. Gezamenlijk zijn dat 40 titels, wat bijna een derde van de hele productie is.

Niet groot maar interessant project binnen het Tsjechische literaire veld is de uitgeverij **Baobab**. Deze familie uitgeverij ontstond in het jaar 2000 en geeft originele Tsjechische en titels in vertaling uit (ibid. 60). Deze uitgeverij heeft meerdere literaire prijzen (waaronder Magnesia Litera 2021, Zlatá stuha meermaals in verschillende categorieën) gekregen. De titel van Annet Schaap *Lampje* past goed bij de oeuvre van deze uitgeverij. En Dick Bruna's *Nijntje* met samenwerking met de uitgeverij **GplusG**, is ook een geschikte keuze.

De uitgeverij **Kentaur** bestaat sinds 1990 en is met jeugdliteratuur begonnen. Jaarlijks gaf het rond 10 titels uit (ibid. 171). Sinds 1996 bestaat Kentaur niet meer. In de eerste jaren van zijn bestaan gaf de uitgeverij de verhalen over de Kleine Ijsbeer van Hans de Beer en twee titels van Burny Bos uit. De originele Nederlandstalige prentenboeken maakten dus een groot aandeel van de productie. Later zouden de titels over Kleine Ijsbeer overgenomen worden door de uitgeverij **Euromedia** waar ook de uitgeverij Pikola, Knížní Klub bij hoort. Deze groep bestaat op de Tsjechische markt sinds

1992. Naast de reeks over de Kleine IJsbeer heeft Euromedia ook de sprookjesreeks van An Leysen en enkele prentenboeken van Guido Van Genechten uitgegeven.

Meander, net als Baobab, is een kleine familie uitgeverij en groeide sinds 1997 tot een van de belangrijkste uitgeverijen op de Tsjechische markt met jeugdliteratuur. Jaarlijks zijn dat ongeveer 40 titels die prijzen binnen- en in het buitenland ontvangen (Zlatá Stuha 2006, 2016 en 2018, Magnesia Litera 2006 en 2008). Deze uitgeverij heeft kennelijk titels van hoge kwaliteit uit. Van de Nederlandstalige repertoire zijn dat titels van: de duo Linda de Haan en Stern Nijland, Enne Koens en Karina Schaapman.

De uitgeverij **Rebo** is in 1992 ontstaan als een deel van de Nederlandse maatschappij Remainder Beheer B. V. (ibid. 284-285). Eerst heeft het Nederlandse titels in vertaling gepubliceerd en later ook andere (ibid. 285). Een voorbeeld zijn de verhaaltje voor het slapen gaan, gezamenlijk 11 titels. Rebo heeft geen enkele literaire prijzen ontvangen en de productie van deze uitgeverij is eerder gericht op winst dan kwaliteit.

De uitgeverij van **Ivo Železný** is in 1991 ontstaan. Vanaf het begin was het een van de belangrijkste en later in de jaren 90 werd het een van de grootste uitgeverijen op de markt op het gebied van hoge en lage literatuur – de omzet groeide snel, tot duizend titels per jaar (ibid. 372). Blijkbaar kende Olga Krijtová Železný persoonlijk en slaagde erin om haar vertalingen hier uit te geven (Smolka Fruhwirtová 2011, 71). In het begin waren dat drie titels van de reeks over Annejet en later ook een editie *Nizozemská knihovna* (de Nederlandse boekenkast). Volgens Smolka Fruhwirtová (2011) in aanleiding van deze editie begon het Nederlandse Letterenfonds (toen nog Nederlands Literair Productie en Vertalingenfonds) de productie van Nederlandstalige literatuur in Tsjechisch te ondersteunen (71).

Net als veel besproken uitgeverijen is ook **Cinemax** tijdens de boom na de omwenteling, namelijk in 1991 ontstaan. Men focuste hier eerst op literatuur rondom film. Als vervolg op de *Nederlandse boekenkast* bij Ivo Železný ontstond bij Cinemax in 1997 een *Nederlandse editie* waar zowel literatuur voor volwassenen als voor kinderen is verschenen (ibid. 72). Binnen deze uitgeverij had persoonlijke banden de vertaalster Petra Schürová. Zij heeft de eerste titel van de editie, namelijk

Vlaamse sprookjes (1997) vertaald. Later is er nog *Toen niemand iets te doen had* (1998) in vertaling van Jiřina Holeňová verschenen. De uitgeverij was werkzaam tot het einde jaren 90.

Hoewel het aantal uitgeverijen waarbij de Nederlandstalige literaire productie is verschenen groot is, zien wij dat er een beeld ontstaat van grotere uitgeverijen die de Nederlandse titels regelmatig in hun editie plannen opnemen. Als een titel van een bepaalde auteur bij een uitgeverij is verschenen, komt de volgende titel ook bij dezelfde uitgeverij uit. Zeldzaam gebeurt het dat een auteur door een andere uitgeverij overgenomen wordt (bv. *De Kleine Ijsbeer*). Elke uitgeverij heeft zijn eigen oeuvre en kapitaal waardoor de keuze om de rechten op bepaalde titels aan te kopen bevestigd wordt. Zo zou *Lampje* van Annet Schaap niet bij Rebo verschenen en titels van Rebo zouden niet bij Baobab verschenen. Een belangrijke factor die de keuze van de uitgevers om de rechten voor een bepaalde titel te kopen zijn zonder twijfel de literaire prijzen die de betreffende titel in het buitenland heeft ontvangen. In het volgende hoofdstuk focus ik me maar op de literaire prijzen binnen de Lage Landen. De buitenlandse receptie van eerder verschenen vertalingen, vooral in Duitsland, zijn zeker ook van belang als de uitgeverij overweegt om de rechten van een titel te kopen.

3.7 Literaire prijzen

Een zekere indicator van kwaliteit binnen de literatuur zijn literaire prijzen. Zoals wij al zagen, worden bepaalde titels/auteurs met literaire prijzen bekroond. Vervolgens zet ik enkele belangrijke Tsjechische, Nederlandse, Vlaamse en Internationale prijzen op een rij. In Tsjechië zijn dat voornamelijk: *Magnesia Litera*, *Zlatá stuha* (Gouden Lint) en *Nejkrásnější české knihy roku* (De mooiste Tsjechische boeken van het jaar).

Op dit moment is **Magnesia Litera** de meest prestigieuze literaire prijs binnen het Tsjechische literaire veld. Op de website van Magnesia Litera staat dat de prijs kwaliteit en goede boeken bevordert (online). De prijs wordt jaarlijks aan genomineerde Tsjechische literaire productie in 9 categorieën uitgerekend, waaronder ook kinder- en jeugdliteratuur. Voor deze scriptie zijn de nominaties van de jaren 2006 (zie Meander), 2007 (zie Albatros), 2008, 2012, 2017, 2018 en 2021 (zie Baobab en Annet Schaap) van belang.

De literaire prijs die zich uitsluitend op jeugdliteratuur richt, is **Zlatá Stuha**. Het is een prijs die elk jaar aan de schappers van de beste boeken voor kinderen en adolescenten in de Tsjechische taal wordt uitgerekend. De prijs heeft een traditie van 30 jaar (Zlatá Stuha: online). De uitreiking gebeurt in 4 categorieën: oorspronkelijk Tsjechisch werk, vertaling naar het Tsjechisch, illustratie en stripverhaal. Verder kan de jury ook het hele oeuvre van een auteur of een bijzondere uitgave prijzen (ibid.). Voor de uitreiking van de prijs is de Tsjechische sectie van IBBY (International Board on Books for Young People) verantwoordelijk. "IBBY heeft als doel kinderen wereldwijd toegang te geven tot boeken van hoge kwaliteit en zet zich in om door middel van jeugdliteratuur bruggen te bouwen tussen mensen en culturen" (IBBY.Nederland: online). De Nederlandse sectie van IBBY reikt geen vergelijkbare prijzen als Zlatá Stuha uit. Tussen de besproken uitgeverijen die Zlatá Stuha hebben gekregen, behoren: Baobab, Albatros, Meander en Mladá fronta. De vertaling van Guus Kuijers boek *Het boek van alle dingen* werd in 2014 voor de Gouden Lint genomineerd. In hetzelfde jaar heeft de vertaling ook de Albatros prijs gekregen. Deze prijs wordt toegekend aan de mooiste jeugdboeken maar is beperkt alleen op de productie van de uitgeverij Albatros.

Het mooiste Tsjechische boek van het jaar wordt door het Tsjechische Ministerie van cultuur en door het Literaire Museum georganiseerd. De uitreiking gebeurt elk jaar en er zijn 7 categorieën, waaronder ook kinder- en jeugdliteratuur. Het belangrijkste criterium is het design van het boek (Památník Národního písemnictví: online). De uitgeverij Baobab heeft acht keer de eerste plaats voor hun titels gekregen (2004, 2005, 2010, 2012, 2015, 2017, 2018 en 2020). En de uitgaven van Meander werden twee keer de mooiste boeken van het jaar (2007 en 2014).

In vergelijking met Tsjechië zijn er in de Lage Landen op het gebied van jeugdliteratuur veel meer literaire prijzen. De vraag: waarom het zo is? dringt zich op. Ik zal hier slechts enkele prijzen noemen die betrekking hebben op de besproken auteurs en vertalingen.

De Staatsprijs voor kinder- en jeugdliteratuur werd van 1964 tot 1988 driejaarlijks toegekend aan een oeuvre van een Nederlandstalige auteur van boeken voor jonge lezers. De prijs valt nu onder het gezag van P. C. Hooft-prijs en wordt **Theo Thijssenprijs** genoemd. Als eerst in 1964 heeft Annie M. G. Schmidt deze prijs ontvangen. Verder werden An Rutgers van der Loeff-Basenau (1967), Miep Diekmann (1970), Tonke Dragt (1976), Guus Kuijer (1979), Toon Tellegen (1997) bekroond. De uitreiking van de Theo Thijssenprijs weerspiegelt auteurs die een vertaling in het Tsjechisch hebben gekregen.

De volgende heel belangrijke prijs die zich uitsluitend op jeugdliteratuur richt is de **Gouden Griffel**. Deze prijs wordt door CPNB (Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek) georganiseerd en met de uitreiking wordt de Kinderboekenweek geopend. Aanvankelijk werd deze prijs Beste kinderboek van het jaar genoemd en pas in 1971 kreeg het de naam de Gouden Griffel. Sinds 1954 werden de volgende auteurs met een Tsjechische vertaling voor deze prijs gelauwerd: An Rutgers van der Loeff-Basenau met *Lavinen razen* (1954), Miep Diekmann met *De boten van Brakkeput* (1956), Annie M. G. Schmidt met *Wiplala* (1957), Tonke Dragt met *Brief voor de koning* (1963), Thea Beckman met *Kruistocht in spijkerbroek* (1974), Guus Kuijer (1976, 1979, 2000 en 2005 met *Het boek van alle dingen*), Miep Diekmann met *Wiele wiele stap* (1978), Annie M. G. Schmidt (1981), Toon Tellegen met *Toen niemand iets te doen had* (1988 en in 1992, 1994 met andere titels), Max Velthuis (1992), Anne Woltz met *Gips* (2016) en Annet Schaap met *Lampje* (2018).

In 2004 heeft Tonke Dragt de Griffel der Griffels ontvangen voor de *Brief voor de koning* ter gelegenheid van 50ste Boekenweek. Naast deze overkoepelende Griffel wordt sinds 1971 nog de Zilveren Griffel uitgereikt. De relevante auteurs met een Zilveren Griffel bekroning zijn: Annie M. G. Schmidt voor *Minoes* (1971 en voor een andere titel 1972), Sacha Burger voor *Heraïos en de beker* (1971), Thea Beckman (1978), Guus Kuijer (1975, 1984, 2002), Toon Tellegen (1990, 1991, 1997, 1999), Max Velthuis (1990, 1991) en Bart Moeyaert (1996, 2002, 2004). Voor het best geïllustreerde kinderboek wordt ook een Gouden en Zilveren Penseel uitgereikt. Relevant hier zijn: Max Velthuis (1975, 1986, 1991, 1997 Gouden Penseel en in 1990 Zilveren Penseel) en Dick Bruna (1988 Gouden Penseel).

De **Nienke van Hichtum-prijs** werd in 1964 opgericht en valt onder de Jan Campert-Stichting (Literatuur Museum: online). De prijs wordt telkens om twee jaar uitgereikt en focust op jeugdliteratuur voor kinderen ouder dan 13 jaar. De relevante laureaten waren: Tonke Dragt (1971), Miep Diekmann (1975), Bart Moeyaert (2005), Benny Lindelauf (2011), Anna Woltz (2015) en Annet Schaap (2017).

De **Boekenleeuw** en Boekenpauw zijn twee prijzen die jaarlijks sinds 1986 worden uitgereikt. De Boekenleeuw is voor het beste jeugdboek en de Boekenpauw voor het best geïllustreerde boek (Ik vind lezen leuk: online). Bart Moeyaert heeft de prijs zes maal gekregen (1992, 1996, 2000, 2004,

2012, 2013). Annet Schaap de Boekenleeuw in 2018. Boekenpauw was oorspronkelijk een prijs voor het beste Vlaamse geïllustreerde jeugdboek, maar wordt ondertussen ook aan Nederlandse illustratoren gegeven. In de jaargang 2013 en 2008 werd Tom Schamp, wiens boek in Tsjechische vertaling is verschenen, twee keer met een Boekenpauw bekroond. Het is moeilijk of te zeggen of de Boekenleeuw en de Boekenpauw invloed hebben gehad op het verschijnen van de vertalingen van Annet Schaap en Tom Schamp, aangezien Bart Moeyaert zes keer de prijs heeft ontvangen en nog geen enkele vertaling in het Tsjechisch heeft.

Een speciale categorie binnen de jeugdliteratuur vormen de historische romans. Ze hebben ook een aparte literaire prijs. De **Thea Beckmanprijs** voor het beste historische jeugdboek werd in 2003 opgericht en wordt jaarlijks uitgereikt. De eerste laureaat was Thea Beckman (2003) daarna Benny Lindelauf (2004), Pat van Beirs en Jean-Claude van Rijckeghem voor *Jonkvrouw* (2005), Anna Woltz (2012) en Wilma Geldof (2015).

Op het gebied van internationale prijzen is de **Astrid Lindgren Memorial Award** het meest prestigieus. De literaire prijs werd in 2003 opgericht door de Zweedse overheid ter herdenking van Astrid Lindgren. Van het Nederlandstalige gebied hebben in 2012 Guus Kuijer en in 2019 Bart Moeyaert de Astrid Lindgren Memorial Award gekregen. Even belangrijk is de **Hans Christian Andersen Award** die jaarlijks sinds 1956 aan een auteur en sinds 1966 aan een illustrator voor hun gehele oeuvre werd gegeven. Deze prijs werd door IBBY uitgereikt. Voor de illustratie heeft Max Velthuis in 2004 de Hans Christian Andersen Award gekregen en voor jeugdproza ging de prijs in 1988 naar Annie M. G. Schmidt (IBBY: online).

3.8 De rol van het Letterenfonds

In de Lage Landen zijn er twee organisaties die Nederlandstalige literatuur voor volwassenen en jeugd in het buitenland promoten. In Nederland is dat het Nederlands Letterenfonds en in Vlaanderen is dat Literatuur Vlaanderen. Het Nederlandse Letterenfonds is begonnen als Nederlands Productie- en Vertalingenfonds en heeft haar huidige naam in 2010 gekregen. De organisatie stelt zich als doel om te “bijdragen aan een belezen, intelligente en creatieve samenleving waarin de rol van de letteren, van schrijvers en vertalers, wordt erkend en

gewaardeerd” (Nederlands Letterenfonds (2): online). Literatuur Vlaanderen is actief sinds 2000 en heeft als doel “de Vlaamse literatuur op de wereldkaart te zetten” (Literatuur Vlaanderen: online). De focus bij vertalingen van Nederlandstalige literatuur naar het Tsjechisch ligt bij Nederland (Smolka Fruhwirtová 2011, 99), Vlaamse literatuur is meer een randverschijnsel. Met 18 vertaalde titels geldt ook voor de jeugdliteratuur dat de Vlaamse auteurs niet heel vaak worden vertaald.

Deze twee organisaties werken nauw samen. Zo delen ze bijvoorbeeld een gezamenlijke lijst van geaccrediteerde vertalers of een database van alle tot nu toe met subsidie uitgegeven vertalingen. Op de lijst van het Letterenfonds en Literatuur Vlaanderen staan de volgende vertaalsters: Veronika ter Harmsel Havlíková, Jana Červenková, Pavla van Dam Marková, Petra Schürová, Radka Smejkalová, Adéla Elbel (Literatuur Vlaanderen (2): online).

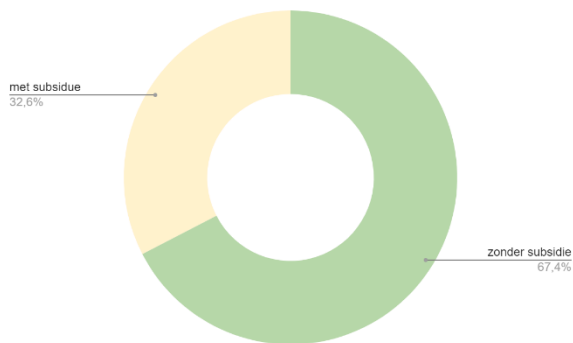
Beide organisaties promoten op een actieve manier de Nederlandstalige literatuur binnen en buiten hun land. Ze doen dat door middel van subsidies aan schrijvers, vertalers, uitgevers, tijdschriften en festivals. De subsidies worden per Nederland en Vlaanderen apart uitbetaald en het geld komt van de Nederlandse en Vlaamse overheid.

Een uitgever kan een aanvraag bij het Nederlands Letterenfonds indienen voor het vergunnen van 70% van het vertalenhonorarium (Nederlands Letterenfonds (: online). Bij Literatuur Vlaanderen is dat 60% tot 100% van de vertaalkosten (Literatuur Vlaanderen (3): online). Deze voorwaarden gelden ook voor de jeugdliteratuur. De aanvraag voor een subsidie voor een vertaling moet goedgekeurd worden. De algemene voorwaarden zijn dat de oorspronkelijke titel van een hoge kwaliteit moet zijn, de vertaler moet geaccrediteerd worden bij het fonds om kwaliteit van de vertaling waar te borgen. De uitgevers maken graag gebruik van deze subsidies omdat hun kosten voor het uitgeven van een titel gauw dalen.

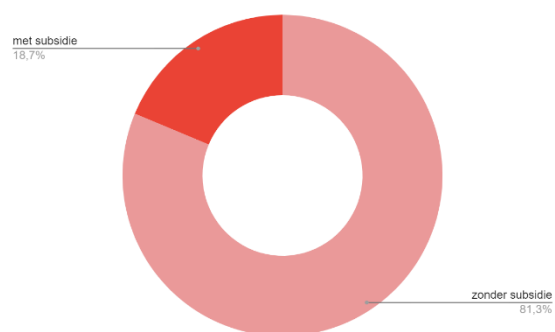
Zo kan het Nederlandse Letterenfonds en Literatuur Vlaanderen ertoe bijdragen om meer Nederlandstalige titels naar vreemde talen om te zetten. Deze strategie werkt, maar heeft ook een nadeel – alleen boeken van hoge literaire waarde zijn meer waarschijnlijk om in het buitenland geïntroduceerd te worden. De smaak van de buitenlandse productie wordt dus bijgestuurd door organisaties als Literatuur Vlaanderen en het Nederlandse Letterenfonds. Als gevolg hiervan krijgen boeken van lage literaire kwaliteit minder kans om in het buitenland uitgegeven te worden en de

markt wordt dat eentonig. Het bevorderen van literatuur van lage kwaliteit in het literair systeem draagt bij tot meer diversiteit.

Als wij naar de cijfers van ondersteunde vertalingen uit het Nederlands naar het Tsjechisch op het gebied van jeugdliteratuur kijken zien wij dat slechts 29 vertalingen gesubsidieerd werden (Nederlands Letterenfonds (1): online). In de online database van het Nederlandse Letterenfonds wordt vermeld dat er in totaal 89 vertalingen naar het Tsjechisch zijn gemaakt. Uit de grafiek 8 zien wij dan de verhouding van vertalingen die met en zonder subsidie zijn verschenen. In de bibliografie opgesteld voor de doelen van deze scriptie zijn dat 157 titels. De verhouding tussen het totale aantal vertaalde jeugdtitels die met en zonder subsidie zijn verschenen zien we dan in grafiek 9. Uit deze grafiek leken veel meer boeken zonder subsidie van het Letterenfonds te zijn verschenen.

Grafiek 8: Aandeel vertalingen ondersteund met een subsidie volgens de online database van het Nederlandse Letterenfonds

Grafiek 9: Aandeel vertalingen ondersteund met een subsidie op basis van de cijfers uit het receptie onderzoek

Het belang van literaire prijzen en invloed op het aantal vertalingen is duidelijk zichtbaar. De titels die verschenen zijn met een subsidie of met een literaire prijs zijn bekroond kunnen wij binnen de canon rekenen. Deze boeken zijn populair en hebben een bepaalde kwaliteit. De vraag is uiteraard of de literaire prijs de kwaliteit bepaalt.

Smolka Fruhwirtová (2011, 78) stelt dat het gevaar dat het letterenfonds de smaak van de vertaalde literatuur in de toekomst zal beïnvloeden groot is, maar op basis van deze cijfers is dat nog niet het geval voor de jeugdliteratuur. Aan de andere kant zou Literatuur Vlaanderen zich meer kunnen inzetten voor vertalingen van Vlaamse jeugdliteratuur naar het Tsjechisch, omdat op dit moment

maar 4 titels met de steun van het Vlaamse Literaire Fonds zijn verschenen (van Peter Goes *Rivieren: een reis langs zeeën, meren en rivieren* en *Tijdlijn: een reis door de geschiedenis*, van Jean-Claude van Rijckeghem en Pat van Beirs, *Jonkvrouw* en van Tom Schamp *Het grootste en leukste beeldwoordenboek ter wereld*) .

Maar wat in het Nederlandse taalgebied als canoniek wordt beschouwd, hoeft niet noodzakelijk te weerspiegelen in de vertaalproductie. Juist uit deze receptie met gebruik van de polysysteemtheorie blijkt dat het casus van de Nederlandstalige jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling een mooi voorbeeld is van hoeveel actoren er in rol spelen.

4 Bianca

Met dit hoofdstuk begint het praktische gedeelte. Hierbij hoort de proefvertaling van een fragment uit *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* van Bart Moeyaert (5-23). Bij de vertaling hoort ook een boekenpitch die men aan een potentiële uitgever zou kunnen aanbieden. Daarin wordt het plot van het boek en de auteur, samen met de kwaliteiten van Moeyaerts schrijfstijl besproken. Centraal in dit hoofdstuk staat de analyse van de cultuurspecifieke problemen die tijdens het proces van vertalen zijn ontstaan.

4.1 Boekenpitch

In 2023 viert Bart Moeyaert 40 jaar schrijverschap. Hij debuteerde al op jonge leeftijd – in 1983, toen zijn eerste titel *Duet met valse noten* verscheen, was hij slechts 19 jaar oud. De titel werd meteen ontzettend populair en de carrière van een succesvol auteur en dichter is begonnen. Vandaag de dag heeft deze Vlaamse auteur een groot aantal titels op zijn rekening staan, zowel proza als poëzie en toneelstukken. Buiten schrijverschap houdt hij zich bezig met het vertalen van jeugdliteratuur uit het Engels en het Duits naar het Nederlands.

Moeyaert geldt als een van de bekendste schrijvers van jeugdliteratuur in het gehele Nederlandstalige gebied. Als eerste Vlaamse schrijver heeft hij in 2019 de Astrid Lindgren Memorial Award ontvangen. In 2012 heeft ook Guus Kuijer, wiens twee titels in het Tsjechisch zijn verschenen, deze literaire prijs gekregen. Deze prijs is de belangrijkste literaire prijs op het gebied van jeugdliteratuur en wordt vaak met de nobelprijs vergeleken. Voor het jaar 2024 is Moeyaert ook voor de prestigieuze Hans Christian Andersen prijs genomineerd. Ook in binnenland werd hij met talloze prijzen bekroond. Zijn boeken zijn vooral in Duitsland heel populair (Moeyaert: online).

Zijn werk werd al naar 28 verschillende talen vertaald. Het boek *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* werd al naar het Bulgaars, Duits, Estisch, Frans, Italiaans, Lets, Noors, Sloveens, Turks en Zweeds vertaald. Het Vlaamse letterenfonds spreekt van een “ALMA effect” na 2019 – ze merken een effect van de grote internationale prijs in de cijfers van aangevraagde subsidies (Literatuur Vlaanderen (4): online).

Moeyaert schrijft voor jonge lezers. Hij put veel inspiratie uit zijn eigen jeugd. Hij is de kleinste van zeven broers. Deze thematiek heeft hij in het boek *Broere* (2017) verwerkt. Tegelijkertijd beweert hij vooral voor zichzelf te schrijven – het is de uitgever die vervolgens een aanbevolen leeftijd bij de titels toewijst. Toch kunnen wij per titel een andere leespubliek van jonge lezers aanwijzen. Het laatst verschenen boek *Morris* is bedoeld voor kinderen van 8 jaar. *Tegenwoordig heet Sorry* is geschikt voor wat oudere lezers, vanaf 12 jaar. Eigenaardig aan Moeyaert is dat hij zijn leespubliek heel serieus neemt. Hij beschouwt kinderen en jongeren als gelijke individuen en dat weerspiegelt ook in zijn schrijverschap op het niveau van stijl en de thema's die hij behandelt.

De setting van Moeyaerts verhalen is heel eenvoudig, meestal zijn dat alledaagse situaties. Die laat hij ontluiken door middel van zijn harmonieuze, bijna poëtische taalgebruik. De schrijver schenkt veel aandacht aan details waardoor zijn vertelling schijnt te vloeien. De thematiek van zijn boeken is vooral het proces van volwassen worden. Centraal wordt het kind en zijn interactie met de wereld van de volwassenen geplaatst.

Tegenwoordig heet iedereen Sorry is een boek over een 12 jarig meisje Bianca. Het boek draait rond één dag uit haar leven. De setting is het huis en de tuin. De familie van het meisje is gebroken – de ouders zijn gescheiden. Bianca en haar broer Alan groeien op bij hun moeder. De vader van de kinderen leeft met zijn nieuwe partner.

Bianca treedt in de puberteit. Ze voelt zich onbegrepen door de buitenwereld, door de volwassenen, wat resulteert in haar eigenaardige gedrag. Zoals ze over zichzelf aan het begin van het boek zegt, is ze een meisje “met een gebruiksaanwijzing” (Moeyaert 2019: 7). Op het eerste gezicht is ze een problematisch kind. Naarmate de tekst vordert maakt de lezer kennis met Bianca's diepe gevoelens. De auteur laat ons kennis maken met haar gedachtegang en gewoontes, waaronder een paar heel ontroerende momenten. Het meisje koestert momenten van toen nog alles in orde was, toen haar ouders nog samen waren en toen haar broertje niet aan het sterven was op de leeftijd van 9 jaar. Bianca vlucht in haar eigen wereld – naar haar schuilplek – de plek tussen twee aanpalende tuinen “waarvan niemand weet dat het er is” (Moeyaert 2019: 16).

Bianca heeft een moeilijke relatie met haar moeder. Aan het begin wordt de moeder door de ogen van het hoofdpersoonage gefocaliseerd. Al snel beseffen wij dat er niets mis met de moeder is en dat er iets meer achter de moeilijke relatie schuil gaat. Bianca is “woest” (Moeyaert 2019: 12), zij knipt haarzelf uit alle foto's in het familiealbum. Aan het einde van het boek beseft de lezer dat wat Bianca de hele tijd deed een vorm van verzet was, een manier om aandacht te krijgen, een manier om gehoord en serieus genomen te worden.

De dag die in het boek beschreven wordt is voor Bianca bijzonder, omdat er bij hen thuis haar lievelingsactrice Billie King uit de Tvserie *Hier bij ons*, op bezoek komt. De actrice is de moeder van Alans vriendje Jazz. Wanneer ze Bianca naar haar naam wordt gevraagd, vertelt het meisje dat ze “Pardón” heet. Ze verklaart het met de volgende woorden: “Pardón is een heel oude naam die bijna nooit meer wordt gebruikt, [...] Tegenwoordig heet iedereen Sorry.” (Moeyaert 2019: 44). Hier komt de merkwaardige titel van het boek vandaan.

Het personage van Billie King presenteert in het verhaal de wijsheid. De auteur ontplooit haar autoriteit om het hoofdpersoonage tot het inzicht te brengen in de ware waarden van het leven. Bianca ontdoet zich van haar woestheid en maakt vrede met haar moeder. Het karakter van het hoofdpersoonage maakt een psychologische ontwikkeling door. De hoofdthema's zijn dus: de scheiding van de ouders, de puberteit en vooral de betekenis van het woord “sorry”.

Bart Moeyaert maakt zijn lezers vertrouwd met deze thema's aan de hand van verschillende literaire technieken die hij hanteert. Het boek is complex in elkaar opgesteld, zorgvuldige opbouw van de compositie, het plot van het verhaal wordt niet meteen verklapt, er zijn speelse verwijzingen en actueel, frisse taalgebruik. Talig wordt dit een interessante vertaal-uitdaging om de stijl van Moeyaert naar het Tsjechisch over te brengen, wat tot nu toe nog niemand heeft gedaan.

Het oeuvre van Bart Moeyaert zou voor de Tsjechische kinderen en jeugd heel verrijkend kunnen zijn. De auteur aankaart thema's die in de inheemse literatuur nog steeds taboe zijn. Op een sensitieve, empathische manier opent hij thema's die moeilijk met de kinderen te bespreken vallen. Hij schept als het ware een veilige sfeer waar de ruimte voor reflectie ontstaat. Van de tekst druipet gevoeligheid af als van geen andere. Aan de kern van het boek zit een intieme verhaal over een meisje dat van binnen naar liefde en begrip verlangt, maar van buiten zich tegen de wereld van

volwassenen verzet. Zeker een personage waarmee zich meerdere twaalfjarige lezers kunnen identificeren. Moeyaert bewijst weer dat hij zijn lezers ernstig neemt. Deze aanpak kan bijdragen tot het veranderen van de marginale status van jeugdliteratuur. Bart Moeyaert is een uitstekend voorbeeld van een schrijver van jeugdliteratuur met een grote L.

Het omslag van het Nederlandse origineel is heel representatief voor het verhaal zelf. De tekening van de Koreaanse illustrator Jang Myeong Uk stelt een meisje voor. Van voren kijkt zij de lezer rechtstreeks aan, aan de achterkant sluit zij haar ogen dicht. Aan haar gelaat kunnen wij complexe emoties aflezen – ze heeft een sterke persoonlijkheid, is kalm maar tegelijkertijd verraden haar ogen ijver. Ik zou het omslag behouden vanwege de hoge esthetische waarde van de illustratie en omdat het met betrekking tot het verhaal veelzeggend is.

In de Lage Landen en in het buitenland werd *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* goed ontvangen. Thuis won het boek de Zilveren Griffel. Het werd verfilmd en bewerkt tot een toneelstuk (Moeyaert: online). *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* heeft ook in verschillende vertalingen met prijzen bekroond.

4.2 Analyse

Voordat ik begin met het beschrijven van de afzonderlijke vertaalproblemen van cultuurspecifieke elementen van de tekst ga ik eerst bespreken hoe mijn doelpubliek er uit ziet. Zoals eerder gezegd is de mentale voorstelling van het beoogde leespubliek cruciaal voor de juiste keuzes tijdens het vertalen zelf. Ik beschrijf ook kort het communicatieproces toegepast op het fragment.

Vervolgens bespreek ik mijn algemene werkwijze en de doelen die ik beoogde tijdens het oplossen van de concrete cultuurgebonden vertaalproblemen. Daarna volgt een compleet overzicht van alle vertaalproblemen uit de tekst die ik als cultuurspecifiek heb geïdentificeerd. Er zijn er een stuk of dertig van. Elk van de cultuurspecifieke elementen wordt op een bepaalde manier vertaald. De vertaalstrategieën die ik gebruik neem ik enerzijds over van Grit (1997) en anderzijds gebruik ik de strategieën die in het gedeelte over vertalen van jeugdliteratuur besproken worden. De verzameling van cultuurspecifieke elementen verdeel ik dan op basis van hun thematische gelijkenis in de

volgende categorieën die ik op basis van de voorkomende vertaalproblemen heb vastgesteld: eigennamen, metaforen, verwijzingen naar popcultuur, gerechten, problemen verbonden met het Nederlands, tussenwerpsels, typisch Belgisch en het Engels.

Beoogd leespubliek

Op de website van Bart Moeyaert staat dat het boek aanbevolen wordt aan lezers vanaf 11 jaar oud (Moeyaert: online). Deze leeftijd stemt min of meer overeen met de leeftijd van het hoofdpersoonage van het boek dat 12 jaar oud is. Wat de leeftijd van de lezers betreft, ga ik ervan uit dat deze bij de vertaling onveranderd blijft. Nadat ik het boek heb gelezen, denk ik dat de leeftijd 11 jaar plus adequaat is. Jongeren van deze leeftijd zouden zich goed in de problemen van het hoofdpersoonage kunnen herkennen. Deze kinderen genieten al van een hoge graad van vrijheid, beginnen hun eigen mening te hebben en verzetten zich soms tegen hun ouders.

Aan de andere kant heb ik ook als volwassene van het boek genoten, wat een bewijs is dat Moeyaert goed met de dubbele gerichtheid van de jeugdliteratuur heeft gewerkt. Meer dan het verhaal heb ik van de stijlkenmerken van de schrijver genoten. Het is mogelijk dat de jonge lezer niet alle esthetische elementen van de tekst kan waarderen, maar het is des te meer nodig dat kinderen van jongs af aan met teksten van hoge kwaliteit bekend worden gemaakt. Van het boek kunnen dus zowel kinderen als volwassenen genieten.

Tijdens het vertalen richt ik mijn aandacht alleen op de impliciete lezer en niet op de volwassenen die mee zouden kunnen lezen of de vertaling hardop voorlezen. Ik ga ervan uit dat de meeste kinderen van 11 jarige leeftijd al zelfstandig boeken lezen. Het is daarom belangrijk dat er geen onbekende termen in het boek voorkomen. Hoogstwaarschijnlijk zal het kind niet zelf dingen op het internet opzoeken. Daarom probeer ik zo veel mogelijk te neutraliseren of naturaliseren. Wanneer ik niet voor een adaptatie beslis en de term laat staan hanteer ik een verklarende omschrijving binnen de tekst zelf. Ik gebruik ook geen voetnoten of verklarende woordenlijst aan het einde van het boek.

Wat het communicatieproces betreft, probeer ik als vertaler zo dicht mogelijk te blijven bij de ervaring van de impliciete lezer die de schrijver voor ogen had toen hij de tekst aan het schrijven was. Omdat de impliciete lezer van het origineel in een andere cultuur opgroeit dan de impliciete lezer van de

vertaling, probeer ik zo neutraal mogelijk te werk te gaan. De Vlaamse en de Tsjechische cultuur onderscheiden zich niet zo sterk van elkaar, maar toch zouden sommige elementen voor de Tsjechische lezer helemaal onbekend zijn. Ik ga ervan uit dat de impliciete lezer bekend is met popcultuur, in een geglobaliseerde samenleving leeft en tv kijkt. Niettemin kan de lezer van 11 jaar altijd een referentie missen, vooral als het om intertekstualiteit gaat. Ik verwacht dat mijn lezer al een klein beetje bekend is met het basis Engels. Mijn impliciete lezer is, net als die van Moeyaert, slim en kan met chronologie van gebeurtenissen werken, verwijzingen begrijpen en heeft geduld om het verhaal niet voorgekauwd te krijgen. De lezer is in staat om een onbewust complex beeld van de structuur achter de tekst te krijgen.

Het is niet wenselijk dat de tekst op het feit dat het vertaald is aandacht trekt. Hierdoor geef ik aan dat ik probeer zo min mogelijk te exotiseren en focus me vooral op de connotatie. Ik vraag me voortdurend af wat het belang van een bepaalde cultuurgebonden element binnen de tekst is en of het cruciaal is om die in de vertaling te behouden. De cultuurspecifieke elementen die voor de vertaaluitdagingen zorgen, probeer ik telkens op een individualistische manier te oplossen.

1. Eigennamen

Eigennamen zijn een speciale categorie. De laatste tijd begint men niet veel veranderingen in eigennamen te brengen. De consensus is dat de namen indien mogelijk worden gelaten in hun oorspronkelijke vorm. De eigennamen worden door de auteur bewust gekozen, vaak verwijzen de namen in jeugdliteratuur naar karaktereigenschappen van de personages. Als deze onvertaald blijven verandert het effect op het leespubliek (Van Coillie 2006, 125). Hiernaast zijn er nog fonologische aanpassingen die de leesbaarheid van de namen verhogen (De Sterck 2019). In het fragmentvertaling van *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* was de aanpassing van de spelling volgens de fonetische regels voor de uitspraak van de namen het geval bij de naam van het hoofdpersonage.

Bianca – Bianka

De spelling van de naam pas ik fonetisch aan om te waarborgen dat de naam in het Tsjechisch op dezelfde manier uitgesproken wordt als in het Nederlands. Bovendien bestaat de naam Bianca in het Tsjechisch met “k”. Ten derde zou bijvoorbeeld de Nederlandse naam

Claudia in het Tsjechisch als “Klaudia” worden beschreven. De verandering van “c” naar “k” is in deze taalcombinatie heel gangbaar. Ik pas de spelling aan zodat het voor het doelpubliek even goed leesbaar is als voor het oorspronkelijke leespubliek. Het gaat hier dus om een handhaving met kleine aanpassing.

Alan en Cruz

Aan deze twee namen heb ik niets veranderd. Het gaat dus om handhavingen. De naam Alan bestaat in Tsjechië en daarom is er geen reden om de naam verder te bewerken. Wat Cruz betreft gaat het niet om een Nederlandse naam. De naam roept bij de lezer van het origineel associaties op met Spanje. Een van de mogelijke verklaringen voor deze associatie zou de gelijkenis met de naam van de beroemde Spaanse actrice Penélope Cruz zijn. Ik ga ervan uit dat de naam Cruz hetzelfde effect heeft zowel op de Tsjechische als de Nederlandse lezer.

Billie King

Hetzelfde geldt voor Billie King – de naam van Bianca's favoriete actrice uit een televisieserie die ze volgt. Het gaat om de verzonden naam van een tv-ster. De naam lijkt me hetzelfde effect te hebben in het Tsjechisch. Daarnaast is Billie ook de naam van de beroemde zangeres Billie Eilish. Ik vermoed dat veel lezers van de leeftijd boven 11 jaar haar zullen kennen. Volgens mij is er ook geen probleem met de uitspraak. Desgewenst hanteer ik hier de vertaalstrategie van handhaving.

Sjees – Šjes (p. 11)

Wanneer Bianca's moeder het in het verhaal over het vriendje van Alan heeft, spreekt ze zijn naam verkeerd uit als “Sjees”. Ik pas de spelling van deze naam aan zodat het in het Tsjechisch vergelijkbaar klinkt als in het Nederlands. Hier gaat het om een handhaving van het brontaal woord met een hogere mate van aanpassing aan de fonetische normen van het Tsjechisch. “Sjees” is een variatie op de juiste naam van die jongen – Jazz. Omdat Moyaert

met de fonetische transcriptie van de naam gebruikt is duidelijk dat de naam Jazz net zoals het muziekgenre jazz uitgesproken wordt. Maar hierop kom ik nog terug in de laatste categorie van cultuurgebonden vertaalproblemen verbonden met het Engels.

2. Metaforen

In het fragment komen twee tegenstrijdige momenten voor. Wat wordt door de verteller letterlijk gezegd is niet wat dan gebeurd. Het is duidelijk dat de auteur opzettelijk voor de weerlegging van wat hij eerder heeft gezegd kiest ten gunste van stijl van het schrijven. Deze situaties hebben een symbolische bedoeling.

Er ligt niks op, maar hallo: kijk eens goed. Er ligt ineens **een stuk taai vlees** waar ik niet om heb gevraagd. (p. 7)

Zahledím se do něj a najednou si představím **sousto tuhého masa**. Jak na mě mává: „Ahoj! Tady mě máš naservírované, i když sis o mě neřekla.”

De eerste situatie komt wanneer het gezin aan tafel zit. Het eten komt nog niet op de borden, het zit in de microgolf. Eerst gaat de moeder iets met Bianca bespreken. Ze stelt haar een voorstel van haar vader voor. Het eten komt niet, maar opeens heeft het Bianca over een stuk taai vlees waar ze niet om heeft gevraagd. Aan de volwassene lezer is het duidelijk dat dit figuurlijk moet begrepen worden en dat er werkelijk geen vlees op haar bord ligt. In de vertaling heb ik gekozen voor een combinatie van twee vertaalstrategieën, namelijk handhaving en omschrijving. Hierdoor maak ik het aan de lezer duidelijker dat het vlees figuurlijk wordt gebruikt.

De hele tijd hebben er **stenen in mijn zakken gezeten** en uiteindelijk kan ik mijn **jas uittrekken...** (p. 17)

Mám pocit, že jsem celou dobu byla zatížená **starostmi**, jako bych v **kapsách bundy měla kameny**, a teď se konečně mohla **vysvléct**.

Ten tweede gaat het om stenen die in plaats van zorgen en moeilijkheden worden gehanteerd. Het hoofdpersoonage trekt haar jas vol met zorgen uit. Het is duidelijk dat Bianca

geen jas aan heeft omdat het die dag stiekem heet is. De jas met de stenen daarin is hier figuurlijk gebruikt. Omdat ik deze metafoor niet letterlijk wilde vertalen zodat het niet raar klinkt heb ik een verklarend woord “zorgen” aan de vertaling toegevoegd zodat de zin vlotter verloopt.

Vroeger moest zij bij het minste **stoom afblazen**... (p. 12)

Kdysi musela i kvůli maličkostem **upustit páru**...

Stoom afblazen is een gangbare uitdrukking in het Tsjechisch, daarom heb ik me geoorloofd deze te laten staan. Hier heb ik voor een letterlijke vertaling gekozen. De volgende uitdrukking had wel een aanpassing nodig:

... **zat ik onder een steen**... (p. 23)

... **vylezla jsem z jeskyně**...

Onder een steen zitten betekent dat de persoon in kwestie niet op de hoogte is van iets. Of dat die niet weet wat er aan het gebeuren is. Deze metafoor is niet letterlijk naar het Tsjechisch over te brengen. Wel bestaat er een uitdrukking “vylézt z jeskyně” (letterlijk: uit een grot kruipen). Wat betekent dat iemand buiten de beschaving leeft en niet op de hoogte is van wat er gaande is. Het is opvallend dat een steen en een grot van dezelfde semantische categorie komen. Bij dit cultuurspecifieke element was de betekenis het belangrijkste en dus koos ik voor benadering.

Alan heeft **de strot van een wolf** en de maag van een **muis**. (p. 8)

Alan má **hlad jako vlk**, ale jí jako **vrabčák**.

Bij vertaling van deze uitdrukking speel ik met twee Tsjechische uitdrukkingen die te maken hebben met eten en honger. Eerst zocht ik naar uitdrukkingen die dieren zouden bevatten. Ik heb “jíst jako vrabec” (letterlijk: als een mus eten) en “mít hlad jako vlk” (letterlijk: honger hebben als een wolf) gevonden. Omdat wolf in het origineel voorkomt, heb ik het zo gelaten en de uitdrukking denotatief vertaald. Bij het tweede deel van de zin legde ik het zwaartepunt op connotatie en heb ik muis in mus veranderd. Daarna koos ik voor de spreekvorm van dat

woord “vrabčák”. Deze oplossing is creatiever dan een leenvertaling. Het gaat hier om de combinatie van adaptatie en benadering.

3. Verwijzingen naar popcultuur

... zegt met de stem van **Stewie** uit *Family Guy* dat hij honger heeft.

Hlasem **Stewieho**, hlavní postavičky z animovaného seriálu *Griffinovi*, zase zopakuje, že má hlad. (p. 8)

Ik ben persoonlijk niet vertrouwd met de tekenserie van Family Guy. Ik wilde de serie niet naturaliseren en een equivalent in het Tsjechisch vinden. Dan zouden *The Simpsons* een mogelijke oplossing zijn, een Amerikaanse tekenserie die heel beroemd is in Tsjechië. Alan die in deze passage met de stem van Stewie spreekt, zou met de stem van Bart kunnen spreken. Ik koos ervoor om de *Family Guy* over te nemen want de serie bestaat hier en heeft zijn eigen Tsjechische naam gekregen – “Griffinovi”. Ik ga ervan uit dat toch niet elk kind dat tv kijkt deze tekenfilm kent en daarom heb ik dit vertaalprobleem opgelost door een toevoeging van een omschrijving “tekenserie” en “hoofdpersonage”. Om de lezer op de hoogte te brengen van dat dit een soortnaam van een film is, heb ik het cursief behouden. Bij dit cultuurgebonden element hoort de vertaalstrategie handhaving samen met omschrijving bij.

Een **Capri-Sun** en een pak rozijnen. (p. 20)

Capri-Sun a balíček rozinek.

Het drankje Capri-Sun wordt in Tsjechië al lang verkocht. Het wordt echter door veel mensen “Capri-Sonne” genoemd. Waarschijnlijk omdat er in Tsjechië lang het drankje in Duitse verpakking werd geïmporteerd. De naam is gebleven, vooral onder de oudere generatie kan dat het geval zijn, hoewel er vandaag in de supermarkten op de verpakking Capri-Sun staat. Ik heb ervoor gekozen om niet de verkeerde benaming in stand te houden maar voor het originele “Capri-Sun”. Afhankelijk van welke benaming de lezer gewend is zal deze oplossing exotiserend of neutraliserend zijn. De oplossing is dus handhaving.

4. Gerechten

Hij zegt dat hij een heel **gehaktbrood** op kan. (p. 8)

Prý by klidně snědl celou **sekanou**...

... een hele pot **warme krieken** weg. (p.8)

... celou sklenici teplých **zavařených třešní**.

Ik heb geen zin in **sap** dat eruit ziet als bloed. (p. 10)

Nemám chuť na **šťávu z třešní**, co vypadá jako krev.

In de Tsjechische traditionele keuken bestaat een gerecht dat op het gehaktbrood lijkt. “Sekaná” wordt uit vergelijkbare ingrediënten gemaakt en heeft een vergelijkbare structuur als het Vlaamse gehaktbrood. Ik koos dus voor adaptatie. Wat wel verschilt is de manier van het eten van dit gerecht. Het wordt niet met krieken gegeten. Voor de Tsjechische lezer is het raar dat er opeens krieken in het verhaal bij komen. Omdat er geen evidente equivalent van krieken in het Tsjechisch bestaat, woog ik drie mogelijke strategieën af: weglating, naturalisering en neutralisering.

Om de term weg te laten heb ik me eerst afgevraagd of deze belangrijk voor de tekst is. In dit fragment komen krieken vier keer voor. Eén van de drie keren is daar een metaforische uitdrukking op gebaseerd – het rode sap wordt met het bloed vergeleken. Hadden de personages van het boek een ander vlees aan tafel dan zou ik overleggen of het bloed niet uit het vlees zou kunnen komen. Maar er is sprake van gehaktbrood en niet van een steak. Omdat de krieken essentieel zijn voor de hele zin en relatief vaak aan bod komen is weglating volgens mij geen optie.

In de Tsjechische traditionele keuken bestaat geen gerecht dat op een zoete saus gemaakt uit fruit bij vlees zou geserveerd worden. Naturalisering valt dus ook weg. Wel is het een gewoonte om bij het traditionele gerecht “svíčková” bij het vlees een lepel vol zoete vossenbessenjam te schenken. Hiervan leid ik af dat de Tsjechische lezer zich niet zo erg zou verbazen als ik in de vertaling de krieken laat staan en deze cultuurgebonden term met

een neutraliserende toevoeging ingemaakt zal als “zavařené třešně” oplossen. Een andere vraag is of kriecken in het Tsjechisch třešně (zure kersen) of višně (zoete kersen) zijn. Volgens VanDale (online) is kriek een zure kers. In de vertaling worden de kriecken “třešně”. Naast “zavařené třešně” bestaat er ook “třešňový rozvar”, deze term is echter minder bekend en de jonge lezer zou het niet kunnen begrijpen. Daarom heb ik voor “zavařené třešně” gekozen. Het gaat hier om benadering. Ik ga ervan uit dat het voldoende voor de lezer is om de term een keer voluit te schrijven, verder in de tekst gebruik ik in plaats van “zavařené třešně” (ingemaakte kersen) alleen maar “třešně” (kersen).

... dan naar een **boterham** te vragen... (p. 10)

... pak požádal o **namazaný krajíc chleba**...

Het brood dat in de Lage Landen wordt gegeten, verschilt van het brood dat men in Tsjechië eet. In Vlaanderen eet men een groot zacht brood gesneden in plakken. Een plak brood zou men letterlijk naar het Tsjechisch omzetten als “krajíc chleba”, ook hoewel het Tsjechische brood meestal wat compacter is. Het Nederlandse woord boterham is meer dan een plak brood – het kan besmeerd met boter zijn of belegd met bijvoorbeeld kaas. Omdat de auteur het verder in de tekst (p. 18) over jam met abrikozen heeft dat op de boterham komt, heb ik voor een vertaling gekozen die er vanuit gaat dat het om een besmeerde snee brood gaat. Ik kies dus voor een omschrijvende vertaalstrategie.

Verder is er een oude **koekblik**... (p. 20)

Dále tu je ještě stará **plechová dóza na sušenky**...

In Tsjechië verpakt men koekjes niet in blikjes. De koekblikken zijn bekend, maar uit export van landen als Oostenrijk of Denemarken waar men koekjes wel in blikken verpakt. Ik vind het daarom belangrijk om omschrijving bij de vertaling te plaatsen zodat de lezer weet over welke soort doos het hier gaat. Ik kies hier dus voor een omschrijvende verklarende vertaalstrategie.

5. Problemen verbonden met het Nederlands

Deze vertaalproblemen zijn niet zozeer met de cultuur verbonden, maar wel met de Nederlandse taal. De transfer van deze woorden naar het Tsjechisch is niet ongecompliceerd.

... wachten op **voer** uit de magnetron. (p. 7)

... čekají na **krmení** z mikrovlnky.

Letterlijk wordt “voer” vertaald als “žrádlo” of “krmivo” want het gaat hier om het eten voor dieren. Naar mijn gevoel klinken beide oplossingen wat grof en daarom kies ik voor een verzachte vorm van het voer voor dieren, namelijk “krmivo”. Ik neutraliseer het originele woord.

Een gebouw dat vroeger een **pakhuis** is geweest... (p. 9)

Budova, kde byl kdysi **sklad**...

Het woord “pakhuis” is prima naar het Tsjechisch omzetbaar, maar de woorden in beide talen verwijzen naar iets anders. Omdat men in de Lage Landen in het verleden veel handel dreef, bestaan er oude gebouwen die nu niet meer als pakhuizen worden gebruikt. Een voorbeeld hiervan is het Felixpakhuis in Antwerpen. Tegenwoordig bevindt zich in het gebouw een museum en er worden feesten zoals bruiloften georganiseerd. Dit gebouw heeft een esthetische geest. Daarnaast bestaan er in de Lage Landen ook moderne pakhuizen waaruit goederen massaal rond Europa worden gestuurd. Zulke gebouwen bestaan ook in Tsjechië. Het zijn echter de enige pakhuizen die er zijn. De oplossing van dit cultuurgebonden vertaalprobleem was om het pakhuis te behouden hoewel het woord in het Tsjechisch naar iets anders verwijst. Het woord stoort in de vertaling niet want het is geneutraliseerd.

De poten van de stoel **krijzen** over de tegels. (p. 10)

...až její nohy **zaskřípou** o kachličky.

In het Tsjechisch bestaat het woord “krijzen” niet. Het oplossen van dit taalprobleem is vrij lastig. Men moet zich voorstellen welk geluid de stoel op de tegels doet. Om dat uit te drukken heeft het Tsjechisch geen woord. Als oplossing heb ik het werkwoord “zaskřípat” gekozen. De betekenis van dat woord is knarsen. Hier is dus een verschuiving van de betekenis, maar het geluid waarnaar men verwijst blijft hetzelfde. Het gaat dus om naturalisering.

Hier en daar steekt een **bout** uit. (p. 14)

Místy ze zdi **něco** vyčnívá.

Naast het werkwoord “krijzen” zijn in het fragment nog andere woorden die vatbaar voor oplossingen zijn. Het woord “bout” is één ervan. De vertaling zou “výčnělek” kunnen zijn, maar dan kan het werkwoord “vyčnívat” niet meer gebruikt worden omdat die twee woorden met dezelfde basis te vlak naast elkaar zouden staan, dat heeft het Tsjechisch niet graag, liever moet men voor een synoniem kiezen. Ik heb dus gekozen voor een veralgemening als vertaalstrategie. In plaats van het concrete woord “výčnělek” gebruik ik “něco” (iets). Ik kan me dit veroorloven omdat het werkwoord “vyčnívat” (uitsteken) de betekenis van “bout” in zich al houdt. In het Tsjechisch dragen werkwoorden veel betekenis, in het Tsjechisch hebben ze meer semantische waarde dan in het Nederlands.

... van **een hok** dat er heeft gestaan. (p. 16)

... **staré kůlničky**, která tu kdysi stála.

Ze zet de stoel terug in **het berghok** en gaat naar binnen. (p. 17)

Vrátí křeslo do **kůlny** a zmizí uvnitř.

Verder is er in de tekst sprake van een hok. Op de plaats waar Bianca's schuilplek zich bevindt, heeft ooit een hok gestaan. Hier gebruik ik in de vertaling het Tsjechische woord “kůlnička”. Het is een diminutief van “kůlna”. Het hok is in deze passage niet gespecificeerd. In het Nederlands bestaan er veel soorten hokken – VanDale (online) duidt een stuk of twintig verschillende types hokken. De benaming van een hok is afgeleid van de functie ervan.

Verder in de tekst gebruikt de auteur het woord “berghok”. Dit hok heeft al een specifieke functie van opbergen van spullen. In dit geval kies ik in de vertaling voor het woord “kúlna”. Ik neutraliseer de term.

6. Tussenwerpsels

De auteur gebruikt veel tussenwerpsels in zijn tekst, wat het levendig en speels maakt. Ik heb dit in mijn vertaling proberen te behouden – niet altijd met evenveel succes.

... ik zo meteen **ping** ga doen... (p. 9)

... budu hrát tenhle **pink pong**...

en verder:

Niks **ping**. (p. 9)

Žádné **pink** nebude.

Deze twee tussenwerpsels verwijzen naar elkaar. Eerder in de tekst (p. 6) doet de magnetron een “ping” geluid. Dit geluid heb ik verwerkt in het werkwoord “cinkat” (tingelen). De eerste ping van de tekst heb ik dus weggelaten hoeveel ik wist dat er in de tekst nog later naar dit geluid verwijzen zal worden. In het geval van de “ping” op pagina 9 heb ik het geïnterpreteerd als een geluid van een bal die van ene kant naar anderen teruggeslagen werd. Bianca discussieert met haar moeder. Het geluid “ping” is aanwezig in het woord “ping pong”. Op basis van de associatie met de bal heb ik deze als oplossing gekozen. Het gaat hier om benaderende vertaalstrategie.

eh – ehm (p. 12)

Dit geluid heb ik genaturaliseerd in het Tsjechisch en het gaat om handhaving met fonologische aanpassing. Het hoofdpersonage maakt dit geluid wanneer ze een pauze

neemt om het opvolgende woord sterker te laten klinken. “Ehm” is een tussenwerpsel dat het schrappen van iemands keel moet imiteren. Een soort van cynische pauze maken.

7. Typisch Belgisch

... achter haar hok met de kippen, **de bonenstaken** en het moestuintje... (p. 17)

... za jejím kurníkem se slepicemi, **oploceným** zeleninovým záhonkem...

In dit geval heb ik gekozen voor een weglating. Een bonenstaak is iets heel onbekend in het Tsjechisch, er bestaat geen woord voor in de taal en het is moeilijk te beschrijven. Het is jammer dat dit typisch Belgische hek verdwijnt uit de tekst, maar een poging om deze uit te leggen zou te omvattend zijn. In dit geval kan ik niet voor een neutralisering kiezen omdat het woord hek als eerder in de tekst vaak wordt gebruikt wanneer het hoofdpersonage naar haar schuilplek gaat. De term bonenstaak is niet essentieel voor het verhaal en daarom kies ik ervoor om die weg te laten. In plaats daarvan voeg ik verder een woordje bij dat met omheining heeft te maken namelijk “oplocený záhon”.

... waarin ik **fotoboeken** bewaar... (p. 20)

... kde mám uložená **fotoalba**...

In Tsjechië zijn fotoboeken niet even populair als in België. Hier maakt men eerder albums met foto's. Het principe is anders want men moet de foto's zelf in het album plakken. Bij fotoboeken worden de foto's online geüpload en een fotoboek met de foto's wordt uitgeprint. Ik kies ervoor om fotoboeken te laten staan omdat het voor de jonge lezer duidelijk is wat ermee wordt bedoeld en het stoort niet. Ik verander het woord “boek” naar album om twee alinea's verder in de tekst het synoniem “fotoknihy” (fotoboeken) te kunnen gebruiken. Ik gebruik hier een benaderende vertaalstrategie.

In mijn kamer heb ik dikke **plakboeken**. (p. 20)

V pokoji mám velká **alba na výstřížky**.

Alle kinderen ter wereld verzamelen verschillende voorwerpen. In Tsjechië bestaan er echter geen plakboeken. Hier worden andere dingen verzameld, zoals bijvoorbeeld postzegels waarvoor ook speciale albums bestaan. Ik zou in dit geval voor naturalisering kiezen en de plakboeken vervangen door postzegelalbums, maar dat zou de betekenis te veel veranderen. Bovendien spreekt Bianka verder in het boek over hoe ze de foto's knipt, daarom kon ik de plakboeken niet weg laten. De oplossing waarvoor ik koos is een omschrijving van de plakboeken als albums waar men knipsels plakt.

8. Het Engels

Het is typisch voor het Nederlands om veel Engelse woorden te gebruiken. Het Tsjechisch heeft niet zo veel woorden uit het Engels, omdat ze niet zo gemakkelijk overgenomen worden. Wellicht komt dat door het feit dat het Nederlands en het Engels allebei uit de familie van de Germaanse talen komen en het Tsjechisch een Slavische taal is. Hieronder wil ik drie termen uit de vertaling waarin Engelse invloed te herkennen is, bespreken.

oké – oukej (p. 22)

De Nederlandse taal heeft het Engelse woord “okay” met gemak overgenomen. De schrijfwijze werd aangepast en het wordt met een accent op de letter “e” geschreven. In het Tsjechisch wordt het vooral in de spreektaal gebruikt of een geschreven vorm van de spreektaal – namelijk in berichtjes. Geschreven wordt het als “OK”, uitgesproken als “oukej”. Omdat het in deze passage over een soort van tussenvoegsel dient, heb ik ervoor gekozen om het woord uit te schrijven op zoals het fonologisch in het Tsjechisch wordt gebruikt. Het gaat dus om handhaving en fonologische aanpassing.

Jazz

Jazz is de naam van het vriendje van Alan. In contrast met Nederland en België is het in Tsjechië niet gebruikelijk om kinderen ongewone namen te geven. De naam zelf verwijst naar het muziekgenre jazz. Dit woord is in het Tsjechisch een leenwoord uit het Engels en wordt als “jazz” geschreven maar op zijn Engels uitgesproken. Hoewel het boek voor jonge lezers vanaf 11 jaar bedoeld is, heb ik ervoor gekozen om de naam te behouden in de originele vorm, zoals ik de andere namen ook min of meer onveranderd behoud. Het muziekgenre jazz is voldoende bekend om het op de juiste manier uit te spreken. De bedoeling achter de naam in het Tsjechisch staat ook de intentie om het zoontje van een beroemde actrice die in het verhaal op bezoek komt een gekke naam te geven. De vertaalstrategie bij dit element is dus handhaving.

Sorry – Bianka

Tot slot richten wij ons op de titel van het boek *Tegenwoordig heet iedereen Sorry*. Een eerste mogelijke oplossing zou zijn om het woord “sorry” te behouden. In dat geval zou ik de betekenis van de titel licht veranderen want de letterlijke vertaling “Dneska je každý Sorry” (Tegenwoordig is iedereen Sorry) klinkt behoorlijk raar. De mogelijke oplossing zou “Dneska každý říká sorry” (Tegenwoordig zegt iedereen sorry) kunnen zijn. Het woord “sorry” is in het Tsjechisch behoorlijk nieuw en werd van het Engels overgenomen. Het woord wordt vaak vooral door jongeren en in de spreektaal gebruikt. Deze titel zou echter nog steeds behoorlijk storend voor de Tsjechische lezer overkomen. Het risico om een exotiserende titel op de kaft van het boek te plaatsen, lijkt me groot. Ik kies dus voor een meer conservatieve oplossing “Bianka” als de titel. Net als “Sorry” verwijst deze oplossing naar de naam van het hoofdpersonage. De toegepaste vertaalstrategie is hier kernvertaling. Deze titel werd al door vertalers naar andere talen gebruikt, concreet in het Duits en het Italiaans en het leek me toepasselijk.

5 Conclusie

In deze masterproef behandelde ik Nederlandstalige jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling in de jaren 1905-2022. De doelstelling was om enerzijds de receptie van Nederlandstalige jeugdliteratuur op de Tsjechische markt te beschrijven en anderzijds om een fragmentvertaling van *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* van Bart Moeyaert in het Tsjechisch te maken. De proefvertaling samen met de analyse vormen het praktisch deel. Het receptieonderzoek gebaseerd op de theoretische benadering van polysystemen van Itamar Even-Zohar maakt de kern van het descriptieve gedeelte.

De positie van Nederlandstalige jeugdliteratuur binnen het Tsjechische literaire veld is complex. Om deze complexiteit op te vatten is het theoretisch kader van de polysysteemtheorie heel bruikbaar gebleken. Vooral het belang voor periferie binnen het polysysteem was in deze scriptie van toepassing aangezien de marginale positie die jeugd- en vertaalliteratuur binnen het veld van grote nationale literaturen krijgt. Op basis van deze theorie was het mogelijk om verschillende actoren van het literaire veld te beschrijven.

Tussen het onderzochte corpus en de Tsjechische literatuur ontstaat een spanning. Deze spanning wordt bewerkstelligd door een aantal actoren, waaronder vertalers, recensenten, literaire prijzen, uitgeverijen en Letterenfonds. Elke actor heeft een bepaalde set van strategieën om een titel in het centrum van het literaire systeem te krijgen. De resultaten van deze strijd om het centrum te bereiken in het geval van Nederlandstalige jeugdliteratuur in Tsjechische vertaling zijn uiteenlopend. Op basis van het receptieonderzoek kunnen we vaststellen dat er meer en minder succesvolle pogingen waren. Zo is bijvoorbeeld de titel van Johan Fabricius *De Scheepsjongens van Bontekoe* die in Lage Landen niet als canoniek wordt beschouwd, een absolute bestseller in Tsjechië geworden. Van succes van bepaalde titels getuigt het feit dat ze meerdere keren werden uitgegeven.

In de chronologische evolutie van Nederlandstalige vertaalde jeugdliteratuur in Tsjechië zijn er een aantal tendensen zichtbaar. De productie van vertalingen wordt beïnvloed door de historische context. Afgezien van enkele onvruchtbare jaren stijgt de productie voortdurend. Vertalers die zich inzetten om regelmatig nieuwe jeugdliteratuur te vertalen, zijn van belang. Naast jeugdliteratuur van

lagere kwaliteit, zien wij ook tendensen om vanaf 2000 boeken van hoge kwaliteit uit te geven. Het gaat hier om canonieke Nederlandstalige auteurs, illustratoren, en over het algemeen jeugdboeken van hoge literair-esthetische waarde. Daarnaast worden ook commercieel gerichte vertalingen van vooral prentenboeken en series vaak uitgegeven. De productie van vertalingen wordt verhoogd door de financiële steun van de Letterenfonds. Deze steun krijgen echter alleen titels met hoge literaire waarde. De literaire waarde kan mede bepaald worden door literaire prijzen (voor de verhoudingen zie grafiek 8 en 9).

Bart Moeyaert werd in 2019 met de meest prestigieuze literaire prijs op het gebied van jeugdliteratuur de Astrid Lindgren Memorial Award bekroond. In de onderzoeksvraag ging ik op zoek naar de mogelijke plaats van een vertaling van Moeyaerts *Tegenwoordig heet iedereen Sorry* binnen het Tsjechische literaire veld. De conclusie is dat de vertaling zijn leespubliek zou vinden en dat de Tsjechische literaire markt klaar is om deze vertaling te ontvangen. Om dat te bewijzen kunnen we Bart Moeyaert met Guus Kuijer vergelijken. Deze Nederlandse auteur heeft in 2012 de ALMA gekregen. Twee titels van hem *Polleke* en *Het boek van alle dingen* zijn reeds in het Tsjechisch verschenen. Kuijers boeken worden geprijsd voor de thema's die hij in zijn verhalen aankaart en voor hoe serieus hij de jonge lezer neemt. Moeyaert neemt zijn leespubliek even serieus. Hij presenteert thema's rond het proces van opgroeien op een niet moraliserende manier. Beide auteurs hebben een rijke oeuvre en talrijke literaire prijzen gekregen. De literaire personages van beide schrijvers zijn zelfstandige jonge mensen met een sterk karakter. In de receptie wordt Nederlandstalige jeugdliteratuur vaak gecompimenteerd op innerlijk sterke personages, maatschappelijk actuele thematiek en vooral voor de serieuze relatie met de lezer.

Het praktische gedeelte met de fragmentvertaling en haar analyse liet zien dat de tekst van Moeyaert zou naar het Tsjechisch omgezet kunnen worden. Aan de hand van de analyse van cultuurspecifieke elementen uit de tekst heb ik laten zien dat het vertalen van jeugdliteratuur veel creativiteit vereist. Zowel de vertaler van jeugdliteratuur als de vertaler van literatuur voor volwassenen moet nauwkeurig overwegen welke van de bestaande vertaalstrategieën het meest geschikt zijn. De mythe dat jeugdliteratuur makkelijker te vertalen zou zijn, is hiermee omworpen.

De stand van de receptie van Nederlandstalige jeugdliteratuur in de Tsjechische vertaling biedt ruimte voor verder onderzoek. De gegevens kunnen ingevuld worden met informatie uit archieven,

fysieke recensies, de aantallen van oplagen, receptie van lezers, bredere historische context of met de Nederlandstalige toestand van jeugdliteratuur om maar enkele aspecten te noemen. Het doel van deze scriptie om primair onderzoek naar bibliografische gegevens van vertaalde jeugdliteratuur uit het Nederlands naar het Tsjechisch te verzamelen is hiermee bereikt maar er zijn nog veel meer wegen die openstaan voor verder onderzoek.

Bibliografie

Gewone bronnen

Coillie, Jan van (2005). Vertalen voor kinderen: hoe anders?. In: *Literatuur zonder leeftijd* (19) 2005-66, p. 16-39.

Coillie, Jan van; Kalla, Irena [red.] (2017). *Minoes, Minnie, Minu en andere katse streken. De internationale receptie van Annie M.G. Schmidts Minoes*. Gent: Academia Press.

Coillie, Jan van (2006). Character Names in Translation: A Functional Approach. In: *Children's literature in translation: Challenges and Strategies*. Coillie, Jan van, Verschueren, Walter P. (eds.). Manchester ; Kinderhook : St. Jerome Publishing.

Dorovský, Ivan; Řeřichová, Vlasta (2007). *Slovník autorů literatury pro děti a mládež I. díl – zahraniční spisovatelé*. Praha: Libri.

Engelbrecht, Wilken et al. (2015). *Dějiny nizozemské a vlámské literatury*. Praag: Academia.

Engelbrecht, Wilken; Vaidová, Zuzana (2015). *Recepce nizozemské a vlámské literatury v českém překladu/Receptie van Nederlandstalige literatuur in Tsjechische vertaling*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Even-Zohar, Itamar (2005). "Polysystem theory (revised)." *Papers in culture research* (2005): 38-49.

Ghesquière, Rita (2009), *Jeugdliteratuur in perspectief*. Leuven, Den Haag: Uitgeverij Acco.

Grit, Diederik (1997). De vertaling van realia. In: *Filter. Tijdschrift over vertalen*. 4:4, 1997, p. 42-49.

Halada, Jan (2007). *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praag: Libris.

Hamar, Eleonóra (2017), *Neprozdím ti, že ti nevěřím. Guus Kuijer o dospívání mezi dospělými*. A2 24/2017, p.7.

Joosen, Vanessa; Vloeberghs, Katrien (2008). *Uitgelezen jeugdliteratuur. Een ontmoeting met traditie en vernieuwing*. Leuven: LannooCampus/Leidschendam: Biblion.

Krijt, Hans; Krijtová, Olga (1990). *Průvodce dějinami nizozemské literatury*. Praha: Panorama.

Krijtová, Olga; Pellar, Ruben; Schürová, Petra (1994). *Bibliografie van vertalingen uit het Nederlands in het Tsjechisch en Slowaaks vanaf 1890 tot 1993*. Praha: Jednota tlumočnicků a překladatelů.

Kuijter, Guus (2018). *Polča*. 1ste druk. Praag: Albatros.

Moeyaert, Bart (2019). *Tegenwoordig heet iedereen Sorry*. 5de druk. Amsterdam, Antwerpen: Em. Querido's Uitgeverij.

Munday, Jeremy (2016). *Introducing Translation Studies. Theories and Applications*. London: Routledge.

Nezbeda, Ondřej (2014). Všehokniha. In *Respekt* 11/2014.

Oittinen, Riitta (2005). Translating culture. Children's literature in translation. In: *Literatuur zonder leeftijd* (19) 2005-66, p. 45-56.

Shavit, Zohar (1981), Translation of children's literature as a function of its position in the literary polysystem. In: *Poetics today*. (2) 1981-4, p. 171-179.

Sheffy, Rakefet (1990). The Concept of Canonicity in Polysystem Theory. In: *Poetics Today*. (3) 1990, p 511-512.

Smolka Fruhwirtová, Lucie (2011). *Recepce nizozemské literatury v českém literárním kontextu let 1945-2010*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

Smolka Fruhwirtová, Lucie (2015). Recepce nizozemské literatury v českém překladu. In: Engelbrecht, Wilken et al (2015). *Dějiny nizozemské a vlámské literatury*. Praag: Academia, p. 503-526.

Šrámková, Jana (2018). Dívčí román pro každého. In *Respekt* 47/2018.

Toufarová Brázdová, Eva (2015). Nizozemsky psaná literatura pro děti a mládež. In: Engelbrecht, Wilken et al (2015). *Dějiny nizozemské a vlámské literatury*. Praag: Academia, p. 468-502.

Tryczyńska, Katarzyna (2014). *Tendencje przekładoznawcze w niderlandzkich przekładach polskich powieści współczesnych*. Wrocław.

Urbanová, Svatava (2018). *S holokaustem za zády : téma holokaustu v české a překladové literatuře pro děti a mládež vydávané po roce 1989*. Ostrava: Ostravská univerzita.

Schwarzová Žallmannová, Petra (2023), Koho a čeho se bojí Vincent?. In *Tvar* 1/2023, 20.

Online bronnen

Benešová, Hana (2010). Nemám žádné jméno. In *Reflex*. Geraadpleegd op 7.11.2023 via <https://www.reflex.cz/clanek/causy/73567/nemam-zadne-jmeno.html>

Horáčková, Veronika (2022). In: Bossaert, Benjamin; Horáčková, Veronika; Van Uffelen, Herbert *Kinder- en jeugdliteratuur*. In: *Cursus receptie (voorlopige versie)*. Geraadpleegd op 7.11.2023.

Bruin Hüblová, Magda de (2005). Jak překonat Harryho Pottera?. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 8.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/18343-oomen-francine-jak-prezit-svou-malickost-2005>

Bruin Hüblová, Magda de (2013). Ve čtvrtek 7. listopadu 2013 zemřela v Praze přední česká nederlandistka a překladatelka Olga Krijtová. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 13.11.2023.via <https://www.iliteratura.cz/clanek/32321-krijtova-olga>

Bruin Hübllová, Magda de (2014). Benny Lindelauf. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 27.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/34109-lindelauf-benny>

Bruin Hübllová, Magda de (2020) (1). Anne Woltz. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 27.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/43557-woltz-anna>

Bruin Hübllová, Magda de (2020) (2). Rodina v sádře. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 27.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/43555-woltz-anna-gyps-aneb-jak-za-jeden-den-zachranit-svet>

Bruin Hübllová, Magda de (2022) (1). Odboj a holokaust v Nizozemsku – téma věčné a vděčné. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 9.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/45781-odboj-a-holokaust-v-nizozemsku>

Bruin Hübllová, Magda de (2022) (2). Annet Schaap. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 27.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/46018-schaap-annet>

Bruin Hübllová, Magda de (2023). Tonke Dragt. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 27.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/46203-dragt-tonke>

Duijkeren Hrabová, Magda van (2017). Tři oříšky po belgicku. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 27.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/38749-rijckeghem-jean-claude-van-slechticna>

Gosselink, Hans (1991). An Rutgers van der Loeff-Basenau. In *Lexicon van de jeugdliteratuur*. Coillie, Jan van, et al. 1982-2014. Geraadpleegd via DBNL (KB nationale bibliotheek) https://www.dbnl.org/tekst/coil001lexi01_01/lvdj00848.php#r041

Haute, Luk Van (2019). Verre culturen en het vertalen van realia. In: *Alles verandert altijd. Perspectieven op literair vertalen*. D'hulst, Lieven, Poel; Chris Van de (red.), Leuven: Leuven University Press, 2019. Geraadpleegd op 07.06.2023 via <https://literairvertalen.org/kennisbank/verre-culturen-en-het-vertalen-van-realial>

Houdek, Lukáš (2017). Na české pulty zamíří pohádková kniha o gay královské rodině. In *HateFree Culture*. Geraadpleegd op 8.11.2023 via <https://www.hatefree.cz/clanky/kral-kral-rodina>

IBBY [online]. Geraadpleegd op 23.10.2023 via

<https://www.ibby.org/awards-activities/awards/hans-christian-andersen-award>

IBBY-Nederland [online]. Geraadpleegd op 16.10.2023 via <https://www.ibby-nederland.nl/>

Ik vind lezen leuk [online]. Geraadpleegd op 20.10.2023 via

<https://ikvindlezenleuk.nl/boekenleeuw/>

iRozhlas (2017). *Zemřel kreslíř Dick Bruna, otec slavné Miffy*. Geraadpleegd op 23.11.2023 via

https://www.irozhlas.cz/kultura/zemrel-kreslir-dick-bruna-otec-slavne-miffy_201702171533_mslezakova

Kovářiková, Zdeňka (2021). Velký příběh o klimatických změnách pro malé čtenáře. In ekolist.cz.

Geraadpleegd op 23.11.2023 via <https://ekolist.cz/cz/kultura/clanky/velky-pribeh-o-klimatickych-zmenach-pro-male-ctenare?>

Literatuur Museum [online]. Geraadpleegd op 20.10.2023 via <https://literatuurmuseum.nl/nl/ontdek-en-beleef/museum/literatuurprijzen/nienke-van-hichtum-prijs>

Literatuur Vlaanderen (1) [online]. Geraadpleegd op 23.10.2023 via

<https://www.literatuurvlaanderen.be/flanders-literature>

Literatuur Vlaanderen (2) [online]. Geraadpleegd op 30.11.2023 via

<https://www.flandersliterature.be/translators>

Literatuur Vlaanderen (3) [online]. Geraadpleegd op 23.10.2023 via

<https://www.flandersliterature.be/grants/translation-grants>

Literatuur Vlaanderen (4) [online]. Geraadpleegd op 12.06.2023 via

<https://www.literatuurvlaanderen.be/nieuws/het-alma-effect-van-bart-moeyaert>

Magnesie Litera [online]. Geraadpleegd op 16.10.2023 via <https://www.magnesia-litera.cz/o-litera/>

Matocha, Vojtěch (2017). Stručná historie lidského neštěstí. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 9.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/38483-goes-peter-cesta-casem>

Meander [online]. Geraadpleegd op 10.10.2023 via <https://www.meander.cz/meander-stories/>

Moeyaert, Bart [online]. Geraadpleegd op 12.06.2023 via <https://www.bartmoeyaert.com>.

Národní knihovna České republiky [online]. Geraadpleegd op 3.11.2023 via https://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=find-b&local_base=nkc

Nederlands Letterenfonds (2022). *Jaarverslag 2022*. Geraadpleegd op 13.11.2023 via https://www.letterenfonds.nl/images/2023-05/jaarverslag_nederlands_letterenfonds_2022.pdf

Nederlands Letterenfonds (1) [online]. Geraadpleegd op 09.02.2023 via <https://nlf.my.salesforce-sites.com/vertalingendatabase/search?type=search>

Nederlands Letterenfonds (2) [online]. Geraadpleegd op 23.10.2023 via <https://www.letterenfonds.nl/nl/over-het-fonds>

Nederlands Letterenfonds (3) [online]. Geraadpleegd op 23.10.2023 via <https://www.letterenfonds.nl/nl/vertaling-van-nederlands-literair-werk>

Nešporová, Jitka (2016). Myšky, kam se podíváš. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 24.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/37469-schapman-karina-dum-mysek>

Nešporová, Jitka (2017) (1). Ušatá legenda Miffy. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 23.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/37837-bruna-dick-miffy>

Nešporová, Jitka (2017) (2). Ottomatský přenos do říše snů. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 9.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/38813-schamp-tom-cely-svet-v-obrazcich>

Nešporová, Jitka (2018) (1). Kdo ví, co je estuárium?. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 23.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/40823-goes-peter-reky>

Nešporová, Jitka (2023). Jak přežít šikanu. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 23.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/46522-koens-enne-jsem-vincent-a-nebojim-se>

Památník Národního Písemnictví [online]. Geraadpleegd op 19.10.2023 via <https://pamatniknarodnihopisemnictvi.cz/o-nckr/>

Pellarová, Jana (2014). Jak získal dům své jméno. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 27.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/34113-lindelauf-benny-opak-starosti>

Pilátová Markéta (2014). Všehokniha o odvaze. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 27.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/32861-kuijer-guus-vsehokniha>

Pilátová, Markéta (2015). Opak starostí je dobré čtení. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 9.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/34155-lindelauf-benny-opak-starosti>

Pilátová, Markéta (2015). Život se dvěma mámami. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 8.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/35605-feller-pieter-jedno-morce-a-dve-mamy>

Pilátová, Markéta (2015). Opak starostí je dobré čtení. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 27.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/34155-lindelauf-benny-opak-starosti>

Povolný, David (2015). Akademici ocenili překlad gay pohádky. In *Zprávy z Muni*. Geraadpleegd op 8.11.2023 via <https://www.em.muni.cz/udalosti/5770-akademici-ocenili-preklad-gay-pohadky>

Schepper, Ria de (2006). Guido Van Genechten. In *Lexicon van de jeugdliteratuur*. Coillie, Jan van, et al. 1982-2014. Geraadpleegd via DBNL (KB nationale bibliotheek) https://www.dbnl.org/tekst/coil001lexi01_01/lvdj01007.php#v014

Siwek Macková, Martina (2021). Klimatické vyprávění. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 23.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/43963-horst-marc-ter-palmy-na-severnim-polu>

Smejkalová, Radka (2023). Podobenství o světě, kde pravda a láska vítězí nad lží a nenávistí. In *iLiteratura*. Geraadpleegd op 7.11.2023 via <https://www.iliteratura.cz/clanek/46202-dragt-tonke-dopis-pro-krale>

Staal, Jos (1996). Hans de Beer. In *Lexicon van de jeugdliteratuur*. Coillie, Jan van, et al. 1982-2014. Geraadpleegd via DBNL (KB nationale bibliotheek) https://www.dbnl.org/tekst/coil001lexi01_01/lvdj00072.php#b025

Staal, Jos (2010). Toon Tellegen. In *Lexicon van de jeugdliteratuur*. Coillie, Jan van, et al. 1982-2014. Geraadpleegd via DBNL (KB nationale bibliotheek) https://www.dbnl.org/tekst/coil001lexi01_01/lvdj00955.php#t005

Sterk, Goedele De (2019). Vertalen van kinder- en jeugdliteratuur. In: *Alles verandert altijd. Perspectieven op literair vertalen*. D'hulst, Lieven, Poel; Chris Van de (red.), Leuven: Leuven University Press, 2019. Geraadpleegd op 07.06.2023 via <https://literairvertalen.org/kennisbank/vertalen-van-kinder-en-jeugdliteratuur>

Veer, Janneke van der (2014). Nynke van Hichtum. In *Lexicon van de jeugdliteratuur*. Coillie, Jan van, et al. 1982-2014. Geraadpleegd via DBNL (KB nationale bibliotheek) https://www.dbnl.org/tekst/coil001lexi01_01/lvdj00426.php#h045

Woutertje Pieterse Prijs [online]. Geraadpleegd op 19.10.2023 via <https://woutertjepieterseprijs.nl/over-de-prijs/>

Zlatá stuha [online]. Geraadpleegd op 10.10.2023 via <http://www.zlatastuha.cz/cs>

Bijlage 1: Overzicht van vertalingen van Nederladse en Vlaamse jeugd- en kinderliteratuur in het Tsjechsich geordend per jaar

1905

Eeden, Frederik van, *Malý Jeník*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De kleine Johannes* door Arnošt Procházka. Praha: Kamila Neumannová-Krémová 1905, 1ste druk.

1919

Eeden, Frederik van, *Malý Jeník*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De kleine Johannes* door Arnošt Procházka. Praha: Kamila Neumannová-Krémová 1919, 2de druk.

1934

Leeuw, Hendrik de, *Ostrov radostného mládí: kniha javánských bajek a pohádek*. Vertaald uit het origineel door Božena Paličková. Geïllustreerd door Kurt Wiese. Praag: Julius Albert, 1934, 1ste druk.

1935

Fabricsius, Johan, *Plavčící kapitána Bontekoea*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: Družstevní práce, 1935, 1ste druk.

1939

Hichtum, Nienke van, *Uhuhu*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Oehoehoe in de wildernis* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Václav Fiala. Praha: Družstevní práce, 1939, 1ste druk.

1940

Fabricsius, Johan, *Plavčící kapitána Bontekoea*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: Družstevní práce, 1940, 2de druk.*

1941

Hichtum, Nienke van, Eskymáček hrdina. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De geschiedenis van de kleine Eskimo Kudlago* door Th. Kilian. Geïllustreerd door Jar. Dvořáček. Brno: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, 1941, 1ste druk.

1942

Hichtum, Nienke van, Eskymáček hrdina. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De geschiedenis van de kleine Eskimo Kudlago* door Th. Kilián. Geïllustreerd door Jar. Dvořáček. Brno: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, 1942, 2de druk.

Hichtum, Nienke van, Eskymáček hrdina. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De geschiedenis van de kleine Eskimo Kudlago* door Th. Kilián. Geïllustreerd door Jar. Dvořáček. Brno: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, 1942, 3de druk.

1943

Hichtum, Nienke van, Eskymáček hrdina. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De geschiedenis van de kleine Eskimo Kudlago* door Th. Kilián. Geïllustreerd door Jar. Dvořáček. Brno: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, 1943, 4de druk.

1946

Fabricsius, Johan, *Plavčíci kapitána Bontekoea*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: Družstevní práce, 1946, 3de druk.

1956

Frank, Anne, Deník Anne Frankové. 14. června 1942 – 1. srpna 1944. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Gustav Janouch met de raadpleging van de Duitse vertaling. Praag: Svobodné slovo-Melantrich, 1956, 1ste druk.

1957

Frank, Anne, Deník Anne Frankové. 14. června 1942 – 1. srpna 1944. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Gustav Janouch met de raadpleging van de Duitse vertaling. Praag: Svobodné slovo-Melantrich, 1957, 2de druk.

1958

Fabricius, Johan, *Plavčíci kapitána Bontekoea*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepsjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: SNDK, 1958, 4de druk.

1961

Rutgers van der Loeff-Basenau, An, *Laviny nad vsí*. Vertaald uit het origineel *Lawines razen* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Eduard Háje. Praag: SNDK, 1961, 1ste druk.

1966

Fabricius, Johan, *Plavčíci kapitána Bontekoea*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepsjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: SNDK, 1966, 5de druk.

Frank, Anne, *Deník Anne Frankové*. (14. června 1942 – 1. srpna 1944). Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Gustav Janouch met de raadpleging van de Duitse vertaling. Geïllustreerd door Ivan Strnad. Praag: SNDK, 1966, 3de druk.

1970

Diekmann, Miep, *Čluny v Brakkeputu*. Vertaald uit het origineel *De boten van Brakkeput* door Olga Krijtová. Praag: Albatros, 1970, 1ste druk.

1971

Diekmann, Miep, *Marijn u pirátů*. Vertaald uit het origineel *Marijn bij de Lorredraaiers* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Zdeněk Filip. Praag: Albatros, 1971, 1ste druk.

1972

Diekmann, Miep, *Annejet zasahuje*. Vertaald uit het origineel *Annejet stelt zich voor; Annejet helpt een handje* door Olga Krijtová. Praag: Lidové nakladatelství, 1972 1ste druk.

Diekmann, Miep, *Padu se nedá*. Vertaald uit het origineel *Padu is gek* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Zdeněk Filip. Praag: Práce, 1972, 1ste druk.

Fabricsius, Johan, *Tajemství starého venkovského sídla*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Het geheim van het oude landhuis* door Stanislava Hřebíčková. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: Albatros, 1972, 1ste druk.

1973

Burger, Sacha, *Héraios a pohár*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Heraios en de Beker* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Karel Teissig. Praag: Svoboda, 1973, 1ste druk.

Diekmann, Miep, *Annejet to tak nenechá*. Vertaald uit het originele *Annejet knipt de kaartjes; Annejet laat het er niet bij zitten; Annejet wint de laatste ronde* door Olga Krijtová. Praag: Lidové nakladatelství, 1973, 1ste druk.

1976

Elsendoorn, Jo, *Goliášův nos*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De blaaspijpers van de Montelbaan* door Olga Krijtová. Praag: Albatros, 1976, 1ste druk.

1977

Fabricsius, Johan, *Plavčíci kapitána Bontekoea*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepsjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: Albatros, 1977, 6de druk.

1978

Diekmann, Miep, *Annejet má problémy*. Vertaald uit het originele *Iedereen doet maar; Stuivertje wisselen* door Olga Krijtová. Praag: Mladá fronta, 1978, 1ste druk.

1979

Diekmann, Miep, *Tajemný mužiček z mušle*. Vertaald uit het origineel *Sjon Karko* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Zdena Tábořská. Praag: Albatros, 1979, 1ste druk.

Dragt, Tonke, *Planoucí lesy Venuše*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Torenhoog en mijlen breed* door Jana Červenková et al. Praag: Svoboda, 1979, 1ste druk.

1981

Fabricius, Johan, *Tonek z Napoleonovy armády*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Toontje Poland, een Alkmaars jongen in de dagen van Napoleon* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Michal Romberg. Praag: Albatros, 1981, 1ste druk.

1983

Diekmann, Miep, *Kuli kuli řap*. Vertaald uit het origineel *Wiele wiele stap. Stappe stappe step* door Olga Krijtová en herdicht door Pavel Šrut. Geïllustreerd door Jarmila Marešová. Praag: Albatros, 1983, 1ste druk.

1984

Fabricius, Johan, *Klukovská hra*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Jongensspel* door Olga Krijtová.. Geïllustreerd door Ervín Urban. Praag: Mladá fronta, 1984, 1ste druk.

1985

Schmidt, Annie M. G., *Na Vystrkově*. Vertaald uit het origineel Waaidorp I (Hoog en laag; De bril van de opa; Het lage huis) en waaidorp II (Troep op de stoep; De sjaal) door Olga Krijtová, herdicht door Ljuba Štíplová. Geïllustreerd door Jolanta Lysková. Praag: Albatros, 1985, 1ste druk.

1986

Diekmann, Miep, *Annejet má problémy*. Vertaald uit het originele *Iedereen doet maar; Stuivertje wisselen* door Olga Krijtová. Praag: Mladá fronta, 1986, 2de druk.

1988

Garmers, Sonia, *Žít v úsměvu*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Wonen in een glimlach* door Jitka Růžicková-Hronová. Geïllustreerd door Lubomír Anlauf. Praag: Mladá fronta, 1988, 1ste druk.

Vries, Dolf de, *Já vám fakt uteču*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Ik loop weg hoor* door Jaroslava Znamenáná. Geïllustreerd door Pavel Sivko. Praag: Albatros, 1988, 1ste druk.

1991

Beer, Hans de, *Lední medvědku, kam pluješ?*. Vertaald via het Duits *Kleiner Eisbär, wohin fährst du, Lars?* door Helena Čechová. Originele titel: *Kleine IJsbeer in de tropen*. Geïllustreerd door Hans de Beer. Praag: Kentaur, 1991, 1ste druk.

Beer, Hans de, *Lední medvědku vezmi mě s sebou!*. Vertaald via het Duits *Kleiner Eisbär, nimm mich mit!* door Helena Čechová. Originele titel: *Kleine IJsbeer, wat is er mis?*. Geïllustreerd door Hans de Beer. Praag: Kentaur, 1991, 1ste druk.

Beer, Hans de, *Lední medvědku, vrať se brzy!*. Vertaald via het Duits *Kleiner Eisbär, komm bald wieder!* door Helena Čechová. Originele titel: *Kleine IJsbeer, laat me niet alleen!*. Geïllustreerd door Hans de Beer. Praag: Kentaur, 1991, 1ste druk.

Bos, Burny, *Slůně Olli*. Vertaald uit de Duitse vertaling *Ollie der kleine Elefant* door Helena Čechová. Geïllustreerd door Hans de Beer. Originele titel onbekend. Praha: Kentaur, 1991, 1ste druk.

1992

Bos, Burny, *Žabák Valentýn a malinově červené autíčko*. Vertaald uit Duitse vertaling *Valentino Frosch und das himbeerrote Cabrio* door Miroslav Čech. Geïllustreerd door Hans de Beer. Originele titel: *Valentino de kikker*. Praag: Kentaur, 1992, 1ste druk.

Diekmann, Miep, *Annejet a kluci*. Vertaald uit het originele *Annejet helpt een handje; Annejet stelt zich voor* door Olga Krijtová. Praag: Ivo Železný, 1992, 2de druk.

Diekmann, Miep, *Annejet má problémy*. Vertaald uit het originele *Iedereen doet maar; Stuivertje wisselen* door Olga Krijtová. Praag: Ivo Železný, 1992, 3de druk.

Diekmann, Miep, *Annejet to tak nenechá*. Vertaald uit het originele *Annejet knipt de kaartjes; Annejet laat het er niet bij zitten; Annejet wint de laatste ronde* door Olga Krijtová. Praag: Ivo Železný, 1992, 2de druk.

Frank, Anne, Deník Anny Frankové. Vertaald uit het Nederlandse De dagboek van Anne Frank en Het Achterhuis dagboekbrieven 14 Juni 1942 – 1 August 1944 met behulp van Engelse vertaling Anne Frank Diary door Miroslav Drápal. Praag: Lidové noviny. 1992, 4de druk.

1993

Diekmann, Miep, *O čem si to povídáte?*. Vertaald uit het origineel door *Hannes en Kaatje, wat is dat voor praatje?* Olga Krijtová. Geïllustreerd door Adolf Born. Praag: Albatros, 1993, 1ste druk.

1994

Bakker, Willeke, *Každý den usínáme s medvídkem*. Vertaald uit het Nederlandse origineel 365 *Berenverhaaltjes* door Eva Labusová. Geïllustreerd door Gris Di Luca. Praag: Rebo, 1994, 1ste druk.

1995

Bakker, Willeke, *Každý den usínáme s medvídkem*. Vertaald uit het Nederlandse origineel 365 *Berenverhaaltjes* door Eva Labusová. Geïllustreerd door Gris Di Luca. Praag: Rebo, 1995, 2de druk.

Bakker, Willeke, *Pohádkový rok s medvídky: příběhy medvídků Neda, Toma a Pídi*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Berenverhaaltjes* door Eva Labusová. Geïllustreerd door Gris Di Luca. Praag: Rebo, 1995, 3de druk.

Jansen, Maan, *365 dobrodružství medvídka Bruma. Příběhy před spaním*. Vertaald uit het origineel 365 *berenavonturen: verhaaltjes voor het slapen gaan* door Petra Rokovská. Geïllustreerd door Maan Jansen. Praag: Rebo: 1995, 1ste druk.

1996

Fabricsius, Johan, *Plavčíci kapitána Bontekoea*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepjongens van Bontekoe* door Gustav Kadlec. Geïllustreerd door Jan Sovák. Praag: Tuzemský a Moravec, 1996, 7de druk.

Fröhlich, Francesca, *365 pohádek o slůňátkách. Příběhy před spaním*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *365 Olifanten. Elke dag een verhaaltje* vertaald door Šárka Kohoutová. Geïllustreerd door Christl Vogl. Praag: Rebo, 1996, 1ste druk.

1997

Fröhlich, Francesca, *365 králíčků. Příběhy před spaním*. Vertaald uit het Nederlandse origineel (*365 onbekende titel*) vertaald door Petra Lukešová. Geïllustreerd door Christl Vogl. Praag: Rebo, 1997, 1ste druk.

Meyer, Maurits, *Vlámské pohádky: nejkrásnější báchorky a bajky z Flander*. Vertaald uit het origineel *Vlaamse sprookjes* door Petra Schürová. Geïllustreerd door Pavel Šuk. Praag: Cinemax, 1997. 1ste druk.

Vries, Dolf de, *Já vám fakt uteču*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Ik loop weg hoor* door Jaroslava Znamenáná. Geïllustreerd door Pavel Botka. Plzeň: UNI, 1997, 2de druk.

1998

Doorselaer, Willy Van, *Já se jmenuju Kaspar*. Uit het Nederlandse origineel *Ik heet Kasper* door Olga Krijtová. Praag: Albatros, 1998, 1ste druk.

Fröhlich, Francesca, *365 příběhů o hračkách. Příběhy před spaním*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *365 poppenverhaaltjes* vertaald door Petra Lukešová. Geïllustreerd door Christl Vogl. Praag: Rebo, 1998, 1ste druk.

Tellegen, Toon, *Veverčák a mravenec*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Toen niemand iets te doen had* door Jiřina Holeňová. Geïllustreerd door Pavel Šuk. Praag: Cinemax, 1998, 1ste druk.

1999

Schmidt, Annie M. G., *Slečna Mici*. Vertaald uit het origineel *Minoes* door Jitka Růžicková-Hronová. Geïllustreerd door Václav Hlavatý. Praag: Albatros, 1999, 1ste druk.

Schmidt, Annie M. G., *Viplala*. Vertaald uit het origineel *Wiplala* als collectieve vertaling onder begeleiding van Emmy Máčelová-van den Broecke. Geïllustreerd door Rostislav Skopal. Boskovice: Albert, 1999, 1ste druk.

2000

Diekmann, Miep, *Jak se žení princové*. Vertaald uit het origineel *Krik de prins die trouwen moest* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Eliška Konopiská. Praag: Olympia, 2000, 1ste druk.

Dragt, Tonke, *Dopis pro krále*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De brief voor de Koning* door Jana Irmannová-Pellarová. Geïllustreerd door Markéta Šišková Praag: Albatros, 2000, 1ste druk.

2002

Diekmann, Miep, *Annejet a kluci*. Vertaald uit het originele *Annejet helpt een handje; Annejet stelt zich voor* door Olga Krijtová. Praag: Albatros, 2002, 3de druk.

Eeden, Frederik van, *Malý Jeník*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De kleine Johannes* door Arnošt Procházka. Geïllustreerd door Markéta Doubravská. Hranice: Fabula, 2002, 3de druk.

Fröhlich, Francesca, *365 pohádek o králíčcích*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *365 konijnverhaaltjes voor het slapengaan* vertaald door Petra Lukešová. Geïllustreerd door Christl Vogl. Dobřejovice: Rebo, 2002, 1ste druk.

Genechten, Guido Van, *Floppy ve tmě*. Vertaald via het Engels door Milada Sal. Originele titel: *Rikki durft*. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. London: Mantra Lingua, 2002, 1ste druk.

Genechten, Guido Van, *Matýsek*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Rikki* door Jiří Stach. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Praag: Amulet, 2002, 1ste druk.

Genechten, Guido Van, *Matýsek a Jája*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Rikki en Anni* door Jiří Stach. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Praag: Amulet, 2002, 1ste druk.

2003

Diekmann, Miep, *Annejet to tak nenechá*. Vertaald uit het originele *Annejet knipt de kaartjes; Annejet laat het er niet bij zitten; Annejet wint de laatste ronde* door Olga Krijtová. Praag: Albatros, 2003, 3de druk.

2004

Diekmann, Miep, *Annejet má problémy*. Vertaald uit het originele *Iedereen doet maar; Stuivertje wisselen* door Olga Krijtová. Praag: Albatros, 2004, 4de druk.

Frank, Anne, *Deník*. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Miroslav Drápal en Michaela Jacobsenová met de raadpleging van de Duitse vertaling. Praag: Triáda, 2004, 5de druk.

2005

Jong, Elke & Bakker, Cornelis, *Bludný bruslař: pověsti a báchorky z Nizozemska a Flander*. Vertaald uit het origineel door Magda de Bruin-Hübllová. Geïllustreerd door Adriana Rohde Kabele. Praag: Argo, 2005, 1ste druk.

Lievers, Menno, *Je to skutečně pravda? Čítanka pro toho, kdo si myslí, že neumí myslet*. Vertaald uit het origineel *Dat is waar. Een leesboek voor wie denkt dat hij niet denken kan* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Marcel Stecker. Praag: Albatros, 2005, 1ste druk.

Oomen, Francine, *Jak přežít svou maličkost?*. Uit het Nederlandse origineel *Hoe overleef ik mezelf?* door Jana Broekman-Minářová. Geïllustreerd door Lukáš Urbánek. Praag: Albatros, 2005, 1ste druk.

Velthuijs, Max, *Žabák a cizinec*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Kikker en de vreemdeling* door Věra Ebels-Dolanová. Geïllustreerd door Max Velthuijs. Praag: Slovart, 2005, 1ste druk.

Vogl, Christl, *Dobrodružné příběhy rodinky trolů*. Vertaald via het Engels van Nederlandse origineel *365 trollen* door Zuzana Hanzlová. Geïllustreerd door Christl Vogl. Praag: Rebo, 2005, 1ste druk.

2006

Dragt, Tonke, *Planoucí lesy Venuše*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Torenhoog en mijlen breed* door Jana Červenková en Hana Válková-Pločková. Praag: Triton, 2006, 2de druk.

Oomen, Francine, *Jak přežít tuhle třídu?*. Uit het Nederlandse origineel *Hoe overleef ik de brugklas?* door Jana Broekman-Minářová. Geïllustreerd door Lukáš Urbánek. Praag: Albatros, 2006, 1ste druk.

Frank, Anne, *Deník*. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Miroslav Drápal en Michaela Jacobsenová met de raadpleging van de Duitse vertaling. Praag: Triáda, 2006, 6de druk.

2007

Beckman, Thea, *Křižák v džínách*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Kruistocht in spijkerbroek* door Gerard Keijsper. Praha: Deus, 2007, 1ste druk.

Didelez, Guy, *Kostlivení*. Vertaald door Lucie van Donselaar uit het Nederlandse originele *Kadavergedaver*. Praag: Albatros, 2007, 1ste druk.

Oomen, Francine, *Jak přežít první pusy?*. Uit het Nederlandse origineel *Hoe overleef ik mijn eerste zoen?* door Jana Broekman-Minářová. Geïllustreerd door Lukáš Urbánek. Praag: Albatros, 2007, 1ste druk.

2009

Bakker, Willeke, *Pohádkový rok s medvídky*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Berenverhaaltjes* door Eva Labusová. Geïllustreerd door Gris Di Luca. Praag: Rebo, 2009, 2de druk.

Genechten, Guido Van, *Víš, co má v plínce myš?*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Mag ik eens in je luijer kijken?* door Hynek Vilém. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Bron: Barrister & Principal, 2009, 1ste druk.

Genechten, Guido Van, *Víš, co má v plínce myš?*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Mag ik eens in je luier kijken?* door Hynek Vilém. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Bron: Barrister & Principal, 2009, 2de druk.

Genechten, Guido Van, *Víš, co má v plínce myš?*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Mag ik eens in je luier kijken?* door Hynek Vilém. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Bron: Barrister & Principal, 2009, 3de druk.

2010

Fabricius, Johan, *Plavčíci kapitána Bontekoea*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Praag: XYZ, 2010, 8ste druk.

Frank, Anne, *Deník*. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Miroslav Drápal en Michaela Jacobsenová met de raadpleging van de Duitse vertaling. Praag: Triáda, 2010, 7de druk.

Put, Klaartje van der, *Beránek Bertík*. Vertaald uit het Nederlandse origineel Michaela Radvanová. Geïllustreerd door Klaartje van der Put. Brno: Computer Press, 2010, 1ste druk.

Put, Klaartje van der, *Kočička Káťa*. Vertaald uit het Nederlandse origineel Michaela Radvanová. Geïllustreerd door Klaartje van der Put. Brno: Computer Press, 2010, 1ste druk.

Put, Klaartje van der, *Myška Míša*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Muisje mollig* door Michaela Radvanová. Geïllustreerd door Klaartje van der Put. Brno: Computer Press, 2010, 1ste druk.

Put, Klaartje van der, *Pejsek Péťa*. Vertaald uit het Nederlandse origineel Michaela Radvanová. Geïllustreerd door Klaartje van der Put. Brno: Computer Press, 2010, 1ste druk.

2011

Bruna, Dick, *Kuku Miffy! Kdo je tam?*. Onbekende vertaler. Originele titel: *kiekeboe! wie is daar, nijntje?*. Geïllustreerd door Dick Bruna. Praag: Baobab&GplusG, 2011, 1ste druk.

Bruna, Dick, *Kuku Miffy, kdo je to?*. Onbekende vertaler. Originele titel: *kiekeboe! wie zit daar, nijntje?*. Geïllustreerd door Dick Bruna. Praag: Baobab&GplusG, 2011, 1ste druk.

2012

Frank, Anne, *Deník*. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Miroslav Drápal en Michaela Jacobsenová met de raadpleging van de Duitse vertaling. Praag: Triáda, 2012, 8ste druk.

2013

Gerard, Hilde E., Heřman Hmmm & případ černé sedmy. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Heinrich Ooooh en de zaak van de zwarte zeven* door Martina Loučková. Geïllustreerd door Eric Bouwens. Praag: Mladá fronta, 2013, 1ste druk.

Haan, Linda de & Nijland, Stern, *Princ & princ*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Koning & Koning* door Adéla Elbel. Geïllustreerd door Linda de Haan en Stern Nijland. Praag: Meander, 2013, 1ste druk.

Kuijjer, Guus, *Všehokniha*. Vertaald uit het originele *Het boek van alle dingen* door Magda de Bruin Hübllová. Geïllustreerd door Nanako Ishida. Praag: Albatros, 2013, 1ste druk.

Oomen, Francine, *Lena Notýsková*. Uit het Nederlandse origineel *Lena Lijstjes* door Jana Broekman-Minářová. Geïllustreerd door Francine Oomen. Praag: Mladá fronta, 2013, 1ste druk.

2014

Frank, Anne, *Deník*. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis. Dagboekbrieven 12 juni 1942 – 1 augustus 1944* door Miroslav Drápal en Michaela Jacobsenová met de raadpleging van de Duitse vertaling *Anne Frank Tagbuch*. Praag: Triáda, 2014, 9de druk.

Lindelauf, Benny, *Opak starostí. Někteřá tajemství je lepší neodhalit*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Negen open armen* door Jana Pellarová. Praag: Albatros, 2014, 1ste druk.

Nijland, Stern, *Paní Apolenka a velká jitřnicová záhada*. Uit het Nederlandse origineel *Mevrouw Dientje en het leverworstmysterie* vertaald door Adéla Elbel. Geïllustreerd door Stern Nijland. Praag: Meander, 2014, 1ste druk.

Oomen, Francine, *Tajemství Leny Notýskové*. Uit het Nederlandse origineel *Het geheim van Lena Lijstje* door Jana Broekman-Minářová. Geïllustreerd door Francine Oomen. Praag: Mladá fronta, 2014, 1ste druk.

2015

Feller, Pieter, *Jedno morče a dvě mámy*. Uit het Nederlandse origineel *Een cavia en twee moeders* vertaald door Adéla Elbel. Geïllustreerd door Niels de Hoog. Praag: LePress, 2015, 1ste druk.

2016

Leysen An, *Baba Jaga*. Vertaald uit het origineel: *Baba Jaga* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Knižní Klub, 2016, 1ste druk.

Leysen An, *Pinocchiův sen*. Vertaald uit het origineel: *De droom van Pinocchio* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Euromedia, 2016, 1ste druk.

Oomen, Francine, *Lena Notýsková se vydá na cestu*. Uit het Nederlandse origineel *De reis van Lena Lijstje* door Jana Broekman-Minářová. Geïllustreerd door Francine Oomen. Praag: Mladá fronta, 2016, 1ste druk.

2017

Bruna, Dick, *Jaká je to barva, Miffy?*. Onbekende vertaler. Originele titel: *welke kleur zie je, nijntje?*. Geïllustreerd door Dick Bruna. Praag: Baobab&GplusG, 2017, 1ste druk.

Bruna, Dick, *Kdo je v zoo, Miffy?*. Onbekende vertaler. Originele titel: *nijntje in de dierentuin*. Geïllustreerd door Dick Bruna. Praag: Baobab&GplusG, 2017, 1ste druk.

Bruna, Dick, *Miffy má lupu!*. Onbekende vertaler. Originele titel: *nijntjes vergrootglas*. Geïllustreerd door Dick Bruna. Praag: Baobab&GplusG, 2017, 1ste druk.

Bruna, Dick, *Počítej s Miffy. Kolik je to?*. Onbekende vertaler. Originele titel: *tel mee met nijntje?*. Geïllustreerd door Dick Bruna. Praag: Baobab&GplusG, 2017, 1ste druk.

Dijkstra, Aron, *Rytíř Roel, drakobijce*. Vertaald via het Engels door Libor Havlíčka. Originele titel: *Ridder Roel de drakenvechter*. Geïllustreerd door Aron Dijkstra. Praag: Naše vojsko, 2017, 1ste druk.

Frank, Anne, *Deník Anny Frankové*. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Gustav Janouch met de raadpleging van de Duitse vertaling. Frýdek-Místek: Alpress, 2017, 10de druk.

Haan, Linda de & Nijland, Stern, *Král & král & rodina*. Uit het Engelse origineel *King & King & Family* vertaald door Adéla Elbel. Geïllustreerd door Linda de Haan en Stern Nijland. Brno: Větrné mlýny, 2017, 1ste druk.

Goes, Peter, *Cesta časem: světové dějiny v obrazech*. Vertaald uit het originele *Tijdslijn: een reis door de geschiedenis* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Zlín: Kniha Zlín, 2017, 1ste druk.

Leysen An, *Kráska a zvíře*. Vertaald uit het origineel: *Belle en het Beest* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Euromedia, 2017, 1ste druk.

Leysen An, *Louskáček*. Vertaald uit het origineel: *De Notenkraker* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Euromedia, 2017, 1ste druk.

Leysen An, *Malenka*. Vertaald uit het origineel: *Dapper Duimelijntje* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Euromedia, 2017, 1ste druk.

Rijckeghem, Jean-Claude Van & Beirs, Pat Van, *Šlechtična*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Jonkvrouw* door Lenka Strnadová, Jana Červenková, Ruben Pellar. Praag: Triton, 2017, 1ste druk.

Schaapman, Karina, *Dům myšek. Pouť*. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Op de kermis* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2017, 1ste druk.

Schamp, Tom, *Celý svět v obrázcích*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Het grootste en leukste beeldwoordenboek ter wereld* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Praag: Mladá fronta, 2017, 1ste druk.

Swerts, An, *Mám tě ráda*. Vertaald via het Engels door Libor Hlavička. Originele titel *Zo blij met jou*. Geïllustreerd door Jenny Bekker. Praha: Naše vojsko, 2017, 1ste druk.

2018

Bijsterbosch, Anita, *Je čas jít spát*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Iedereen gaapt* door Jana Van Luxemburg. Geïllustreerd door Anita Bijsterbosch. Praag: Euromedia, 2018, 1ste druk.

Genechten, Guido Van, *Už nechodím na nočník*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Hoogdringend* door Milada Sal. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Praag: Euromedia, 2018, 1ste druk.

Goes, Peter, *Řeky: Putování po řekách, jezerech a oceánech*. Vertaald uit het originele *Rivieren: een reis langs zeeën, meren en rivieren* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Zlín: Kniha Zlín, 2018, 1ste druk.

Kuijter, Guus, *Polča*. Vertaald uit het origineel: *Polleke* door Magda de Bruin Hüblová. Geïllustreerd door Jiří Franta. Praag: Albatros, 2018, 1ste druk.

Schaapman, Karina, *Dům myšek. ABC*. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. ABC* door Petr Stančík. Praag: Meander, 2018, 1ste druk.

Schaapman, Karina, *Dům myšek. Slavnost*. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Het grote feest* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2018, 1ste druk.

2019

Beer, Hans de, *Lední medvědka, kam pluješ?*. Vertaald via het Duits *Kleiner Eisbär, wohin fährst du, Lars?* door Alena Bezděková. Originele titel: *Kleine IJsbeer in de tropen*. Geïllustreerd door Hans de Beer. Praag: Euromedia Group, 2019, 1ste druk.

Beer, Hans de, *Lední medvídku, znáš cestu?*. Vertaald via het Duits *Kleiner Eisbär, kennst du den Weg?* door Alena Bezděková. Originele titel: *Kleine IJsbeer, weet jij de weg?*. Geïllustreerd door Hans de Beer. Praag: Euromedia Group, 2019, 1ste druk.

Frank, Anne, *Zadní dům. Deník v dopisech 12. června 1942 - 1. srpna 1944*. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis. Dagboekbrieven 12 juni - 1 augustus 1944*, verzameld werk. door Magda de Bruin Hübllová. Praag: Triáda, 2019, 11de druk.

Masters, Mathilda, *Fujtajbl! 101 odporných zajímavostí*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Jakkes! 101 walgelijke weetjes* door Veronika Horáčková. Geïllustreerd door Madeleine van der Raad. Brno: CPress, 2019, 1ste druk.

Schaapman, Karina, *Dům myšek. Piknik*. Vertaald uit het originele *Het muizenhuis. Picknick* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2019, 1ste druk.

Woltz, Anna, *Gyps. Aneb, Jak za jeden den zachránit svět*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Gips* door Christine Klauszová. Geïllustreerd door Jana Baladová. České Budějovice: Petrium, 2019, 1ste druk.

2020

Alderson, Lisa, *Nejlepší maminka*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Je bent de liefste mama* door Petra Martínková. Geïllustreerd door Lisa Alderson. Praag: Rebo, 2020, 1ste druk.

Alderson, Lisa, *Nejlepší tatínek*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Je bent de liefste papa* door Petra Martínková. Geïllustreerd door Lisa Alderson. Praag: Rebo, 2020, 1ste druk.

Frank, Anne, *Povídky a příhody ze zadního domu*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Verhaaltjes en gebeurtenissen uit het Achterhuis* door Magda de Bruin Hübllová. Praag: Triáda, 2020, 12de druk.

Geldof, Wilma, *Zabít není snadné*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Het meisje met de vlechtjes* door Jana Červenková, Lenka Strnadová. Praag: XYZ, 2020, 1ste druk

Genechten, Guido Van, *Mám pro tebe pusinku*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Ik zoen je* door onbekend. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Brno: Barrister & Principal, 2020, 1ste druk.

Mellano, Elena, *Žirafky si hrají na schovávanou*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Kleine Giraf speelt verstoppertje* door Petra Martínková. Geïllustreerd door Elena Mellano. Praag: Rebo, 2020, 1ste druk.

Schaapman, Karina, *Dům myšek. Přístav*. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Haven* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2020, 1ste druk.

2021

Genechten, Guido Van, *Víš, kam chodí kakat myš?*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Mag ik eens in je potje kijken?* door Hynek Vilém. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Bron: Barrister & Principal, 2021, 1ste druk.

Myjer, Jochem, *Chuchvalci*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Gorgels* door Jama Lekkerkerker. Geïllustreerd door Rick de Haas. Brno: CPress, 2021, 1ste druk.

2022

Beer, Hans de, *Lední medvídek a pandy*. Vertaald via het Duits *Kleiner Eisbär: Lars und die Pandabären* door Alena Bezděková. Originele titel: *Kleine IJsbeer en de pandaberen*. Geïllustreerd door Hans de Beer. Praag: Pikola, 2022, 1ste druk.

Dragt, Tonke, *Dopis pro krále*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De brief voor de Koning* door Jana Irmannová-Pellarová. Geïllustreerd door Tonke Dragt. Praag: Albatros, 2022, 2de druk.

Frank, Anne, *Souborné vydání*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Verzameld werk* door Magda de Bruin Hüblová. Praag: Triáda, 2022 14de druk.

Frank, Anne, *Zadní dům. Deník v dopisech 12. června 1942 – 1. srpna 1944*. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis. Dagboekbrieven 12 juni - 1 augustus 1944, Verzameld werk* door Magda de Bruin Hüblová. Praag: Triáda, 2022, 13de druk.

Genechten, Guido Van, *Neuvěřitelný, leč pravdivý příběh o dinosaurech*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Het ongelooflijke maar waargebeurde verhaal over dino's* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Praag: Mladá fronta, 2022, 1ste druk.

Koens, Enne, *Jsem Vincent a nebojím se*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Ik ben Vincent en ik ben niet bang* door Pavla van Dam Marková. Geïllustreerd door Maartje Kuiper. Praag: Meander 2022, 1ste druk.

Leysen, An, *Baba Jaga*. Vertaald uit het origineel: *Baba Jaga* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Euromedia, 2022, 2de druk.

Leysen, An, *Louskáček*. Vertaald uit het origineel: *De Notenkraker* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Euromedia, 2022, 2de druk.

Paul, Sandra J., *Kočka Hamley a ztracená dýně*. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Hamley op pompoenenjacht* door Tereza Dubenská. Originele illustraties. Praag: Fragment, 2022, 1ste druk.

Schaap, Annet, *Lampička*. Vertaald uit het origineel: *Lampje* door Radka Smejkalová. Geïllustreerd door Jindřich Janíček. Praha: Baobab, 2022, 1ste druk.

Schaapman, Karina, *Dům myšek. Muzeum*. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Museum* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2022, 1ste druk.

Schaapman, Karina, *Dům myšek. Cirkus*. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Circus* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2022, 1ste druk.

Schaapman, Karina, *Dům myšek. Sam & Julie v divadle*. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Sam & Julia in het theater* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2022, 1ste druk.

Schaapman, Karina, *Dům myšek. Sam & Julie*. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Sam & Julia* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2022, 1ste druk.

Bijlage 2: Overzicht van vertalingen van Nederladse en Vlaamse jeugd- en kinderliteratuur in het Tsjechisch geordend per auteur

Alderson, Lisa

Nejlepší maminka. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Je bent de liefste mama* door Petra Martínková. Geïllustreerd door Lisa Alderson. Praag: Rebo, 2020, 1ste druk.

Nejlepší tatínek. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Je bent de liefste papa* door Petra Martínková. Geïllustreerd door Lisa Alderson. Praag: Rebo, 2020, 1ste druk.

Bakker, Willeke

Každý den usínáme s medvídkem. Vertaald uit het Nederlandse origineel *365 Berenverhaaltjes* door Eva Labusová. Geïllustreerd door Gris Di Luca. Praag: Rebo, 1994, 1ste druk.

Každý den usínáme s medvídkem. Vertaald uit het Nederlandse origineel *365 Berenverhaaltjes* door Eva Labusová. Geïllustreerd door Gris Di Luca. Praag: Rebo, 1995, 2de druk.

Pohádkový rok s medvídky. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Berenverhaaltjes* door Eva Labusová. Geïllustreerd door Gris Di Luca. Praag: Rebo, 2009, 2de druk.

Pohádkový rok s medvídky: příběhy medvídků Neda, Toma a Pídi. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Berenverhaaltjes* door Eva Labusová. Geïllustreerd door Gris Di Luca. Praag: Rebo, 1995, 3de druk.

Beckman, Thea

Křížák v džínách. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Kruistocht in spijkerbroek* door Gerard Keijsper. Praha: Deus, 2007, 1ste druk.

Beer, Hans de

Lední medvídek a pandy. Vertaald via het Duits *Kleiner Eisbär: Lars und die Pandabären* door Alena Bezděková. Originele titel: *Kleine IJsbeer en de pandaberen*. Geïllustreerd door Hans de Beer. Praag: Pikola, 2022, 1ste druk.

Lední medvídku, kam pluješ?. Vertaald via het Duits *Kleiner Eisbär , wohin fährst du, Lars?* door Alena Bezděková. Originele titel: *Kleine IJsbeer in de tropen*. Geïllustreerd door Hans de Beer. Praag: Euromedia Group , 2019, 2de druk.

Lední medvídku, kam pluješ?. Vertaald via het Duits *Kleiner Eisbär, wohin fährst du, Lars?* door Helena Čechová. Originele titel: *Kleine IJsbeer in de tropen*. Geïllustreerd door Hans de Beer. Praag: Kentaur, 1991, 1ste druk.

Lední medvídku vezmi mě s sebou!. Vertaald via het Duits *Kleiner Eisbär, nimm mich mit!* door Helena Čechová. Originele titel: *Kleine IJsbeer, wat is er mis?.* Geïllustreerd door Hans de Beer. Praag: Kentaur, 1991, 1ste druk.

Lední medvídku, vrať se brzy!. Vertaald via het Duits *Kleiner Eisbär, komm bald wieder!* door Helena Čechová. Originele titel: *Kleine IJsbeer, laat me niet alleen!.* Geïllustreerd door Hans de Beer. Praag: Kentaur, 1991, 1ste druk.

Lední medvídku, znáš cestu?. Vertaald via het Duits *Kleiner Eisbär ,kennst du den Weg?* door Alena Bezděková. Originele titel: *Kleine IJsbeer, weet jij de weg?.* Geïllustreerd door Hans de Beer. Praag: Euromedia Group , 2019, 1ste druk.

Bijsterbosch, Anita

Je čas jít spát. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Iedereen gaapt* door Jana Van Luxemburg. Geïllustreerd door Anita Bijsterbosch. Praag: Euromedia, 2018, 1ste druk.

Bos, Burny

Slůně Olli. Vertaald uit de Duitse vertaling *Ollie der kleine Elefant* door Helena Čechová. Geïllustreerd door Hans de Beer. Originele titel onbekend. Praag: Kentaur, 1991, 1ste druk.

Žabák Valentýn a malinově červené autíčko. Vertaald uit Duitse vertaling *Valentino Frosch und das himbeerrote Cabrio* door Miroslav Čech. Geïllustreerd door Hans de Beer. Originele titel: *Valentino de kikker*. Praag: Kentaur, 1992, 1ste druk.

Bruna, Dick

Jaká je to barva, Miffy?. Onbekende vertaler. Originele titel: *welke kleur zie je, nijntje?*. Geïllustreerd door Dick Bruna. Praag: Babobab&GplusG, 2017, 1ste druk.

Kdo je v zoo, Miffy?. Onbekende vertaler. Originele titel: *nijntje in de dierentuin*. Geïllustreerd door Dick Bruna. Praag: Babobab&GplusG, 2017, 1ste druk.

Kuku Miffy! Kdo je tam?. Onbekende vertaler. Originele titel: *kiekeboe! wie is daar, nijntje?*. Geïllustreerd door Dick Bruna. Praag: Babobab&GplusG, 2011, 1ste druk.

Kuku Miffy, kdo je to?. Onbekende vertaler. Originele titel: *kiekeboe! wie zit daar, nijntje?*. Geïllustreerd door Dick Bruna. Praag: Babobab&GplusG, 2011, 1ste druk.

Miffy má lupu!. Onbekende vertaler. Originele titel: *nijntjes vergrootglas*. Geïllustreerd door Dick Bruna. Praag: Babobab&GplusG, 2017, 1ste druk.

Počítej s Miffy. Kolik je to?. Onbekende vertaler. Originele titel: *tel mee met nijntje?*. Geïllustreerd door Dick Bruna. Praag: Babobab&GplusG, 2017, 1ste druk.

Burger, Sacha

Héraios a pohár. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Heraios en de Beker* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Karel Teissig. Praag: Svoboda, 1973, 1ste druk.

Didelez, Guy

Kostlivení. Vertaald door Lucie van Donselaar uit het Nederlandse originele *Kadavergedaver*. Geïllustreerd door Jozef Danglár Gertli. Praag: Albatros, 2007, 1ste druk.

Diekmann, Miep

Annejet a kluci. Vertaald uit het originele *Annejet helpt een handje; Annejet stelt zich voor* door Olga Krijtová. Praag: Albatros, 2002, 3de druk.

Annejet a kluci. Vertaald uit het originele *Annejet helpt een handje; Annejet stelt zich voor* door Olga Krijtová. Praag: Ivo Železný, 1992, 2de druk.

Annejet má problémy. Vertaald uit het originele *Iedereen doet maar; Stuivertje wisselen* door Olga Krijtová. Praag: Albatros, 2004, 4de druk.

Annejet má problémy. Vertaald uit het originele *Iedereen doet maar; Stuivertje wisselen* door Olga Krijtová. Praag: Ivo Železný, 1992, 3de druk.

Annejet má problémy. Vertaald uit het originele *Iedereen doet maar; Stuivertje wisselen* door Olga Krijtová. Praag: Mladá fronta, 1986, 2de druk.

Annejet má problémy. Vertaald uit het originele *Iedereen doet maar; Stuivertje wisselen* door Olga Krijtová. Praag: Mladá fronta, 1978, 1ste druk.

Annejet to tak nenechá. Vertaald uit het originele *Annejet knipt de kaartjes; Annejet laat het er niet bij zitten; Annejet wint de laatste ronde* door Olga Krijtová. Praag: Albatros, 2003, 3de druk.

Annejet to tak nenechá. Vertaald uit het originele *Annejet knipt de kaartjes; Annejet laat het er niet bij zitten; Annejet wint de laatste ronde* door Olga Krijtová. Praag: Ivo Železný, 1992, 2de druk.

Annejet to tak nenechá. Vertaald uit het originele *Annejet knipt de kaartjes; Annejet laat het er niet bij zitten; Annejet wint de laatste ronde* door Olga Krijtová. Praag: Lidové nakladatelství, 1973, 1ste druk.

Annejet zasahuje. Vertaald uit het origineel *Annejet stelt zich voor; Annejet helpt een handje* door Olga Krijtová. Praag: Lidové nakladatelství, 1972 1ste druk.

Čluny v Brakkeputu. Vertaald uit het origineel *De boten van Brakkeput* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Zdeněk Filip. Praag: Albatros, 1970, 1ste druk.

Jak se žení princové. Vertaald uit het origineel *Krik de prins die trouwen moest* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Eliška Konopiská. Praag: Olympia, 2000, 1ste druk.

Kuli kuli ťap. Vertaald uit het origineel *Wiele wiele stap. Stappe stappe step* door Olga Krijtová en herdicht door Pavel Šrut. Geïllustreerd door Jarmila Marešová. Praag: Albatros, 1983, 1ste druk.

Marijn u pirátů. Vertaald uit het origineel *Marijn bij de Lorredraaiers* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Zdeněk Filip. Praag: Albatros, 1971, 1ste druk.

O čem si to povídáte?. Vertaald uit het origineel door *Hannes en Kaatje, wat is dat voor praatje?* Olga Krijtová. Geïllustreerd door Adolf Born. Praag: Albatros, 1993, 1ste druk.

Padu se nedá. Vertaald uit het origineel *Padu is gek* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Zdeněk Filip. Praag: Práce, 1972, 1ste druk.

Tajemný mužíček z mušle. Vertaald uit het origineel *Sjon Karko* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Zdena Táborská. Praag: Albatros, 1979, 1ste druk.

Dijkstra, Aron

Rytíř Roel, drakobijce. Vertaald via het Engels door Libor Havlíčka. Originele titel: *Ridder Roel de drakenvechter*. Geïllustreerd door Aron Dijkstra. Praag: Naše vojsko, 2017, 1ste druk.

Doorselaer, Willy Van

Já se jmenuju Kaspar. Uit het Nederlandse origineel *Ik heet Kasper* door Olga Krijtová. Praag: Albatros, 1998, 1ste druk.

Dragt, Tonke

Dopis pro krále. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De brief voor de Koning* door Jana Irmannová-Pellarová. Geïllustreerd door Markéta Šišková. Praag: Albatros, 2000, 1ste druk.

Dopis pro krále. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De brief voor de Koning* door Jana Irmannová-Pellarová. Geïllustreerd door Tonke Dragt. Praag: Albatros, 2022, 2de druk.

Planoucí lesy Venuše. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Torenhooch en mijlen breed* door Jana Červenková et al. Praag: Svoboda, 1979, 1ste druk.

Planoucí lesy Venuše. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Torenhooch en mijlen breed* door Jana Červenková en Hana Válková-Pločková. Praag: Triton, 2006, 2de druk.

Eeden, Frederick van

Malý Jeník. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Kleine Johannes* door Arnošt Procházka, bewerkt door Radomil Hradil. Geïllustreerd door Markéta Doubravská. Hranice: Fabula, 2002, 3de druk.

Malý Jeník. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De kleine Johannes* door Arnošt Procházka. Praha: Kamila Neumannová-Krémová 1919, 2de druk.

Malý Jeník. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De kleine Johannes* door Arnošt Procházka. Praha: Kamila Neumannová-Krémová 1905, 1ste druk.

Elsendoorn, Jo

Goliášův nos. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De blaaspijpers van de Montelbaan* door Olga Krijtová. Praag: Albatros, 1976, 1ste druk.

Fabricsius, Johan

Klukovská hra. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Jongensspel* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Ervín Urban. Praag: Mladá fronta, 1984, 1ste druk.

Plavčíci kapitána Bontekoea. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepsjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Praag: XYZ, 2010, 8ste druk.

Plavčící kapitána Bontekoea. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepsjongens van Bontekoe* door Gustav Kadlec. Geïllustreerd door Jan Sovák. Praag: Tuzemský a Moravec, 1996, 7de druk.

Plavčící kapitána Bontekoea. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepsjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: Albatros, 1977, 6de druk.

Plavčící kapitána Bontekoea. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepsjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: SNDK, 1966, 5de druk.

Plavčící kapitána Bontekoea. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepsjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: SNDK, 1958, 4de druk.

Plavčící kapitána Bontekoea. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepsjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: Družstevní práce, 1946, 3de druk.

Plavčící kapitána Bontekoea. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepsjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: Družstevní práce, 1940, 2de druk.*

Plavčící kapitána Bontekoea. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De Scheepsjongens van Bontekoe* door Lída Faltová. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: Družstevní práce, 1935, 1ste druk.

Tajemství starého venkovského sídla. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Het geheim van het oude landhuis* door Stanislava Hřebíčková. Geïllustreerd door Josef Novák. Praag: Albatros, 1972, 1ste druk.

Tonek z Napoleonovy armády. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Toontje Poland, een Alkmaars jongen in de dagen van Napoleon* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Michal Romberg. Praag: Albatros, 1981, 1ste druk.

Feller, Pieter

Jedno morče a dvě mámy. Uit het Nederlandse origineel *Een cavia en twee moeders* vertaald door Adéla Elbel. Geïllustreerd door Niels de Hoog. Praag: LePress, 2015, 1ste druk.

Frank, Anne

Deník. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis*. *Dagboekbrieven 12 juni 1942 – 1 augustus 1944* door Miroslav Drápal en Michaela Jacobsenová met de raadpleging van de Duitse vertaling *Anne Frank Tagbuch*. Praag: Triáda, 2014, 9de druk.

Deník. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Miroslav Drápal en Michaela Jacobsenová met de raadpleging van de Duitse vertaling. Praag: Triáda, 2012, 8ste druk.

Deník. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Miroslav Drápal en Michaela Jacobsenová met de raadpleging van de Duitse vertaling. Praag: Triáda, 2010, 7de druk.

Deník. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Miroslav Drápal en Michaela Jacobsenová met de raadpleging van de Duitse vertaling. Praag: Triáda, 2006, 6de druk.

Deník. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Miroslav Drápal en Michaela Jacobsenová met de raadpleging van de Duitse vertaling. Praag: Triáda, 2004, 5de druk.

Deník Anne Frankové. (14. června 1942 – 1. srpna 1944). Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Gustav Janouch met de raadpleging van de Duitse vertaling. Geïllustreerd door Ivan Strnad. Praag: SNDK, 1966, 3de druk.

Deník Anne Frankové. 14. června 1942 – 1. srpna 1944. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Gustav Janouch met de raadpleging van de Duitse vertaling. Praag: Svobodné slovo-Melantrich, 1957, 2de druk.

Deník Anne Frankové. 14. června 1942 – 1. srpna 1944. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Gustav Janouch met de raadpleging van de Duitse vertaling. Praag: Svobodné slovo-Melantrich, 1956, 1ste druk.

Deník Anny Frankové. Vertaald uit het Nederlandse *De dagboek van Anne Frank en Het Achterhuis dagboekbrieven 14 Juni 1942 – 1 August 1944* met behulp van Engelse vertaling Anne Frank Diary door Miroslav Drápal. Praag: Lidové noviny. 1992, 4de druk.

Deník Anny Frankové. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis* door Gustav Janouch met de raadpleging van de Duitse vertaling. Frýdek-Místek: Alpress, 2017, 10de druk.

Povídky a příběhy ze zadního domu. Vertaald uit het Nederlandse origineel Verhaaltjes en gebeurtenissen uit het Achterhuis door Magda de Bruin Hüblová. Praag: Triáda, 2020, 12de druk.

(Souborné vydání. Vertaald uit het Nederlandse origineel Verzameld werk door Magda de Bruin Hüblová. Praag: Triáda, 2022) 14de druk. (241. svazek edice delfín)

Zadní dům. Deník v dopisech 12. června 1942 – 1. srpna 1944. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis. Dagboekbrieven 12 juni - 1 augustus 1944, Verzameld werk* door Magda de Bruin Hüblová. Praag: Triáda, 2022, 13de druk. (in deze vertaling tweede druk)

Zadní dům. Deník v dopisech 12. června 1942 - 1. srpna 1944. Uit het Nederlandse origineel *Het Achterhuis. Dagboekbrieven 12 juni - 1 augustus 1944, verzameld werk*. door Magda de Bruin Hüblová. Praag: Triáda, 2019, 11de druk.

Fröhlich, Francesca

365 králíčků. Příběhy před spaním. Vertaald uit het Nederlandse origineel (*365 onbekende titel*) vertaald door Petra Lukešová. Geïllustreerd door Christl Vogl. Praag: Rebo, 1997, 1ste druk.

365 pohádek o králíčcích. Vertaald uit het Nederlandse origineel *365 konijnverhaaltjes voor het slapengaan* vertaald door Petra Lukešová. Geïllustreerd door Christl Vogl. Dobřejovice: Rebo, 2002, 1ste druk.

365 příběhů o hračkách. Příběhy před spaním. Vertaald uit het Nederlandse origineel *365 poppenverhaaltjes* vertaald door Petra Lukešová. Geïllustreerd door Christl Vogl. Praag: Rebo, 1998, 1ste druk.

365 pohádek o slůňátkách. Příběhy před spaním. Vertaald uit het Nederlandse origineel *365 Olifanten. Elke dag een verhaaltje* vertaald door Šárka Kohoutová. Geïllustreerd door Christl Vogl. Praag: Rebo, 1996, 1ste druk.

Garmers, Sonia

Žít v úsměvu. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Wonen in een glimlach* door Jitka Růžicková-Hronová. Geïllustreerd door Lubomír Anlauf. Praag: Mladá fronta, 1988, 1ste druk.

Geldof, Wilma

Zabít není snadné. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Het meisje met de vlechtjes* door Jana Červenková, Lenka Strnadová. Praag: XYZ, 2020, 1ste druk.

Genechten, Guido Van

Floppy ve tmě. Vertaald via het Engels door Milada Sal. Originele titel: *Rikki durft*. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. London: Mantra Lingua, 2002, 1ste druk.

Mám pro tebe pusinku. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Ik zoen je door een onbekende vertaler*. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Brno: Barrister & Principal, 2020, 1ste druk.

Matýsek. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Rikki* door Jiří Stach. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Praag: Amulet, 2002, 1ste druk.

Matýsek a Jája. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Rikki en Anni* door Jiří Stach. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Praag: Amulet, 2002, 1ste druk.

Neuvěřitelný, leč pravdivý příběh o dinosaurech. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Het ongelooflijke maar waargebeurde verhaal over dino's* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Praag: Mladá fronta, 2022, 1ste druk.

Už nechodím na nočník. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Hoogdringend* door Milada Sal. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Praag: Euromedia, 2018, 1ste druk.

Víš, co má v plínce myš?. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Mag ik eens in je luier kijken?* door Hynek Vilém. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Bron: Barrister & Principal, 2009, 3de druk.

Víš, co má v plínce myš?. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Mag ik eens in je luier kijken?* door Hynek Vilém. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Bron: Barrister & Principal, 2009, 2de druk.

Víš, co má v plínce myš?. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Mag ik eens in je luier kijken?* door Hynek Vilém. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Bron: Barrister & Principal, 2009, 1ste druk.

Víš, kam chodí kakat myš?. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Mag ik eens in je potje kijken?* door Hynek Vilém. Geïllustreerd door Guido Van Genechten. Bron: Barrister & Principal, 2021, 1ste druk.

Gerard, Hilde E.

Heřman Hmmm & případ černé sedmy. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Heinrich Ooooh en de zaak van de zwarte zeven* door Martina Loučková. Geïllustreerd door Eric Bouwens. Praag: Mladá fronta, 2013, 1ste druk.

Goes, Peter

Cesta časem: světové dějiny v obrazech. Vertaald uit het originele *Tijdslijn: een reis door de geschiedenis* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Zlín: Kniha Zlín, 2017, 1ste druk.

Řeky: Putování po řekách, jezerech a oceánech. Vertaald uit het originele *Rivieren: een reis langs zeeën, meren en rivieren* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Zlín: Kniha Zlín, 2018, 1ste druk.

Haan, Linda de & Nijland, Stern

Princ & princ. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Koning & Koning* door Adéla Elbel. Geïllustreerd door Linda de Haan en Stern Nijland. Praag: Meander, 2013, 1ste druk.

Král & král & rodina. Uit het Engelse origineel *King & King & Family* vertaald door Adéla Elbel. Geïllustreerd door Linda de Haan en Stern Nijland. Brno: Větrné mlýny, 2017, 1ste druk.

Hichtum, Nienke van

Uhuhu. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Oehoehoe in de wildernis* door Lída Faltová.

Geïllustreerd door Václav Fiala. Praha: Družstevní práce, 1939, 1ste druk.

Eskymáček hrdina. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De geschiedenis van de kleine Eskimo Kudlago* door Th. Kilián. Geïllustreerd door Jar. Dvořáček. Brno: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, 1941, 1ste druk.

Eskymáček hrdina. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De geschiedenis van de kleine Eskimo Kudlago* door Th. Kilián. Geïllustreerd door Jar. Dvořáček. Brno: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, 1942, 2de druk.

Eskymáček hrdina. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De geschiedenis van de kleine Eskimo Kudlago* door Th. Kilián. Geïllustreerd door Jar. Dvořáček. Brno: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, 1942, 3de druk.

Eskymáček hrdina. Vertaald uit het Nederlandse origineel *De geschiedenis van de kleine Eskimo Kudlago* door Th. Kilián. Geïllustreerd door Jar. Dvořáček. Brno: Ústřední učitelské nakladatelství a knihkupectví, 1943, 4de druk.

Jansen, Maan

365 dobrodružství medvídka Bruma. Příběhy před spaním. Vertaald uit het origineel *365 berenavonturen: verhaaltjes voor het slapen gaan* door Petra Rokovská. Geïllustreerd door Maan Jansen. Praag: Rebo: 1995, 1ste druk.

Jong, Elke & Bakker, Cornelis

Bludný bruslař: pověsti a báchorky z Nizozemska a Flander. Vertaald uit het Nederlands *Sagen en Legenden van de Lage Landen. Vertelcultuur in Waterland. De volksverhalen* door Magda de Bruin-Hübllová. Geïllustreerd door Adriana Rohde Kabele. Praag: Argo, 2005, 1ste druk.

Koens, Enne

Jsem Vincent a nebojím se. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Ik ben Vincent en ik ben niet bang* door Pavla van Dam Marková. Geïllustreerd door Maartje Kuiper. Praag: Meander 2022, 1ste druk.

Kuijer, Guus

Všehokniha. Vertaald uit het originele *Het boek van alle dingen* door Magda de Bruin Hübllová. Geïllustreerd door Nanako Ishida. Praag: Albatros, 2013, 1ste druk.

Polča. Vertaald uit het origineel: *Polleke* door Magda de Bruin Hübllová. Geïllustreerd door Jiří Franta. Praag: Albatros, 2018, 1ste druk.

Leeuw, Hendrik de

Ostrov radostného mládí: kniha javánských bajek a pohádek. Vertaald uit het origineel door Božena Paličková. Geïllustreerd door Kurt Wiese. Praag: Julius Albert, 1934, 1ste druk.

Leysen, An

Baba Jaga. Vertaald uit het origineel: *Baba Jaga* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Knižní Klub, 2016, 1ste druk.

Baba Jaga. Vertaald uit het origineel: *Baba Jaga* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Euromedia, 2022, 2de druk.

Kráska a zvíře. Vertaald uit het origineel: *Belle en het Beest* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Euromedia, 2017, 1ste druk.

Louskáček. Vertaald uit het origineel: *De Notenkraker* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Euromedia, 2017, 1ste druk.

Louskáček. Vertaald uit het origineel: *De Notenkraker* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Euromedia, 2022, 2de druk.

Malenka. Vertaald uit het origineel: *Dapper Duimelijntje* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Euromedia, 2017, 1ste druk.

Pinocchiův sen. Vertaald uit het origineel: *De droom van Pinocchio* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Geïllustreerd door An Leysen. Praag: Euromedia, 2016, 1ste druk.

Lievers, Menno

Je to skutečně pravda? Čítanka pro toho, kdo si myslí, že neumí myslet. Vertaald uit het origineel *Dat is waar. Een leesboek voor wie denkt dat hij niet denken kan* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Marcel Stecker. Praag: Albatros, 2005, 1ste druk.

Lindelauf, Benny

Opak starostí. Někteří tajemství je lepší neodhalit. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Negen open armen* door Jana Pellarová. Praag: Albatros, 2014, 1ste druk.

Masters, Mathilda

Fujtajbl! 101 odporných zajímavostí. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Jakkes! 101 walgelijke weetjes* door Veronika Horáčková. Geïllustreerd door Madeleine van der Raad. Brno: CPress, 2019, 1ste druk.

Mellano, Elena

Žirafky si hrají na schovávanou. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Kleine Giraf speelt verstoppertje* door Petra Martínková. Geïllustreerd door Elena Mellano. Praag: Rebo, 2020, 1ste druk.

Meyer, Maurits

Vlámské pohádky: nejkrásnější báchorky a bajky z Flander. Vertaald uit het origineel *Vlaamse sprookjes* door Petra Schürová. Geïllustreerd door Pavel Šuk. Praag: Cinemax, 1997, 1ste druk.

Myjer, Jochem

Chuchvalci. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Gorge/s* door Jama Lekkerkerker. Geïllustreerd door Rick de Haas. Brno: CPress, 2021, 1ste druk.

Nijland, Stern

Paní Apolenka a velká jitřnicová záhada. Uit het Nederlandse origineel *Mevrouw Dientje en het leverworstmysterie* vertaald door Adéla Elbel. Geïllustreerd door Stern Nijland. Praag: Meander, 2014, 1ste druk.

Oomen, Francine

Jak přežít první pusu?. Uit het Nederlandse origineel *Hoe overleef ik mijn eerste zoen?* door Jana Broekman-Minářová. Geïllustreerd door Lukáš Urbánek. Praag: Albatros, 2007, 1ste druk.

Jak přežít svou maličkost?. Uit het Nederlandse origineel *Hoe overleef ik mezelf?* door Jana Broekman-Minářová. Geïllustreerd door Lukáš Urbánek. Praag: Albatros, 2005, 1ste druk.

Jak přežít tuhle třídu?. Uit het Nederlandse origineel *Hoe overleef ik de brugklas?* door Jana Broekman-Minářová. Geïllustreerd door Lukáš Urbánek. Praag: Albatros, 2006, 1ste druk.

Lena Notýsková. Uit het Nederlandse origineel *Lena Lijstjes* door Jana Broekman-Minářová. Geïllustreerd door Francine Oomen. Praag: Mladá fronta, 2013, 1ste druk.

Lena Notýsková se vydává na cestu. Uit het Nederlandse origineel *De reis van Lena Lijstje* door Jana Broekman-Minářová. Geïllustreerd door Francine Oomen. Praag: Mladá fronta, 2016, 1ste druk.

Tajemství Leny Notýskové. Uit het Nederlandse origineel *Het geheim van Lena Lijstje* door Jana Broekman-Minářová. Geïllustreerd door Francine Oomen. Praag: Mladá fronta, 2014, 1ste druk.

Paul, Sandra J.

Kočka Hamley a ztracená dýně. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Hamley op pompoenenjacht* door Tereza Dubenská. Originele illustraties. Praag: Fragment, 2022, 1ste druk.

Put, Klaartje van der

Beránek Bertík. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Michaela Radvanová*. Geïllustreerd door Klaartje van der Put. Brno: Computer Press, 2010, 1ste druk.

Kočička Káťa. Vertaald uit het Nederlandse origineel Michaela Radvanová. Geïllustreerd door Klaartje van der Put. Brno: Computer Press, 2010, 1ste druk.

Myška Míša. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Muisje mollig* door Michaela Radvanová. Geïllustreerd door Klaartje van der Put. Brno: Computer Press, 2010, 1ste druk.

Pejsek Pét'a. Vertaald uit het Nederlandse origineel Michaela Radvanová. Geïllustreerd door Klaartje van der Put. Brno: Computer Press, 2010, 1ste druk.

Rijckeghem, Jean-Claude Van & Beirs, Pat Van

Šlechtična. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Jonkvrouw* door Lenka Strnadová, Jana Červenková, Ruben Pellar. Praag: Triton, 2017, 1ste druk.

Rutgers van der Loeff-Basenau, An

Laviny nad vsí. Vertaald uit het origineel *Lawines razen* door Olga Krijtová. Geïllustreerd door Eduard Háje. Praag: SNDK, 1961, 1ste druk.

Schaap, Annet

Lampička. Vertaald uit het origineel: *Lampje* door Radka Smejkalová. Geïllustreerd door Jindřich Janíček. Praha: Baobab, 2022, 1ste druk.

Schaapman, Karina

Dům myšek. Muzeum. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Museum* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2022, 1ste druk.

Dům myšek. Přístav. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Haven* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2020, 1ste druk.

Dům myšek. Piknik. Vertaald uit het originele *Het muizenhuis. Picknick* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2019, 1ste druk.

Dům myšek. ABC. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. ABC* door Petr Stančík. Praag: Meander, 2018, 1ste druk.

Dům myšek. Slavnost. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Het grote feest* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2018, 1ste druk.

Dům myšek. Pout'. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Op de kermis* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2017, 1ste druk.

Dům myšek. Cirkus. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis Circus* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2022, 1ste druk.

Dům myšek. Sam & Julie v divadle. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Sam & Julia in het theater* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2022, 1ste druk.

Dům myšek. Sam & Julie. Vertaald uit het origineel *Het muizenhuis. Sam & Julia* door Lenka Sovová. Praag: Meander, 2022, 1ste druk.

Schamp, Tom

Celý svět v obrázcích. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Het grootste en leukste beeldwoordenboek ter wereld* door Veronika ter Harmsel Havlíková. Praag: Mladá fronta, 2017, 1ste druk.

Schmidt, Annie M. G.

Na Vystrkově. Vertaald uit het origineel *Waaidorp I (Hoog en laag; De bril van de opa; Het lage huis)* en *Waaidorp II (Troep op de stoep; De sjaal)* door Olga Krijtová, herdicht door Ljuba Štíplová. Geïllustreerd door Jolanta Lysková. Praag: Albatros, 1985, 1ste druk.

Slečna Mici. Vertaald uit het origineel *Minoes* door Jitka Růžicková-Hronová. Geïllustreerd door Václav Hlavatý. Praag: Albatros, 1999, 1ste druk.

Viplala. Vertaald uit het origineel *Wiplala* als collectieve vertaling door het collectief van de vakgroep germanistiek van Masaryk universiteit in Brno onder begeleiding van Emmy Máčelová-van den Broecke. Geïllustreerd door Rostislav Skopal. Boskovice: Albert, 1999, 1ste druk.

Swerts, An

Mám tě ráda. Vertaald via het Engels door Libor Hlavička. Originele titel *Zo blij met jou.*

Geïllustreerd door Jenny Bekker. Praha: Naše vojsko, 2017.

Tellegen, Toon

Veverčák a mravenec. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Toen niemand iets te doen had* door

Jiřina Holeňová. Geïllustreerd door Pavel Šuk. Praag: Cinemax, 1998, 1ste druk.

Velthuijs, Max

Žabák a cizinec. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Kikker en de vreemdeling* door Věra Ebels-

Dolanová. Geïllustreerd door Max Velthuijs. Praag: Slovart, 2005, 1ste druk.

Vogl, Christl

Dobrodružné příběhy rodinky trolů. Vertaald via het Engels van Nederlandse origineel *365 trollen*

door Zuzana Hanzlová. Geïllustreerd door Christl Vogl. Praag: Rebo, 2005, 1ste druk.

Vries, Dolf de

Já vám fakt uteču. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Ik loop weg hoor* door Jaroslava

Znamenaná. Geïllustreerd door Pavel Sivko. Praag: Albatros, 1988, 1ste druk.

Já vám fakt uteču. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Ik loop weg hoor* door Jaroslava

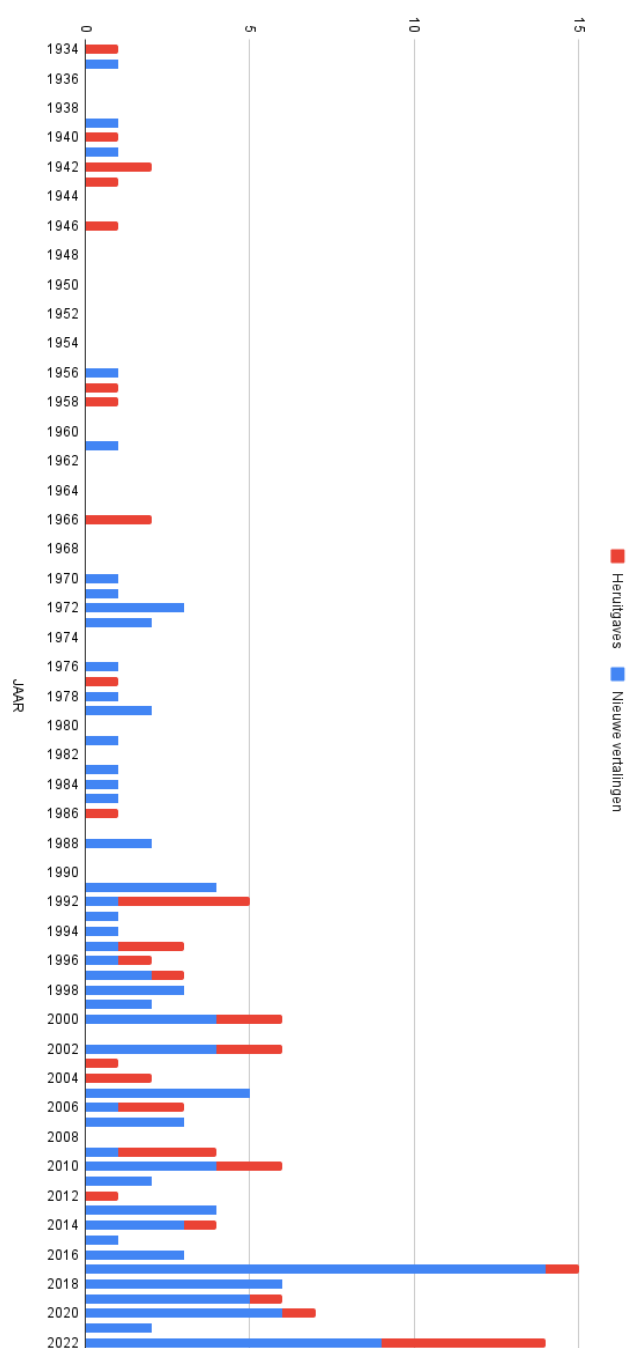
Znamenaná. Geïllustreerd door Pavel Botka. Plzeň: UNI, 1997, 2de druk.

Woltz, Anna

Gyps. Aneb, Jak za jeden den zachránit svět. Vertaald uit het Nederlandse origineel *Gips* door

Christine Klauszová. Geïllustreerd door Jana Baladová. České Budějovice: Petrium, 2019, 1ste druk.

Bijlage 3: Nieuwe vertalingen en herdrukken van Nederlandstalige jeugdliteratuur in het Tsjechisch in de periode 1934-2022

Bijlage 4: De vertaling van *Tegenwoordigheit iedereen Sorry* van Bart Moeyaert

Bianka

Bart Moeyaert

1.

Bratr už drží přichystaný příbor. Říká, že má hlad.

„Já ani tak ne,“ namítnu.

Podle mě je na teplé jídlo příliš vedro.

Na obnaženém hrudníku svítí Alanovi vykřičník.

Už třikrát mu do toho místa řezali, i když to vypadá, jako by to bylo jen jednou. A on ještě stále žije.

Nalevo od jizvy mu tluče srdce: „Bum bum bum.“

Nebo spíš to bum bum dělá jen půlka jeho srdce.

2.

Za mnou cinkne mikrovlnka, ale máma na stůl nic nepoloží.

Sedne si a lokty zaboří vedle talíře. Prý by s nami ráda něco probrala.

„Uklidni se,“ napomene Alana a položí mu ruku na pusku, aby nemluvil. Alan je však velmi klidný – jen sedí a dýchá.

Vezme mu nůž i vidličku.

Potom zase dá lokty na stůl a opře si bradu do dlaní. Dívá se chvíli na skvrnu na stole, která má tvar ryby, a pak zase na mě.

Zhluboka se nadechne a prohlásí, že táta a jeho Cruz by to odteď chtěli dělat jinak.

Zabručím otráveně: „Mami, prosím tě, zkrat' to.“

Ve zkratce mi tedy řekne, že se tátovi a jeho Cruz zdám nezvladatelná.

To není žádná novinka.

Návrh, který následuje, už ale novinka je.

Bylo by pro ně jednodušší, kdybych u nich už netrávila každý víkend. Prý se jim zdá, že by to každý druhý týden bylo přijatelnější. Nebo dokonce každý třetí. Myslí si, že bych to ocenila i já.

Takže?

Nezní to jako návrh. Zní to jako něco, co tak prostě bude.

Přesto by rádi věděli, co si o tom myslím.

Podívám se na mámu a pak na bílý talíř před sebou.

Je prázdný. Zahledím se do něj a najednou si představím sousto tuhého masa. Jak na mě mává: „Ahoj! Tady mě máš naservírované, i když sis o mě neřekla.“

„Nejsem nezvladatelná. Jen je to se mnou někdy těžké.“ hájím se.

„Bianko, to nejsou moje slova,“ odvětí mi máma.

„To ne. Ale mohla bys tátovi aspoň odporovat.“ Hlas se mi třese.

Máma zavrtí hlavou a předstírá úsměv.

„Jenom ti opakuju, jak to řekl,“ vysvětluje mi.

„Můžeš to s ním a s Cruz za chvíli probrat, až tě odpoledne přijdou vyzvednout. Je to na tobě. Sama přece víš, že to s tebou není vždycky jednoduché, že jsi holka s návodem na použití. Já s tím počítám. Chtěla jsi, abych to zkrátila, tak jsem ti tu zprávu zbytečně nepřikrášlovala. Jen jsem použila jejich slova.“

Nezvladatelná.

Odsunu svůj talíř.

Podívám se na Alana. Už zase popadl nůž a vidličku a drží je u talíře, jakoby to byly dva vojáci, co čekají na krmení z mikrovlnky.

„A co on?“ tázavě kývnu směrem k Alanovi.

Podle mě si Alan se svým příborem může dělat, co chce, i kdyby si nůž u obličeje držel tak blízko, že by si mohl vypíchnout oko.

Alan se na mě podívá zpátky. Povzdychne si. Nezajímá ho, co si myslím.

Mámu, ale vždycky poslechne. Ta říká, že pro něj se nic nemění.

„S jeho zdravím to ani jinak nejde. Tomu klukovi je devět.“

Má na mysli, že mu je teprve devět, ale řekne to, jako by mu nikdy nemělo být deset.

Obrátím oči v sloup. Ach, pomoc.

Máma a divadlo. Jde poznat, že už několik měsíců chodí na divadelní kurzy herectví.

Alan pocítí potřebu znázornit, co právě slyšel, že je chudinka malá, ubohý brouček, bezbranné stvořeníčko.

Zakloní se, svěsí hlavu a zasténá. Hlasem Stewieho, hlavní postavičky animovaného seriálu *Griffinovi*, zase zopakuje, že má hlad. Prý by klidně zbaštil celou sekanou a k tomu levou zadní i celou sklenici teplých zavařených třešní.

Jo jasně.

Už z toho začíná trochu slintat.

Máma ukáže na pilulku, která mu leží vedle sklenice. Přisune ji prstem blíž k Alanovi.

„Výborně,“ pochválí ho, „tak začni zatím tímhle.“

Zase mu vezme vidličku a nůž z rukou a položí je vedle talíře. Řekne, že jídlo už se blíží, a že bude ráda, když zvládne aspoň jedno, dvě, tři nebo dokonce čtyři sousta.

„S Biankou už jsme skoro všechno probraly.”

Alan má hlad jako vlk, ale jí jako vrabčák. Než mu něco přistane na talíři hraje si na velkého chlapa, ale vždycky se mu pak zdá, že dostal naloženo moc a vzdá to.

Podívám se tázavě na mámu – očekává, že s ní budu hrát tenhle pink ponk a hned budu souhlasit, protože jsem měla prostor o novém plánu otce a jeho Cruz minutu přemýšlet? Protože je to koneckonců / samozřejmě / bez problémů / super nápad.

Čeká.

Já mlčím.

Žádné pink nebude.

Nelíbí se mi to. Mám jiný nápad. Úplně nový plán.

Nakloní se ke mně, jako bych něco řekla a ona tomu nerozuměla.

„Bianko, nepředstírej mi tady, že se na ty víkendy těšíš. Nezdá se mi, že by ti měly chybět. Co? Byla jsi přece ráda, když v květnu řekli, že tě místo v pátek budou vyzvedávat až v sobotu. Vždyť den a půl s nimi v jednom domě je pro tebe moc.”

„Oni nebydlí v domě.”

„Samozřejmě, že bydlí v domě. Bydlí tam sice hodně lidí, ale ta budova má střechu, takže to je dům. Je to rozhodnutí tvého otce.”

„A jeho Cruz,” dodám pro upřesnění. „Tak tedy dobrá,” pokrčím rameny.

Budova, kde kdysi byl sklad, kde nejsou skoro žádné stěny a kde všechno patří tak nějak všem. Oukej, dobrá – přiznávám je to dům – je tam totiž střecha.

Nepotřebuji víc než pár vteřin, abych se rozhodla, že v tomhle rozhovoru už dál pokračovat nechci. Nikdy se to nenaučí: nejdřív rozhodnou beze mě, a pak se zeptají, jestli s tím souhlasím.

Tentokrát však ne.

Nemám náladu se dívat na svého bratra, jak předstírá vyhladovělou šelmu vrhající se na svůj talíř, aby párkrát rýpnul do masa a pak požádal o namazaný krajíc chleba – a dokonce ho ještě dostal.

Nemám chuť na šťávu z třešní, co vypadá jako krev.

Nechce se mi jíst opatrně, aby šťáva nepostříkala novou bílou kuchyň. V mysli slyším mámin hlas, jak se chlubí hostům: „No není krásná? A podívejte jak se nám báječně zelenají rostlinky.”

Odsunu židli dozadu, až její nohy zaskřípou o kachličky.

Máma se chytí za hlavu.

No super.

Řeknu, že nemám hlad.

„Musíš jíst.”

„Já nemusím.” nesouhlasím.

Za mými zády máma říká, že tady musím zůstat. Mám se najíst, protože později můžu dostat hlad. Nemám se chovat nespolečensky. Za chvíli přijde na návštěvu Alanův kamarád. Má prý výjimečnou maminku. Určitě budu nadšená, protože ji znám. Opravdu.

Dokonce přísahá.

„Určitě se ti bude strašně líbit. Podle tebe je úžasná.”

Nereaguju a tak změní tón hlasu.

Jsem podle ní nerozumná. Vyhrožuje mi, že nakonec bude muset dát otci a jeho Cruz za pravdu.

Zůstávám tiše stát dole na schodech, ruku mám položenou na zábradlí.

Nezvladatelná.

Neřekne to slovo nahlas, ale já vím, že ho má na jazyku.

Chtěla bych toho hodně udělat a hodně říct, ale jen zhluboka dýchám. Nádech a výdech.

„Ještě žije. Slyším jak dýchá.” nedá si pokoj Alan.

„Ano.” přitaká máma. Zamíří s talířem k plotně, na níž leží hrnec s třešněmi a zeptá se ho jak se vyslovuje jméno toho jeho kamaráda, že si to pořád nepamatuje: „Šjes?”

Alan řekne něco, co se tomu podobá.

„A jo, vlastně,” potvrdí máma.

Oba se začnou hihňat.

Tady už déle zůstat nebudu. Z toho jejich společného hihňání se mi vždycky dělají mžitky před očima.

Sáhnu si do kapsy u kalhot.

Mám u sebe klíč?

Ano, je tam.

Otevřu vchodové dveře a zase je za sebou zabouchnu.

Nechci abyste si mysleli, že jsem našťvaná, ale vlastně mi nevadí, pokud si to myslíte.

3.

Podle mámy jsem divoká.

Tvrdí, že moc dobře ví, co cítím. Říká: „Já vím holčičko. Taky jsem v tvém věku byla taková.”

Kdysi musela i kvůli maličkostem upustit páru, jinak by začala kolem sebe házet věcmi.

Vím, co je pára, ale ona nemá ponětí, o tom, co cítím já.

Přirovnává mě k rozmazlenému dítěti, které leží na podlaze, kope nohama a křičí: „ne, ne.”

Celé to chápe špatně.

Vře to ve mně mnohem víc, než si myslí. Je tu však jeden rozdíl: nedělám kolem sebe skoro žádný rámus.

Až se za chvíli vrátím domů, bude se mě vyptávat, kde jsem byla.

Zeptá se mě: „Pomohla ti procházka a upustila jsi trochu páry?“ Bude chtít vědět, jestli jsem byla opatrná.

A jestli už jsem zase – ehm – zvladatelná.

Odpovím, že už je to dobré.

Popíšu jí procházku, na které jsem nebyla.

Uvidíte mě, jak budu ukazovat, jako bych prstem dělala vařila myšička kašičku po její paží. Prstem přejdu přes most a ukážu až za knihovnu. Naznačím oblouk kolem domova pro seniory. Budu mluvit i o lidech, které jsem nepotkala. Nebo řeknu, že jsem se poflakovala na hřišti, a že jsem se houpala na houpačce.

Ona chodí do divadelních kurzů herectví – ty já nepotřebuji.

Podívá se mi do očí a já jí ten pohled oplatím. Budu si dál vymýšlet, až si konečně řekne: „S Biankou se to začíná ubírat dobrým směrem. To dítě to nemá lehké, ale jsem ráda, že je to čím dál tím snazší.“

Kdyby jen tušila.

4.

Poté, co nahmatám klíč a zabouchnu za sebou dveře, nemám namířeno na procházku, abych upustila trochu páry.

Jakmile zavřu dveře, dám se doprava.

Před hřištěm zahnu opět doprava, a potom ještě jednou.

Obejdu půl bloku.

Zadní brankou naší zahrady se vrátím zase k nám. Chvilí zůstanu stát ve stínu živého plotu.

Nikdo mě nevidí.

Kdysi jsem čekala pár sekund přitisknutá zády k betonové zdi. Vyčkávala jsem a sbírala odvahu.

Nemám ráda malé breberky.

Ted' už nečekám, protože to nepomáhá. Zavřu oči a opatrně protáhnu tělo mezi keři a zdí. Nejdřív ramena a potom zbytek. Musím si dávat pozor, abych si neodřela kůži o beton. Místy ze zdi něco vyčnívá. Občas se mi o ně zachytne oblečení.

Pokaždé přijde chvíle, kdy bych se nejraději vrátila zpátky. Sem tam se tu něco pohne nebo zabzučí, něco se na mě přilepí nebo mě začne škrábat. Hemží se to tu vším možným.

Mám pocit, jakoby mě ten živý plot nechtěl.

Do boku mě píchne větev.

„Zmiz odtud. Zmiz odtud.”

To keře tu byly první.

Byly tu, už když jsme se sem nastěhovali.

Někdo kdysi kopnul rýčem do země, aby vykopal jámu, do které pak zasadil první keřík plotu.

Někdo si kdysi řekl: „až jednoho dne vyroste, bude tenhle plot neprůchodný.”

To však nepočítal se mnou.

Najednou betonová zeď končí. Je to divný pocit.

Dál jsou kolem mě už jen keře. Prach a pavučiny, zeleň a ostnaté dřevo. Je to, jako bych se nacházela v koruně stromu a nevěděla, kde je pravo a kde levo, kudy dopředu a kudy dozadu.

Nechci v keři zůstat uvězněná navždy a tak začnu počítat do tří.

Raz, dva, tři, hop.

5.

Tak tady stojím – na kousíčku země, o kterém nikdo neví, že existuje, a který nikomu nepatří.

Opravdu není velký.

Nemůžu se tu ani natáhnout na zem.

Nevím, komu tenhle kousek půdy patří, ani čím kdy byl. Možná patří k naší zahradě, možná k zahradě sousedky.

Objevila jsem toto místo, když jsem jednou hledala míč. Bylo mi osm a tehdy se mi všechno zdálo být větší než teď.

Vrstva listů a hlíny zakrývá kachličky. Je to zbytek staré kůlničky, která tu kdysi stávala.

Na jedné straně je náhle zase betonová zeď, z druhé strany jsou keře a dřevěný plot, který kdysi býval modrý.

Tohle místočko je moje, ale sdílím ho s broučky, co mi našli do vlasů a pod oblečení. Šimrají mě. Škrábání na to všechno svědění nepomáhá. Většinou schytám i nějaký ten kousanec. Neustále mám boule od nějaké bránící se potvůrky.

Kousek plotu je uvolněný. Přitáhnu k sobě jedno z prken a prokloužnu skulinou.

Za sousedčíným kurníkem stojí zapomenutá židle.

Zapomenutá je tak trochu i samotná sousedka.

Jakmile sedím na židli, můžu se zase nadechnout. Mám pocit, že jsem celou dobu byla zatížená starostmi, jako bych v kapsách bundy měla kameny, a teď se konečně mohla vysvléct.

„Sedí se ti dobře?“ promluvím sama k sobě.

Odpověď zní: „No jasně.”

Pod stromem, v cizí zarostlé zahradě se mi sedí moc dobře. Lebedím si vedle starého sousedčina kompostu, za jejím kurníkem se slepicemi, oploceným zeleninovým záhonkem s hlávkami salátu, které vypadají, jako by explodovaly, za plastovým zahradním hradem z *Ledového království*, co tu stojí tolik let, že už ztratil veškerou barvu. Tady se mi sedí opravdu moc dobře. Nikdo neví, kde teď jsem.

Sousedka nikdy nechodí dál než ke kurníku. Hodí dovnitř zbytky jídla, nebo otevře dvířka, aby vybrala vajíčka a pak jde zase zpátky domů.

Příležitostně popotáhne zahradní křeslo na slunce. Když se podívám dírou v kurníku a trochu přihmouřím jedno oko, vidím ji, jak se sluní.

Během čtvrt hodiny má už slunce dost. Vráť křeslo zpátky do kůlny a zmizí uvnitř domu. Dveře za sebou zavře na zámek a občas dokonce spustí dolů venkovní roletu.

Dokud jsem tady – jako bych neexistovala.

Nikdo mě tu nikdy nenajde.

6.

Slepice dneska ani nepípají. Většinou kdáká aspoň jedna, jako by chtěla ostatní před něčím varovat „Holky, dávejte pozor. Pozor holky. To děcko je tu zas.”

Když nastražím uši, slyším za stromy mámin a Alanův hlas.

Nerozumím, co říkají, i když jsou posuvné dveře do kuchyně otevřené.

Alan nejspíš mezitím spolknul jedno sousto sekané. Možná mu dech voní po zavařených třešních. Ale klidně se mohlo stát, že si už dávno řekl o chleba.

„Prosím mami, s meruňkovou marmeládou.”

Říkat si o něco, co zrovna máma doma nemá – to dělá rád. Moc dobře ví, že se máma pak cítí provinile a omlouvá se mu: „Miláčku, promiň,” a snaží se na něj být obzvlášť milá.

7.

U nás doma zazvoní zvonek. Čekám, že za chvíli uslyším, jak se mámina židle odsouvá od stolu. Ano, a je to tady.

Potom nastane dlouho ticho.

Na tátův hluboký hlas je ještě moc brzy.

Táta a jeho Cruz říkali, že si mě přijdou vyzvednout během odpoledne a to teprve začalo.

Nejdřív se ještě musí dojíst jídlo, plátek sekané a chleba bez meruňkové marmelády. Špinavé nádobí musí do myčky.

Táta a jeho Cruz se na mě musí ještě připravit.

Ještě si na mě netroufnou, ještě je moc brzy.

Slyším, jak Alana zpívá a vyřvává. Najednou zpívá a vyřvává ještě silněji někdo další.

To bude asi ten jeho kamarád.

Synek té speciální matky. To je opravdu úžasné.

Hlavně mě nechte na pokoji.

Chvíli si tu posedím, tak moc nezvladatelná, na své staré židli.

Často tu zůstávám hodinu nebo i déle. Třeba když musím přemýšlet o mámě nebo tátovi, nebo o obou, když byli ještě spolu, nebo o Cruz.

Mezi plotem a kurníkem je štěrbina, kde si pěkně v suchu ukládám pár věcí.

Capri-Sun a balíček rozinek.

Capri-sun si беру z ledničky a rozinky od nás ze skříně – to není žádná krádež.

Dále tu je ještě stará plechová dóza na sušenky, kde mám uložená fotoalba, několik obyčejných tužek, nůžky a sešitek, do kterého si píšu nebo kreslím. Občas napíšu pár vět, o tom, jak se cítím.

Někdy napíšu jen jedno slovo. Kolem něj pak nakreslím velký obrázek. Umím pěkně kreslit neexistující květiny a planety.

V pokoji mám velká alba na výstřižky. Schovávám je na dně skříně. Bylo by nápadné, kdybych si je vzala sem.

Schovávám si tu fotoknihy. Mám je zabalené v obalu, máma si je kdysi nechala udělat online.

Jedna je z dob jejího dětství.

Ve druhém jsou fotky z doby, kdy se s tátou znali teprve krátce. Z těch fotek není patrné, že spolu jednou budou mít děti. Taky na nich není vidět, že se jednou rozejdou.

Pak je tu album, když už jsem byla na světě. Asi v půlce alba se na fotkách objeví i Alan. Na těch fotkách je i náš dům. Když ho vidím, posmutním. Ani nevím proč.

8.

Alan zní, jako nějaký ptáček z animovaného filmu. Jeho kamarád, kterého jsem ještě nikdy neviděla, taky něco říká. Jejich hlasy šplhají nahoru vzduchem, nad keře a stromy, za kurník a dřevěný plot.

Pomyslím si, že nesmím být zvědavá.

Vím, že neříkám pravdu.

Samozřejmě chci vědět, kdo je ta matka, která má být podle mě tak úžasná.

Možná bych se ze své procházky měla začít vracet?

Na tuhle otázku si ani nestihnou odpovědět a už stojím na nohou.

9.

Vstoupím do obývacího pokoje a málem zakopnu o nohy Billie King. Leknu se tak moc, že si musím zakrýt ústa rukou. Škytnu.

Billie King sedí v křesle vedle televize. Dopadá na ni slunce, ale nehmoří oči – na velké množství světla je totiž zvyklá.

„Ahoj,” pozdraví mě.

Nemůžu uvěřit svým očím.

Jsem tak zmatená, že zapomenou na pozdrav odpovědět.

Chtěla jsem sem přijít, jen se podívat na tu matku, říct si: „Oukej, aha, to je tahle,” a pak jít do svého pokoje si něco dělat.

Jdu za mámou do kuchyně. Vyhrknu na ni: „Billie King je u nás.”

Závěsy kolem dveří na terasu jsou roztažené a pohrává si s nimi vánek. Venku zní zpěv ptáků a hrajících si dětí.

„Bianko, dítě moje,” řekne mi máma, „kdybys zůstala sedět u stolu, tak bych ti to prozradila.”

Natáhne paži, aby dosáhla na cukřenku z vrchní police. Zároveň se podívá přes rameno a řekne: „A tohle je její syn – jakže se jmenuješ, chlapče? Vždycky tvoje jméno zkomolím.”

Ohlédnu se k jídelnímu stolu.

Sedí u něj můj bratr a škodolibě se směje.

Naproti němu sedí nějaký kluk a cpe si do pusy zbytek chleba. Dožvýká, co má v puse a odpoví: „J-a-zz”.

Jeho jméno trvá přibližně tři sekundy.

Pohodí hlavou a odhodí svoje blond vlasy pryč z obličeje.

Najednou mi dojde, že se Alan kamarádí se synem Billie King.

Kde jsem celou tu dobu byla? Seděla jsem na svojí staré židli, vylezla jsem snad z jeskyně, nebo jsem byla u sebe v pokoji?

Nevýhodou toho, když člověk občas zmizí, je, že mu pak některé věci uniknou.

Dneska ráno jsem si třeba sbalila svůj kufřík na víkend. Ležela jsem na posteli a poslouchala hudbu. Pak jsem se po špičkách vplížila do mámina pokoje. Opět jsem vytáhla její život zpod postele. Není to ani tak velká krabice, ale když teď stojí u mě v pokoji, je najednou obrovská.

Celé ty hodiny jsem nevěděla, že k nám na návštěvu přijde Billie King.